

39. Tiistaina 18 päivänä huhtikuuta 1989

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ainoa käsittely:

- 1) Ehdotus Suomen liittymiseksi Euroopan neuvostoon..... 1083
Hallituksen esitys n:o 17
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 16

Kolmas käsittely:

- 2) Ehdotus laiksi Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnasta..... „
Hallituksen esitys n:o 18
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 17
Suuren valiokunnan mietintö n:o 39

- 3) Ehdotukset laiksi tullitariffeja ja kauppaa koskevaan yleissopimukseen liitettyyn Suomen tullimyönnytysluetteloon tehdyn muutoksen hyväksymisestä ja laeiksi tullitariffin, tuontimaksulain ja elintarviketuotteiden valmisteverosta annetun lain muuttamisesta 1106
Hallituksen esitys n:o 214/1988 vp.
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 14
Suuren valiokunnan mietintö n:o 37

- 4) Ehdotus laiksi Kreikan kanssa sosiaaliturvasta tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä..... 1107
Hallituksen esitys n:o 4
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 15
Suuren valiokunnan mietintö n:o 38

- 5) Ehdotus laiksi rakennuslain muuttamisesta „

Hallituksen esitys n:o 229/1988 vp.
Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 5
Suuren valiokunnan mietintö n:o 40

Siv.

- 6) Ehdotus laiksi öljyjätämaksusta annetun lain muuttamisesta 1108

Hallituksen esitys n:o 31
Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 6
Suuren valiokunnan mietintö n:o 41

- 7) Ehdotus laiksi merimiesten palvelu- ja opintotoiminnasta annetun lain 4 §:n muuttamisesta 1109

Hallituksen esitys n:o 26
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 6
Suuren valiokunnan mietintö n:o 42

Ainoa käsittely:

- 8) Ehdotus laiksi valtionavustuksesta kuntien elinkeinoasiamiesten palkkaukseen annetun lain 3 §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta „
Mainittu vuoden 1987 valtiopäiviltä leppämässä oleva lakiehdotus (HE n:o 98/1987 vp.)
Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 7

- 9) Ehdotus laiksi kunnille palo- ja pelastustoimen kustannuksiin suoritettavista valtionosuuksista ja -avustuksista annetun lain 7 §:n muuttamisesta „
Mainittu vuoden 1987 valtiopäiviltä leppämässä oleva lakiehdotus (HE n:o 78/1987 vp.)
Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 8

- 10) Puhemiesneuvoston ehdotus eduskunnan vaalisäännön 1 §:n muuttamisesta „

	Siv.		Siv.
Mainittu ehdotus		laiksi aluevaihdsta valtion ja Teknillisen Korkeakoulun Ylioppilaskunnan välillä (HE n:o 242/1988 vp.)	1146
Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 4		22) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 14 hallituksen esityksen johdosta laiksi aluevaihdsta valtion ja Helsingin kaupungin välillä (HE n:o 5)	„
Ensimmäinen käsittely:		23) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 15 hallituksen esityksestä Outokumpu Oy:n ulkomaisten lainojen valtion takauksista (HE n:o 29)	„
11) Ehdotus laiksi vuodelta 1989 suoritettavasta sairausvakuutusmaksusta annetun lain 2 §:n muuttamisesta	1110	24) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 16 Eduskunnan palkkavaluuskunnan toimintakertomuksesta vuodelta 1988 (K n:o 2)	„
Hallituksen esitys n:o 40		25) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 4 puhemiesneuvoston ehdotuksesta Eduskunnan kirjaston ohjesäännön muuttamisesta	„
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 7			
12) Ehdotukset laiksi tieliikennelain muuttamisesta	1117		
Hallituksen esitys n:o 14			
Lakialoite n:o 16			
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 1			
Esitellään:			
13) Hallituksen esitys n:o 41 henkilöstörahasistolaisiksi sekä siihen liittyväksi lainsäädännöksi	1120	Puhetta johtaa puhemies Sorsa.	
14) Hallituksen esitys n:o 46 laiksi yksityisestä terveydenhuollosta ja laeiksi eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta	1130		
15) Hallituksen esitys n:o 43 laiksi evankelis-luterilaisen kirkon eläkelain muuttamisesta	1132	Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi toinen varapuhemies Pesälä sekä edustajat Ahde, E. Aho, Ahonen, Alho, Donner, Dromberg, Hautala, Hokkanen, Ikkala, Isohookana-Asunmaa, Jouppila, Juhantalo, Jäätteenmäki, Kalliomäki, Koistinen, Laaksonen, Lamminen, P. Leppänen, Malm, Nieminen, Ollila, Peltari, Perho, Pokka, Pulliainen, Puolanne, Ranta, Salolainen, Seppänen, Suominen, Särkijärvi, Tiuri, Uosukainen, Urpilainen, Vennamo, Vihriälä ja Viljanen.	
16) Hallituksen esitys n:o 44 ammatillisia erityisoppilaitoksia koskevan lainsäädännön muuttamisesta	„		
17) Ed. Juhantalon ym. lakialoite n:o 27 laeiksi lasten kotihoidon tuesta annetun lain muuttamisesta ja lasten kotihoidon tuesta annetun lain voimaannpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta	1133		
18) Ed. Juhantalon ym. lakialoite n:o 28 laiksi sairausvakuutuslain 23 §:n muuttamisesta	1146	Ilmoitusasiat:	
19) Ed. Juhantalon ym. lakialoite n:o 29 laiksi tulo- ja varallisuusverolain 146 §:n muuttamisesta	„	Lomanpyynnöt	
20) Ed. Jääskeläisen lakialoite n:o 32 laiksi liikevaihtoverolain 3 §:n muuttamisesta	„	Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden vuoksi edustajat Dromberg, Ikkala, Ollila, Suominen ja Urpilainen, virkatehtävän takia ed. Pesälä sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Jouppila, Juhantalo, Jäätteenmäki, Koistinen, Perho, Särkijärvi ja Uosukainen sekä tämän kuun 21 päivään virkatehtävien takia edustajat Donner, Puolanne ja Salolainen sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Lamminen ja Pulliainen.	
Pöydällepanoa varten esitellään:			
21) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 13 hallituksen esityksen johdosta			

Uusia hallituksen esityksiä

Puhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluvaan huhtikuun 14 päivästä ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:ot 47—52, jotka nyt on edustajille jaettu.

Eduskunnan tietoon saatettu asetukset

Puhemies: Ilmoitetaan, että valtion virkojen täyttämistä eräissä tapauksissa ja eräiden asetusten toimittamisesta eduskunnalle 24 päivänä lokakuuta 1986 annetun lain 2 §:ssä säädetystä tarkoituksessa on eduskunnalle, puhemiehelle osoitettuna, saapunut valtion virkamieslain nojalla 7 päivänä huhtikuuta 1989 annettu

Asetus valtiovarainministeriön eräistä virkajärjestelyistä.

Tämä asetukset on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla se edustajille.

Kirjalliset kysymykset

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuna, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 78, 80, 87, 92—94, 102, 103, 105, 106, 122 ja 129. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Kortesalmi: Herra puhemies! Ilmoitan suuren valiokunnan jäsenille, että suuri valiokunta kokoontuu huomenna kello 13, siis normaaliin aikaan, ja asioista yksi eli sairausvakuutusmaksulakia koskeva on hyvin kiireellinen.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus Suomen liittymiseksi Euroopan neuvostoon

Ainoa käsittely

Hallituksen esitys n:o 17

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 16

2) Ehdotus laiksi Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnasta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 18

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 17

Suuren valiokunnan mietintö n:o 39

Puhemies: Esitellään yhdessä ainoaan käsittelyyn päiväjärjestyksen 1) asia ja kolmannen käsittelyyn samaa asiaa koskeva päiväjärjestyksen 2) asia.

Asiaa käsiteltäessä ehdotan meneteltäväksi siten, että ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan, jonka kuluessa on esitettävä kaikki ehdotukset, jotka halutaan asiassa tehdä. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä päiväjärjestyksen 2) asiasta, hallituksen esitykseen n:o 18 sisältyvästä Euroopan neuvoston Suomen valtuuskuntaa koskevasta lakiehdotuksesta, joka on hyväksytty toisessa käsittelyssä, ja sitten ainoassa käsittelyssä päiväjärjestyksen 1) asiasta, käsittelyn pohjana olevasta ulkoasiainvaliokunnan mietinnöstä n:o 16 ja sen ponnen mukaisesta hallituksen esitykseen n:o 17 sisältyvästä ehdotuksesta, joka koskee Suomen liittymistä Euroopan neuvostoon ja niiden Euroopan neuvoston perussäännön määräysten hyväksymistä, jotka vaativat eduskunnan suostumuksen.

Kun hallituksen esitykseen n:o 18 sisältyvä lakiehdotus ja hallituksen esitykseen n:o 17 sisältyvä eduskunnan suostumusta tarkoittava ponsi muodostavat asiasisällöltään toisistaan riippuvan yhden kokonaisuuden, ehdotan meneteltäväksi siten, että päätös lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä tehdään kolmannessa käsittelyssä noudattamalla valtiopäiväjärjestyksen 67 §:n 1 momentin ja 69 §:n 1 momentin säännöksiä ja että lakiehdotuksesta tehtävä hyväksymis- tai hylkäämispäätös merkitsee ainoassa käsittelyssä vastaavaa päätöstä myös suostumusponnen osalta. Lakiehdotusta ei siis voida hyväksyä jätettäväksi lepäämään, ja se on hylätty, jollei sitä kannata vähintään 2/3 annetuista äänistä. Jos lakiehdotus näin tulee hyväksytyksi, katsotaan suostumusponnen myös tulleen hyväksytyksi. Jos taas lakiehdotus tulee hylätyksi, on suostumusponsikin hylätty.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. Aaltonen: Herra puhemies! Eurooppa on näytellyt maailmanhistoriassa yleensä värikästä roolia. Suomi on ollut mukana monissa eurooppalaisissa tapahtumissa, vaikka maamme Euroopan keskeltä katsoen onkin reunamaa. Kansamme kohtalot ovat aina liittyneet Euroopan tulevaisuuteen. Niinpä tänäkin päivänä tunnemme suurta mielenkiintoa kaikkeen siihen, mikä Euroopassa on syvällisen muutoksen piirissä.

Suomi on varsinkin viime vuosikymmeninä voinut antaa oman tärkeän panoksensa Euroopan kehitykseen. Tässä yhteydessä ei voida lii- kaa korostaa Etymä. Maantieteellinen asemamme erilaisten eurooppalaisten kulttuurien väli- maastossa on antanut meille ymmärrystä käsit- tää Euroopan moninaisia asioita ja mieltää Eu- rooppaa yhdeksi Atlantilta Uralille ulottuvaksi kokonaisuudeksi. Sitä lähtökohtaa me suoma- laiset haluamme korostaa nytkin, kun olemme tekemässä suhdejärjestelyitä erään eurooppalai- sen yhteisön kanssa. Olemme käsittelemässä siis Euroopan neuvoston jäsenyyttä.

On täydellinen perspektiiviharha, jos joku kuvittelee Suomen täyttäneen vasta viime vuosi- na ne kriteerit, joiden perusteella meidät hyväk- sytään Euroopan neuvoston jäseneksi. Tosi- asiahan on, että me olemme täyttäneet parla- mentaarisen demokratian Euroopan neuvos- ton jäsenyyden edellytykset jo pitkään, ja pit- kään meitä on Euroopan neuvoston jäseneksi houkuteltukin. Suomi on tähän saakka halun- nut omin päätöksin pysyä Euroopan neuvoston jäsenyyden ulkopuolella, eikä siinä ole mitään häpeämistä. Me olemme nojautuneet tunnettui- hin varovaisen ja johdonmukaisen ulkopoliitiik- kamme periaatteisiin. Suomi on kulloisissakin integraatityyppisissä ratkaisuihin halunnut tar- koin arvioida, mikä vaikutus niillä on idän ja lännen suhteisiin ja kärkeistäänkö ratkaisuilla jotenkin idän ja lännen erimielisyyksiä, toisin sanoen saattaisiko jokin ulkopoliittinen operaatiomme muodostua idän ja lännen välisen po- liittisen erimielisyyden kohteeksi.

Meillä ei ole mitään syytä peitellä sitä erikois- suhdetta, joka meillä on suurvaltanaapuriimme Neuvostoliittoon. Tämän erikoissuhteen poh- jalta olemme kansainvälistä arvostusta nautti- vassa ulkopoliitiikassamme kaikkina aikoina pyrkineet ottamaan huomioon myös Neuvosto- liiton näkemyksen. Suomen puolueettomuuspo- liittikka ja tuloksia tuottanut aktiivisuus herättä-

vät vilpittöntä kunnioitusta maailmalla. Näin tuskin olisi, jollemme olisi kenneet rakenta- maan naapurisuhteitamme luottamuksen ja molemminpuolisten turvallisuusintressien tun- nustamisen pohjalta.

Takavuosien Euroopan neuvosto oli selvästi osa idän ja lännen välistä ristiriitaa. Suomi ei halunnut lähteä tällaiseen blokkipohjaiseen yh- teistyöhön, joka tapahtui poliittisluonteisella, ideologisella yhteistyöfoorumilla. Tietysti on niin, että Euroopan neuvostossa on ollut puo- lueettomia jäseniä jo aika kauan, mutta toisaal- ta on niin, että puolueettomilla mailla on mo- nessa muussakin asiassa ollut erilaisia linjoja. Kaikissa muissakin integraatioluonteisissa rat- kaisuissa Suomi on harkitusti odottanut hetkeä, jolloin se on askeleensa ottanut.

Eduskunta on suhtautunut Euroopan neu- voston jäsenyyteen pääsääntöisesti asiallisen rauhallisesti, eikä tämän operaation merkitystä pidä Eurooppa-hurmioon asti liioitellakaan. Liittymisen ajoituksesta täällä on kuitenkin kuultu sen tyyppistä viisastelua, että otollisem- piakin hetkiä Strasbourgii menolle olisi ollut. Jotkut ovat olleet sitä mieltä, että olemme muu- taman vuoden myöhässä. Yksi edustaja on väit- tänyt, että kypsä hetki olisikin vasta parin vuo- den kuluttua. Tällainen on arvotonta spekulaati- oita hetkenä, jolloin pitäisi tukea hallituksen ulkopoliittisia pyrkimyksiä, omalla osallistumi- sellamme ryhtyä korostamaan Euroopan neu- voston merkitystä mahdollisimman laajana eu- rooppalaisena yhteistyökenttänä.

Ne, jotka ovat arvostelleet myöhäistä ajoitus- ta, unohtavat, että maamme kansainvälistymi- sessä ja länsi-integraatiossa on lähimenneisyy- dessä otettu tärkeitä askelia erityisesti taloudel- lisen ja teknologisen yhteistyön alueilla. Palau- tetaanpa vaikka mieliimme Eftan täysjäsenyys, Esa- ja Eureka-yhteistyöt.

Läntiseen kulttuuriin kuuluvana maana Suomen yksittäiset integraatioaskeleet ovat pääsääntöisesti suuntautuneet länteen ja Poh- jolaan. Luonnollisten naapuri-intressien huo- mioon ottaminen ja puolueettomuutemme us- kottavuudesta huolehtiminen ovat merkinneet sitä, että päätöksenteon valintatilanteet eivät ole olleet yksinkertaisen helppoja. Monista vai- keusasteista huolimatta ulkopoliitiikkamme on ollut onnistunutta. Sitä voidaan luonnehtia, ku- ten eräät tutkijat ovat tehneet, odota ja katso -politiikaksi, jolle tilanteesta riippuen on usein ollut tunnusomaista viivyttely.

Kun täällä on päivitelty Euroopan neuvosto

-ratkaisumme viivästyminen ja sanottu, että meihin suunnatut kielteiset luulot, väitteet ja asenteet nyt poistuvat, on parasta torjua tällaiset naiivit uskomukset. Suomettumisväitteiden viljelijät tuntevat yleensä hyvin turvallisuuspolitiikkamme lähtökohdat mutta haluavat siitä huolimatta kyseenalaistaa suvereenisuutemme. Pahantahtoiset spekulioijat, joita on aina ollut olemassa, löytävät kyllä mielikuvituksessaan aiheita epäilylleen maantieteellisestä asemastamme idän ja lännen välimaastossa. Ei Euroopan neuvoston jäsenyys näitä spekulatioita poista. Enemmän siihen vaikuttaa maailmantilanteen muutos, josta ainakin tällä hetkellä on paljon hyvää sanottavaa.

Ulkoasiainvaliokunta ei ole voinut mietinnössään syventyä tarkemmin Euroopan ihmisoikeussopimuksen sisältöön. Euroopan sosiaalisen peruskirjan osalta on jouduttu vain korostamaan pikaisen liittymisen tärkeyttä. Myös sosiaalinen peruskirja vaikuttaa kansalliseen lainsäädäntöömme. Peruskirja sisältää parisenkymmentä oikeutta, joista seitsemän on ns. ydinoikeutta. Niistä sopimusvaltion tulee velvoittautua edistämään viittä. Ydinoikeuksia ovat mm. oikeus työhön, oikeus ammattiyhdistystoimintaan, oikeus työehtosopimuksiin tai oikeus vastaavin tavoin vaikuttaa työsuhteen ehtoihin ja oikeus sosiaaliturvaan. Lienee jossakin määrin epäselvää, mitä sosiaalisen peruskirjan mukainen jonkin oikeuden edistämismelkoite merkitsee.

Mielenkiintoinen näkökulma peruskirjan merkityksen hahmottelulle avautuu vertailtaessa hallitusmuodon 65 §:n 2 momentissa säädettyä työn oikeutta koskevan lainsäädännön kehittämisvelvoitetta tai julkisen vallan työllistämismelvoitetta. Viimeksi mainitun perustuslakivaliokunta on vuonna 1987 antamassaan lausunnossa katsonut estävän työn oikeutta huonontavat lainsäädäntötoimet. Jos Euroopan sosiaaliseen peruskirjaan liittymisestä seuraa samanlaisia velvoitteita sen oikeuksien edistämiseen, kysymyksessä ovat hyvin kauaskantoiset sopimusvelvoitteet.

Euroopan neuvoston ministerikomitea ja eräät muutkin toimielimet antavat suosituksia noudatettaviksi kansallisella tasolla. Suositukset edellyttävät seuranta- ja yhteyksiä neuvostoon. Toivottavasti hallintokoneistomme kykenee suoriutumaan tästä tehtävästä. Sitä ei hallitus liene riittävästi selvittänyt eikä ulkoasiainvaliokuntakaan ole voinut tässä yhteydessä käsitellä.

Herra puhemies! Haluan lopuksi toivottaa onnea ja menestystä niille edustajatovereille, jotka lähtevät Strasbourgin meitä edustamaan.

Ed. Björklund: Herra puhemies! Ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja ed. Aaltonen totesi varsin vakuuttavasti sen, että käsitys, jonka mukaan Suomi ei olisi Euroopan neuvoston jäsenyyssuhteita täyttännyt, on pohjaa vailla. Hän oikeastaan myös todisti, että varsinainen ongelma on ollut se, että Euroopan neuvosto ei tähän asti ole täyttänyt niitä kriteereitä, jotka Suomi on sille halunnut asettaa. Yhtä kaikki, ajankohdasta voidaan aina keskustella, mutta hyvä näin. Euroopan neuvostoon liittytään nyt ajankohtana, jolloin länsieurooppalainen integraatiokehitys ja yleiseurooppalainen integraatiokehitys on kokonaan uudessa vaiheessa, ja liittyminen antaa meille nyt paremmat välineet tähän kehitykseen vaikuttaa.

Kun on keskusteltu siitä, mikä käynnissä olevan länsieurooppalaisen integraatiokehityksen luonne oikein on, niin eräs pelkistetty sanonta kuuluu suurin piirtein niin, että tätä integraatiokehitystä viedään nyt eteenpäin siksi, ettemme eurooppalaisina jonakin päivänä kaikki joutuisi katselemaan vain japanilaisten tekemistä televisiovastaanottimista vain jenkkien tuottamaa ohjelmaa.

Kaikessa pelkistyneisyydessään iskulause kertoo myös sen, mikä on eurooppalaisen identiteetin vaalimisen välineiden ja identiteetin suhde, miten talous ja kulttuuri tässä kehityksessä toisinsa nivoutuvat. Eikä näkemys tai visio, jos sitä sellaiseksi kehtaa nimittää, siitä, että eurooppalaiset jonakin päivänä japanilaisista televisiovastaanottimista amerikkalaista ohjelmaa pelkästään katselisivat, ei se edes kovin kaukana nykyhetkestä ole. Pelottavan lähellä me tällaista tilannetta jo tällä hetkellä elämme.

Jos ajattelemme ihan viime päivien uutisia, saamme vahvistusta tämän ongelmanasettelun ajankohtaisuudelle. Yhtäältä ne uutiset, jotka kertovat Nokian länsisaksalaisen televisiotuotannon vaikeuksista ja siellä aiheutuvista lomautuksista, kertovat, miten asia näyttäytyy materiaalisella puolella. Toisaalta se suunnaton huomio, joka länsieurooppalaisessa, jopa kövimman talousytimen EY-keskustelussa viime aikoina on viestintäpolitiikalle osoitettu, kertoo siitä, minkälainen asian kulttuuripoliittinen asema tällä hetkellä on.

Te olette varmaan kiinnittäneet huomiota siihen, että yksi niistä monista Euroopan yhteisö-

jen direktiiveistä, joita viime aikoina on värkätty, koskee juuri televisiotoimintaa, sen ohjaamista. Direktiivi, joka on tekeillä, on merkinnyt sitä, että suomalainen mainostoiminta, jos se sitä direktiiviä noudattaisi, pantaisiin melkoihin aisoihin televisiotoiminnassa. Se merkitsisi sitä, että eurooppalaisen ohjelmiston osuus televisiotuotannossa ja television toiminnassa kasvaisi.

Nyt tietysti, herra puhemies, joku voi ihmetellä, kun keskustelemme Euroopan neuvostoon liittymisestä, miksi nyt pitää puhua EY-direktiiveistä. Nämä asiat liittyvätkin saumattomasti toisiinsa. Sillä samaan aikaan kun Euroopan yhteisö EY omaa televisiodirektiiviänsä muokkaa, samaan aikaan Euroopan neuvostossa on keskustelua käyty ja käydään siitä, miten Euroopan neuvosto asiallisesti saman sisältöisen yleissopimuksen solmisi. Tässä on jälleen konkreettinen esimerkki siitä, miten kaikki nämä prosessit toisiinsa nivoutuvat.

Herra puhemies! Tämän asian lähetekeskustelussa minulla oli tilaisuus kosketella Euroopan yhteisöjen direktiivien ja Euroopan neuvoston yleissopimusten suhdetta. Se suhde on ongelmallinen. Siinä missä Euroopan yhteisöt, 12 maata, enemmistöpäätöksellä sanelevat direktiivin, joka astuu välittömästi voimaan sitovana joka maassa, siinä Euroopan neuvosto keskustele kaksinkertaisella jäsenmäärällä sopimuksesta, jonka voimaantuminen edellyttää yksimielisyyttä ja kansallista ratifiointia jokaisessa maassa erikseen. Jos pysyttelen vielä hetken televisioesimerkissä, niin tällä hetkellä on nähty sellainen merkillinen tilanne, että Tanska on Euroopan neuvoston jäsenenä ollut estämässä televisioyleissopimuksen syntyä ja joutuukin asiallisesti saman sisältöisen direktiivin hyväksymään mukinoitta Euroopan yhteisöjen jäsenenä.

Herra puhemies! Tämän kerron vain siksi, että Euroopan yhteisöjen direktiivien ja Euroopan neuvoston yleissopimusten suhde ei ole ongelmaton. Mutta meidän kannaltamme on olennaista, että tähän asti emme ole olleet täysivaltaisesti mukana vaikuttamassa edes Euroopan neuvoston yleissopimusten syntyyn. Jäsenyyden myötä meille tämä keino avautuu. Se merkitsee sitä, että meille avautuu keino olla edistämässä niitä laajoja länsieurooppalaisia ratkaisuja kaikkine ongelmineen, joita olemme halunneet edistää, ja miksei antamassa eurooppalaisen identiteetin puolustamisessa sille sen suomalaisen sävyksen, jota ilman eurooppalainenkin identiteetti olisi puutteellinen.

Herra puhemies! Jos Euroopan neuvoston politiikkamme yksi pyrkimys olkoon se, että pyrimme laajoihin länsieurooppalaisiin ratkaisuihin, niin olkoon toinen peruspyrkimys se, että siellä, missä voimme, edistämme yleiseurooppalaista yhteistyötä. Vähän tämän suuntaisia painotuksia on, paitsi ulkoasiainvaliokunnan enemmistön mietinnössä, myös siinä vastalauseessa, jonka ed. Laine ulkoasiainvaliokunnan mietintöön jätti. Hän näkee vastalauseessaan mahdollisuuden tulevaisuudessa Euroopan neuvoston yleiseurooppalaiseen toimintaan. Mutta hän on halunnut vastalauseellaan lähteä siitä, että Suomi liittyisi Euroopan neuvostoon vasta sitten, kun takeet on sille saatu, että Euroopan neuvosto näin toimii. Sellainen politiikka voisi johtaa siihen, että me itse asiassa yhtäkkiä huomaisimme, että sellainen maa kuin Unkari tai Puola on liittynyt ennen meitä Euroopan neuvostoon. No, tätä tilannetta ei nyt enää ole syntymässä.

Sen kysymyksen haluan tietysti tässä ilmaan heittää, että jos me toiminnassamme yleiseurooppalaisten ratkaisujen puolesta lähtisimme vain niille foorumeille, joilla tuo yhteistyö jo on varmistettu, niin mihin meitä sitten enää sillanrakentajina tarvittaisiin? Eikö tilanne ole nimenomaan se, että kun me näemme nyt mahdollisuuden sillanrakentajan roolia tehokkaasti näytellä, että me siinä silloin tilaisuuteen tarttumme.

Herra puhemies! Tässä yhteydessä myös siihen viitaten, mitä ed. Aaltonen aikaisemmin Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökokouksesta puhui, haluaisin sanoa sen, että yleiseurooppalaisen yhteistyön näkymät toki ovat aika valoisat. Tämän vuoden alussa Etykin seurantakokous Wienissä päättyi optimistisiin tunnelmiin. Se herätti toiveet siitä, että nimenomaan tämä yleiseurooppalainenkin yhteistyö olisi nostettavissa 70-luvun taloudellisen ja poliittisen status quon määräämiltä ehdoilta uudelle dynaamiselle tasolle, tasolle joka paremmin on soposoinnussa niin tämän läntisen sisämarkkina- ja integraatiokehityksen kuin itäisen perestroikan kanssa.

Herra puhemies! Vaikka me kuinka ja oikeutetusti Suomen keskeistä roolia Etykin huippukokouksen aikaansaamisessa vuonna 1975 korostamme, niin onhan meidän vuoden 1989 perspektiivistä lähtien tunnustettava se tosiseikka, että vuoden 1975 huippukokous Etykissä oli välttämätön, mutta se tapahtui vaiheessa, jossa Euroopan blokkiasetelma eräällä tavalla sopu-

soinnussa ja yhteistuumiin jäädytettiin. Mutta nyt me olemme siirtyneet uuteen aikaan, jossa tuo vuonna 1975 jäädytetty blokkiasetus voidaan tulevaisuudessa kenties sulattaa ja purkaa. Meidän maanosassamme tapahtuu nyt sellaisia muutoksia, jotka ajan mittaan enteilevät mahdollisuutta yhteiseen eurooppalaiseen turvallisuuteen perustuvan järjestelmän ääriviivojen hahmottumiselle.

Jaltan konferenssissa saneltu ja Helsingissä vielä vuonna 1975 vahvistettu blokkijako on ajan myötä historiaan siirtymässä eikä tuon blokkijaon voittaminen rauhanomaisen, luonnollisen kehityksen tuloksena enää tunnu niin toivottomalta ajatukselta kuin se vielä joskus joitakin vuosia sitten tuntui.

Herra puhemies! Suomi on saanut järjestettäväkseen Ety-kokoussarjan seurantaetapin Helsingissä maaliskuussa 1992. Aika on kypsä sille, että tämä kokous voisi huipentua uuteen huipputapaamiseen, sellaiseen huipputapaamiseen, jossa meidän maanosamme johtajat voitaisiin saattaa vuoropuheluun toistensa kanssa yhteisen Euroopan tulevaisuudesta, sen Euroopan tulevaisuudesta, joka ulottuu Atlantilta Uralille ja Jäämereltä Välimerelle. Se huipputapaaminen maaliskuussa 1992 Helsingissä voisi merkitä vähintäänkin samanlaista historiallista käännekohtaa kuin aikanaan oli vuoden 1975 päätöskonferenssi.

Herra puhemies! Tämän haluan sanoa tässä ja nyt sen tähden, että kun me nyt liitymme Euroopan neuvostoon, me liitymme siihen vaiheeseen, jossa Suomen uudelle ulkopoliittiselle aktiivisuudelle on syntymässä selvä tilaus. Me voimme olla eurooppalaisia tiennäyttäjiä tulevaisuudessakin, jos vain suostumme siihen rooliin ryhtymään, ja Euroopan neuvosto on yksi niistä foorumeista, joilla osaltaan voidaan määrittää tälle otolliseksi muokata.

Ed. V ä ä n ä n e n : Herra puhemies! Siinä keskustelussa, jota käytiin viime tiistaina täällä historialliseksi katsottavasta liittymisestä Euroopan neuvostoon, oli havaittavissa erilaisia sävyjä. Suurin osa puhujista kannatti puheenvuoroissaan toki liittymistä, mutta siinä, millä mielellä sinne mennään, oli eroja. Oli niitä, jotka ilahduneina totesivat, että vihdoinkin, olisi jo pitänyt liittyä ennemmin, koska täytetään kriteerit. Toiset sen sijaan katsoivat, että Euroopan neuvosto nyt vasta täyttää ne kriteerit, joiden perusteella suomalaiset voivat liittyä sen jäseneksi. Liityn jälkimmäisten kannattajiin.

Oli myös meitä, jotka olisimme halunneet valmistella valiokunnan mietinnön perusteellemmin kuin nyt tapahtui. Valtiosopimuksia on tapana käsitellä arvonsa mukaisesti sekä ajalla että painolla. Nyt voitiin vain pinnalta kuoria esimerkiksi sitä problematiikkaa, minkä ihmis-oikeuksien toteuttamiskysymys Suomelle mahdollisesti aiheuttaa. Siinä ehkä ovat liittymisen seurannaisvaikutukset suurimmat ja eniten Suomelle päänvaivaa aiheuttavat.

Eräs valiokunnan käyttämä asiantuntija toteikin, että koko sen oikeudellisen ongelmavyyhdien purkaminen, minkä liittyminen aiheuttaa, tulee viemään juristeilta ainakin pari vuotta. Kun nyt liitymme, ostamme siis ainakin jonkin osan siasta säkissä.

Jotkut ovat käsittäneet liittymisen Euroopan neuvostoon ehkä antavampanakin tapahtumana kuin asia loppujen lopuksi lienee. Meillä on jostakin vastaavanlaisesta nimittäin jo kokemusta. Tarkoitin Pohjoismaiden neuvostoa. Mikä hohde ja mikä sensaatio, kun lopulta siihen liityimme! Sillekin työlle on vuosien mittaan kuitenkin koittanut härkäviikkojen ja reikäleivän ajat. Sen toimintaperiaate on sama kuin Euroopan neuvoston, toisin sanoen kustakin jäsenvaltiosta valitut kansanedustajat muodostavat parlamentaarikkokokouksen, jossa jäsenten aloitteet käsitellään ja osa hyväksytään suosituksina. Ministerineuvosto käyttää kuitenkin korkeinta valtaa ja siitä riippuu paljolti, toteutuvatko suositukset vai vaipuvatko ne uuhon. Samoin on laita Euroopan neuvoston. Parlamentaarikkojen yleiskokouksen suosituksista jäsenmaiden ulkoministereistä koostuva ministerikomitea tekee varsinaiset lopulliset päätökset.

Pohjoismaiden neuvosto on saanut vuosien mittaan paljon hyvää aikaan ja tulee vielä saamaan, mutta olen monessa suhteessa samaa mieltä Kristoffer Gyllingin kanssa, joka uusimassa Nordisk kontakt -lehdessä erittelee neuvoston työtä sen uusimman istunnon jälkeen ja kertoo parlamentaarikkojen vaikutelmista. Hänen mukaansa valitettiin, että ne ehdotukset, joiden vuoksi parlamentaarikot olivat tehneet työtä vuosia ja jotka onnellisesti olivat selvinneet hengissä neuvoston kaikkien byrokratian myllyjen läpi, joutuivat loppujen lopuksi viranomaisten hylkäämiksi.

Kun näin on laita viiden Pohjoismaan ja 20 miljoonan asukkaan maitten kanssa neuvostossa, mikä on Suomen osuus suuressa Euroopan neuvostossa? Sitä paitsi kansainvälisille insti-

tuutioille yleensä on ominaista hyvin raskas byrokratia ja toiminnan melkoinen hitaus, mikä turhauttaa osallistujia, ja tämä tietysti pitää paikkansa myös Euroopan neuvoston suhteen.

Laitamme on siis paljon myös sama kuin niiten, jotka pyrkivät suurin toivein tänne eduskuntaan aikomuksella antaa täällä rakentava panoksensa ja panna asiat kuntoon heti ja nyt, mutta sinne päästyään turhautuvat, kun huomaavat, että työ ei olekaan niin hohdokasta ja tulokset niin nopeita kuin he olivat kuvitelleet.

Selkeän kuvan siitä, mitä on väkiluvultaan pienen maan edustajien toiminta Euroopan neuvostossa, antaa sen erään ruotsalaisen jäsenen haastattelu, joka oli luettavissa jokin aika sitten Hufvudstadsbladetissa. Pohjoismaat ovat Euroopan neuvostossa vain pieni seurakunta, hän sanoo, koska äänestysvoima perustuu väkilukuun. Kansallinen kuten myös poliittinen yhteys on heikkoa. Myönteistä hänen mukaansa sen sijaan on se, että siellä otetaan esiin ihmisoikeuskysymyksiä ja että käydään itä-länsi-dialogia.

Suomalaisten elämä muuttuu liittymisen seurauksena hänen mielestään siinä, että ihmisoikeuskysymykset pääsevät esiin. Suomalaiset ja ulkopuoliset voivat jäsenyyden seurauksena valittaa niistä ja saada asiansa neuvoston tuomioistuimen käsittelyyn. Sen menetelmän seurauksista on Ruotsin hallitus kuulemma saanut toisinaan jo katkerasti haastateltavan mukaan kärsiä. Ruotsi on joutunut muuttamaan lainsäädäntöään monissa kohdin. On myös ollut epämiellyttävää tulla merkityksi, prikatuksi, niin kuin sanotaan. Haastateltava jatkaa, että se samalla aikaansaa vilkkaan julkisen keskustelun omassa maassa, kotimaassa siis. ”Toisinaan me ruotsalaiset tunnemme, että meitä myös on kohdeltu suorastaan väärin”, tämä haastateltava lopuksi toteaa. Työ on usein hänenkin mielestään tässä tapauksessa, kuten muussa kansainvälisessä toiminnassa, turhauttavaa. Kiin-toisaa on, että tämä neuvoston jäsen pitää Pohjoismaiden neuvoston toimintaa Euroopan neuvoston toimintaan verrattuna huomattavasti tehokkaampana.

Suomen nyt liittyessä Euroopan neuvostoon saamme ihmisoikeuskysymyksissä ilmeisesti hankaluuksia osallemme. Sosiaalialalla sen sijaan nähtävästi pärjäämme varsin hyvin ja kulttuurin ja ympäristönsuojelun alalla toivottavasti myös hyödyimme.

Olen tässä luettellut nyt eräitä vaikeuksia ja epäkohtia, joita jäsenyyks Euroopan neuvoston

tapaisessa kansainvälisessä elimessä meille aiheuttaa. Jäsenenä toimivien kansanedustajien rooli on sitten luku sinänsä. On todettava, että he toimiessansa Euroopan neuvostossa, mikä vie oman varsin pitkän aikansa, joutuvat olemaan poissa oman eduskunnan toiminnasta ja myös oman vaalipiirinsä toiminnasta, eikä meillä vielä riittävästi osata arvostaa sitä työtä, mitä parlamentaarikot tekevät eduskunnan valtuuttamina jäsenenä kansainvälisillä foorumeilla. On sikäli epäkiitollista siis lähteä Euroopan neuvoston parlamentaarikoksi, mutta se on arvokasta työtä ja toivotan sen vuoksi menestystä sinne lähteville kollegoille.

Liittymisellä ja toiminnalla Euroopan neuvostossa on toki myös myönteiset puolensa. Euroopan neuvoston jäsenyyden arvo lieene ennen kaikkea siinä, että yhteytemme lisääntyvät ja monipuolistuvat oman maan ja muun Euroopan välillä. Uusia impulsseja saadaan. Suomen ääni ja näkökohdat kuuluvat toivottavasti entistä paremmin Euroopan foorumilla. Muu Eurooppa joutuu noteeraamaan Suomen fyysisesti ja henkisesti osaksi Eurooppaa. Se ei sinänsä ole mikään uusi asia. Jo uskonpuhdistuksemme otti aatteensa Euroopasta. Valistusajan ranskalaiset aatteet levisivät aikanaan jopa savolaisiin kartanoihin. Virkamiehistö sai 1600-luvulla usein kasvatuksensa Euroopan yliopistoissa. Me olemme jopa sotineet Euroopassa silloin, kun se on ollut ajankohtainen yhteydenpito-muoto ja kun olimme Ruotsin alamaisia.

Olemme perinteisesti osa Eurooppaa. Jäsenyydellämme Euroopan neuvostossa me muistutamme muita, että näin on aina ollut ja niin on jatkossakin. Mutta pitääkäämme huolta myös siitä, että uudessa tilanteessa säilytämme terveen suomalaisen itsetunnon ja sen mukaisesti oman kulttuurimme sekä ulkopoliittisen peruskatsomuksemme.

Muuan käytännönkin seuraus on jo nyt havaittavissa siitä, että liitymme Euroopan neuvostoon. Me tarvitsemme suuren ryvängin lisää kansainväliseen oikeuteen perehtyneitä, hyvin kielitaitoisia juristeja.

Ed. Kuuskoski-Vikmaa: Arvoisa puhemies! Ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä on tuotu esille tyytyväisyys siitä, että Suomi liittyy nyt Euroopan neuvoston jäseneksi. Siinä on myös käsitelty jonkin verran tämän liittymisen historiaa. En puutu siihen itse sen enempää, totean vain, että tämä on tärkeä askel eurooppalaisessa yhteistyössä. Se on askel kohti laajem-

paa yhteistyötä ja sitä jos mitä me tässä ajassa tällä hetkellä tarvitsemme.

On selvää, että Suomen liittyminen ja myös Suomen toiminta Euroopan neuvostossa ankuroituu ulkopoliittikkamme peruslinjauksiin, mikä tämäkin on todettu painokkaasti valio-kunnan mietinnössä. Siinä painotetaan myös sitä, että toimintamme keskeisten alueiden tulee olla sivistys-, kulttuuri-, ihmisoikeus-, ympäristö-, nuoriso- ja sosiaalikeskymyksissä. Eräällä tavalla tästä toivottavasti muodostuu yhteistyön alue ja uutta yhteyttä taloudellisen integraation rinnalle, ehkä sen vastapainoksikin, koska nämä alueet ovat jääneet kovin vähälle silloin, kun on integraatiokysymyksistä keskusteltu ja niitä päätöksiä suunniteltu.

Tässä on kuitenkin aika vähän vielä määriteltä tavoitteita Suomen tulevalle työlle ja myös eduskunnan olisi mielestäni tullut käyttää paljon enemmän aikaa näiden tavoitteitten määrittelyyn juuri tässä tärkeässä liittymisvaiheessa.

Joku on joskus sanonut, että meillä on jo pitkät kokemukset Euroopan neuvoston työstä ja että tämä muutos on sittenkin aika pieni. On aivan totta, että olemme monella tavalla jo aikaisemmin olleet neuvoston työssä mukana, mutta jäseneksi liittyminen kuitenkin merkitsee selvää mahdollisuutta tavoitteellisempaan toimintaan. Nyt tulemme jäseneksi myös neuvoston parlamentaarisiiin komiteoihin sen lisäksi, että tietysti päätösvaltaisena jäsenenä olemme tätä linjaa määrittelemässä ministerikomiteoissa. Tämä antaa aivan uuden mahdollisuuden todella asettaa tavoitteita eikä vain seurata toimintaa, olla mukana. Sisällöllisten kysymysten käsittely jää nyt tulevaisuuteen, mutta toivottavasti tähän alueeseen tullaan myöhemmin laajasti ja syvästi paneutumaan, millaisia ympäristöasioista käsitellään, millaista kulttuuriyhteistyötä tehdään jne.

Täällä on monissa puheenvuoroissa korostettu yleiseurooppalaisen näkökulman tärkeyttä ja nähty, että erityisesti tässä sillanrakennustyössä Suomella tulee olla keskeinen rooli. Toivon, että tämä idän ja lännen välinen sillanrakennustyö on se keskeinen työsaika, jossa me toimimme ja joka myöskin sitten saa uutta sisältöä ja uutta dynaamisuutta, jota ed. Björklundkin jo kaipasi.

Ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä on korostettu myös parlamentaarisen yhteistyön tärkeyttä ja viitattu niihin kokemuksiin, joita meilläkin on pohjoismaisesta yhteistyöstä. Parlamentaarinen yleiskokous on neuvoa-antava elin

Euroopan neuvostossa, kuten Pohjoismaidenkin neuvostossa. Tämän vuoksi on tärkeää, että pyrimme jatkuvasti kehittämään ja lisäämään niitä mahdollisuuksia, joita näillä parlamentaarisilla elimillä on kansainvälisessä yhteistyössä hallitusten työn rinnalla. Tämä kuitenkin edellyttää, että myöskin parlamenteissa ollaan aktiivisesti halukkaita asettamaan työlle tavoitteita, ollaan kiinnostuneita siitä kansainvälisestä yhteistyöstä, johon nämä elimet antavat mahdollisuuden.

Hallitus tulee nyt tämän liittymisen yhteydessä allekirjoittamaan Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksen. Ratifiointia silmällä pitäen on käynnistetty jo selvitystyö. Niin kuin täällä on jo mainittu, tämä selvitystyö aivan ilmeisesti vaatii paljon enemmän aikaa ja sen tulee olla paljon perusteellisempaa kuin ehkä aikaisemmassa keskustelussa on tullut esiin. Ihmisoikeussopimuksen osalta on pyrittävä selvittämään ei ainoastaan niitä oikeudellisia ja lakiteknisii muutoksia ja merkityksiä, joita sillä tulee olemaan, vaan myöskin kauaskantoisempia, laajempia vaikutuksia, joihin tähän mennessä on vielä kovin vähän pystytty syventymään.

Monta kertaa puhtaan juridiikan ja politiikan rajanveto on vaikeata. Tällaisessa tilanteessa, jossa myös aika antaa uutta sisältöä asioille, se saattaa olla monta kertaa hyvin vaikeaa. Mutta toivon, että tässä selvittelytyössä kuitenkin tähän uhrataan riittävästi aikaa ja riittävästi myös asiantuntemusta, jotta meillä ratifiointipäätöksen yhteydessä on hyvin selkeä käsitys, mitä tämä ratifiointi tulevaisuudessa meille suomalaisille ja suomalaiselle yhteiskunnalle merkitsee.

Tämän lain lähetekeskustelussa toivoin, kun Suomi liittyy Euroopan neuvoston jäseneksi, että siitä tulee aktiivinen jäsen, ei yksinomaan sisällöllisten asioiden kehittämisessä, vaan myös Euroopan neuvoston työtapojen uudistamisessa. Asiantuntijakierroksen aikana on käynyt aivan ilmeiseksi se, että Euroopan neuvostossakin on tiettyä ison organisaation ja ehkä jo hyvinkin keski-ikään ehtineen organisaation luotuneisuuden tautia. Nyt uutena jäsenenä meillä on mahdollisuus kiinnittää näihin kysymyksiin huomiota. Tietysti meidän täytyy muistaa se, että me olemme yksi jäsenmaa, me olemme pieni jäsenmaa. Mutta toisaalta ei ole mitään syytä vähätellä niitä mahdollisuuksia, joita uudella jäsenellä on kiinnittää vanhoihin kaavoihin ja vanhoihin rutiineihin huomiota ja esittää niiden tilalle uusia ja parempia työmuotoja.

Ed. Väänänen oli ehkä kovin pessimistinen tässä organisaatioiden kehittämisessä. Minusta kuitenkin ei ole mitään syytä olla yrittämättä tiettyä kehitystyötä. Toivottavasti siihen on tällä hetkellä myös Euroopan neuvoston ilmapii-
rissä mahdollisuuksia.

Herra puhemies! Toivon, että Suomen liittyminen Euroopan neuvostoon merkitsee todella uutta yhteistyön avausta laajassa mielessä. Eurooppa on maanosa, jossa on hyvin monia kansoja. Se on eräällä tavalla moniarvoisuuden ykseyteen rakentuva maanosa, ja tässä on sen voima. Me voimme eräällä tavalla nyt olla lisäämässä tätä moniarvoisuuden voimaa pitämällä huolta siitä, että meillä on Euroopan neuvostossa annettavaa ja toisaalta, että me olemme myös valmiit sellaiseen vurovaikutukseen, jossa olemme myöskin saavana osapuolena.

Ed. Haavisto: Arvoisa puhemies! Euroopassa on tällä hetkellä käynnissä ainakin kolme virtaa. Se, josta täällä eniten on puhuttu ja saatu tietoa, on tietysti tämä EY-integraatio eli 400 miljoonan ihmisen yhteismarkkinat, joka on lähtenyt liikkeelle lähinnä taloudellisten piirien, talouselämän, aloitteesta. Toisena virtana on se, mitä tapahtuu Euroopan sosialistisissa maissa, eli talouselämän ja demokratian uudistusprosessi sielläkin. Uskon, että se tulee tavallaan jäämään 80-luvun lopusta maailmanhistoriaan luonteensa vuoksi. Yhtenä pienenä kolmantena virtana näiden joukossa on Euroopan neuvoston tila etsiä itselleen roolia tässä muuttuvassa Euroopassa. Tähän kolmanteen pienempään virtaan me nyt olemme tällä päätöksellä heittäytymässä.

Euroopan neuvoston rooli tänä päivänä poikkeaa paljon siitä, mitä se oli perustettaessa 40 vuotta sitten, kuten keskusteluissa täällä usein on todettu. Se ei enää ole sellainen kylmän sodan linnake, joksi se ehkä aikanaan on perustettu tai josta se on aikanaan ollut osa. Kysymys on lähinnä siitä, pystyykö Euroopan neuvosto tässä uudessa tilanteessa löytämään sellaista roolia Euroopassa, että se on sille mielekäs. Nimenomaan on tuotu esiin, että siinä tilanteessa, jossa vastakkain on EY-integraation harmonisaatio- ja yhdenmukaistamispaaineet, voi jäädä alakynteen ne hyvät tavoitteet, joita Euroopan neuvostolla on pitää yllä moniarvoista ja kulttuureiltaan monipuolista Eurooppaa.

Itä-länsi-keskustelun osalta on käynyt ilmi, että viime vuosien aikana Euroopan sosialististakin maista on Strasbourgissa Euroopan

neuvoston päämajassa vierailut useita delegaatioita. Näiden vierailujenkin yhteydessä on ollut esillä, että itä-länsi-keskustelulta puuttuu selvästi sellaisia foorumeita, jotka olisivat nimenomaan kansalaisten foorumeita tai ruohonjuuritason foorumeita tai edes tavallisten poliittisten päättäjien, parlamentaarikkojen, foorumeita. Tätä keskustelua käydään hyvin usein ylätasolla. Tämän vuoksi mielestäni Suomen tulisi toimiessaan Euroopan neuvostossa erityisesti huolehtia siitä, että saataisiin käyntiin mahdollisimman laaja blokkivapaa keskustelu ja yhteistyö, yleiseurooppalainen yhteistyö, johon täällä monet edustajat ovat viittanneet. Tätä tarkoittaa toinen ponsista, jonka ehdotan. Se kuuluu näin:

”Hyväksyessään ehdotuksen Suomen liittymisestä Euroopan neuvostoon eduskunta edellyttää Suomen omalta osaltaan toimivan Euroopan neuvostossa aktiivisesti toisen mailmansodan blokkijaoista vapaan yleiseurooppalaisen yhteistyön luomiseksi.”

Arvoisa puhemies! Ihmisoikeudet ovat puhuttaneet kahdessakin tarkoituksessa tämän Euroopan neuvosto -asian yhteydessä. Toisaalta on ollut puhetta siitä, mikä on keskieuropalainen käsitys ihmisoikeuksista. Kuuluuko niihin esimerkiksi oikeus julkiseen virkaan poliittisesta vakaumuksesta riippumatta? Tämänhan on selvä asia pohjoismaisessa oikeuskäsitellessä, mutta se ei aina ole ollut selvä eurooppalaisille ihmisoikeustuomioistuimille. Kun Suomesta aikanaan näihinkin elimiin tulevat edustajat, niin toivottavasti nämä edustajat siellä nimenomaan pitävät kiinni näistä pohjoismaisen oikeuskäsitelksen periaatteista.

Toinen kysymys on se, miltä osin Suomen lainsäädäntöä joudutaan muuttamaan ihmisoikeussopimuksen hengen ja ihmisoikeussopimuksen kirjaimen mukaiseksi. Kuten on käynyt ilmi, niin siitä on eduskunnalle annettu kovin vähän tietoa tässä vaiheessa. Siinä mielessä tähän sopimukseen ja siihen liittymiseen ajetaan tavallaan sammutetuin lyhdyin.

Mielestäni kuitenkin tärkein asia, jota myös Euroopan neuvoston tulisi tässä tilanteessa Euroopassa edistää, on ympäristönsuojelu. Se on kaikkein kriittisin kysymys tämän päivän Euroopassa, ja sen vuoksi myös Euroopan neuvoston kaikki foorumit tulisi käyttää täysipainoisesti hyväksi ympäristönsuojelukysymysten edistämiseksi. Usein talouselämä ja jotkut poliittisista päättäjistäkin haluavat suosia ympäristöpolitiikassa yhtä jalkaa -periaatetta, joka

tarkoittaa sitä, että yhden maan lainsäädäntö ei nytkähdä eteenpäin, ellei nytkähdä muidenkaan. Tässä mielessä ympäristöpolitiikassa Euroopassa tuntuu auttavan vain sellainen yleiseurooppalainen riittävän tiukka lainsäädäntö, jota kaikki velvoitetaan noudattamaan. Tämän kaltaista ympäristölainsäädäntöä tulisi edustajiemme Euroopan neuvostossa myös ajaa ja edistää ja nimenomaan siinä muodossa, että tähän lainsäädäntöön ja näihin normeihin tai sopimuksiin liitettäisiin samanlainen tuomioistuin kuin tällä hetkellä on ihmisoikeuskysymyksissä käytössä. Tätä tarkoittaa toinen ponsista, jota ehdotan. Se kuuluu näin:

”Hyväksyessään ehdotuksen Suomen liittymisestä Euroopan neuvostoon eduskunta edellyttää Suomen toimivan sellaisen sitovan eurooppalaisen ympäristölainsäädännön aikaansaamiseksi, jonka toteutumista perustetaan valvomaan Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tapaan toimiva Euroopan ympäristötuomioistuin.”

Arvoisa puhemies! Aivan lopuksi haluan sanoa, että kaikilla ryhmillä ei tässä Euroopan neuvosto -asiassa ole luonnollisestikaan ollut mahdollisuuksia päästä kiinni Euroopan neuvoston paikkaan eikä edes varapaikkoihin. Uhkana tässä on se, että Euroopan neuvoston informaatio saattaa jäädä vain niiden ryhmien omaisuudeksi, jotka tulevat saamaan Euroopan neuvoston valtuuskuntaan edustajansa. Näin tapahtuu tälläkin hetkellä jo esimerkiksi Pohjoismaiden neuvoston delegaation kohdalla, samoin ulkoasiainvaliokunnan kohdalla. Ryhmät, joilla näissä ei ole edustusta, eivät näistä saa säännöllisesti informaatiota. Tässä mielessä olisi erittäin tärkeää jo nyt, kun Euroopan neuvostoon liitytään ja sihteeristöä muodostetaan, tehdä Euroopan neuvoston ryhmälle niin tehokas ja niin laaja sihteeristö, että se on valmis palvelemaan myös niitä kansanedustajia ja niitä ryhmiä, jotka jäävät tämän neuvoston delegaation ulkopuolelle.

Ed. L a i n e: Herra puhemies! Pitkän ajan kuluessa on tavattoman paljon korostettu sitä, minkä vuoksi Suomen pitää Euroopan neuvostoon liittyä. Siitä on annettu siis sellainen käsitys, että se on todella merkittävä ja tärkeä asia. Viime viikon tiistaina kuitenkin oli nähtävissä, että kun tuo asia tuli eduskunnan täysistuntoon, yllättäen hyvin vähän puheenvuoroja käytettiin. Tänään on jonkin verran enemmän pyydetty puheenvuoroja. Esimerkiksi ulko-

asiainvaliokunnan mietinnön esittely jäi pois. Monet valiokunnan jäsenet kävivät kiinni tähän asiaan, mutta varsinaista valiokunnan esittelyä ei suoritettu.

Katsokaa muuten ulkoasiainvaliokunnan mietintöä. Siellä ei näy yhdenkään suurimman hallituspuolueen edustajan nimeä. He eivät olleet paikalla, kun Euroopan neuvostoa koskeva ratkaiseva käsittely valiokunnassa suoritettiin.

Kolmantena seikkana toteaisin tässä yhteydessä, että ihmisoikeussopimuksen merkitystä on varmasti tämän asian yhteydessä ylikorostettu. Monet seikat puhuvat tämän väitteeni puolesta, mutta erityisesti eräs asiantuntijalausunto, jossa sanottiin, että 97 % Euroopan neuvostoon tulleista valituksista ei tule koskaan käsiteltyyn. Ne eivät ehdi eri syistä käsiteltyyn.

Suomi on pitkään pitänyt kontakteja Euroopan neuvostoon, niin kuin hallituksen esityksen perusteluissa sanotaan, jo 1960-luvulta lähtien. Osallistuminen Euroopan neuvoston toimintaan on vilkastunut vuosi vuodelta. Virkamiesten, kansanedustajien ja myös ministerien käynnit ovat lisääntyneet. Kaikesta tästä huolimatta näyttää kuitenkin siltä, että Suomella ei ole ollut varsinaisena tavoitteena ja pyrkimyksenä Euroopan neuvoston luonteen muuttaminen siten, että siitä voisi muodostua yleiseurooppalainen. Paljon on kannettu huolta Euroopan neuvoston kartoista, joissa Suomi on liitetty, niin kuin muistamme, ulkopuolella olevaan vyöhykkeeseen.

Kun me kommunistit olemme korostaneet Euroopan neuvoston luonteen muuttamisen tärkeyttä kaikille eurooppalaisille valtioille avoimeen suuntaan, niin täällä eduskunnassa mm. viime viikon tiistaina eräät edustajat kohdistivat päähuomion siihen, että sosialististen maiden tulee muuttua, ei siis edellytetty Euroopan neuvoston yleislinjan, periaatteiden, sääntöjen, tavoitteiden muuttamista.

Mitä sosialistisiin maihin tulee, niin Neuvostoliitto ja muut sosialistiset maat ovat muuttaneet esimerkiksi kansainvälisen kanssakäymisen linjaa suhteessa muuhun maailmaan, kuten viime aikojen esimerkit selvästi osoittavat. Muutos näkyy myös kontaktien lisääntymisessä Euroopan neuvoston suuntaan. Neuvostoliiton parlamentaarikot ovat pari kertaa vierailleet Euroopan neuvoston parlamentissa ja Euroopan neuvoston parlamentin edustajat ovat lähi-aikoina lähdössä Moskovaan. Presidentti Gorbatsšov vierailee heinäkuussa Strasbourgissa.

Neuvostoliitto ja muut sosialistiset maat ovat

lisänneet kontaktejaan myös EC:n suuntaan. Monilla sosialistisilla mailla on viralliset suhteet EC:n kanssa ja EC-parlamenttiin ollaan luomassa Neuvostoliiton taholta kontakteja. Sevin toimeenpanevan komitean puheenjohtaja bulgarialainen Andrei Lukanov esitti pari päivää sitten Madridissa yhtenäisen markkina-alueen luomista Eurooppaan EC:n, Eftan ja Sevin toimesta. Sevin taholta on esitetty mielipiteitä, joissa korostuu tieteen ja teknologian aloilla tapahtuvan yhteistyön ajatus EC:n ja Sevin välillä. Myös energiapolitiikan osalta Sev on ehdottanut harkittavaksi yhteistyötä mm. vaihtoehtoisten energialähteiden ja fuusioenergian tutkimuksessa.

Me olemme devan taholta usein korostaneet Efta—Sev-yhteistyön tärkeyttä ja toivoneet Suomelta aktiivisuutta tässä suhteessa. Valitettavasti ei ole tiedossa mitään suomalaisia avauksia tämän asian osalta. Näyttää siis siltä, että Suomi on lyönyt laimin niitä mahdollisuuksiaan, joita sillä on ollut toimia sillanrakentajana idän ja lännen välillä. Tarkoitin nyt niitä mahdollisuuksia, joita on ollut tähän saakka Euroopan neuvoston piirissä ja Eftan osalta niin ennen liittymistä kuin liittymisen jälkeenkin.

Eilispäivän lehdet kertoivat läntisten maiden Euroopassa olevan huolissaan USA:n jyrkästä asenteesta huipputekniikan vientikieltoa kohtaan. Utustietojen mukaan Länsi-Euroopan maat ovat vedonneet USA:han, että se lievittäisi vientikieltosäännöksiään. Suomen tulisi vaatia omista lähtökohdistaan käsin USA:n vientikieltosäännösten kumoamista kokonaan. Onhan niiden noudattamisen valvonta saattanut maamme suorastaan häpeälliseen asemaan.

Joka tapauksessa Suomen eduskunnan olisi nyt tarpeen antaa hallitukselle selkeä ohje pyrkimyksistä vaikuttaa Euroopan neuvoston luonteeseen muuttamiseen yleiseurooppalaiseksi ja kaikille Euroopan valtioille avoimeksi järjestöksi. Suomen olisi itse asiassa tullut asettaa liittymisensä ehdoksi Euroopan neuvoston luonteeseen muuttaminen. Kun näin ei ole tähän mennessä tapahtunut, olisi viisainta lykätä liittymispäätöstä tuon selvityksen hankkimiseksi.

Toinen perustelu hylkäämispäätösehdoitukseksi, jonka tein viime tiistaina, on Euroopan ihmisoikeussopimuksen vaikutusten riittämättömän selvittäminen. Suomen valtuuskunnan toiminnalla tulisi asettaa selkeät tavoitteet mm. suhtautumisesta yleiseurooppalaisen yhteistyön kehittämiseen.

Herra puhemies! Tärkein päätös on kannanotto liittymiseen. Jos eduskunta hyväksyy liittymisen, ei olisi mitään järkeä vastustaa valtuuskunnan lähettämistä. Mutta, herra puhemies, te liititte nämä asiat sillä tavalla yhteen, että jos haluaa vastustaa Suomen liittymistä Euroopan neuvostoon, niin pitää vastustaa lakia valtuuskunnasta. Tästä johtuen, herra puhemies, teen ehdotuksen myös valtuuskuntaa koskevan lakiehdotuksen hylkäämisestä. Ehdotuksen suostumuspöytäkirjan hylkäämisestä olen tehnyt jo viime tiistaina.

Siltä varalta, että eduskunta hyväksyy Suomen liittymisen Euroopan neuvostoon, ehdotan perusteluissa lausuttavaksi:

1) ”Suomi on kansainvälisessä yhteistyösäännössä korostanut pyrkimystään toimia sillanrakentajana idän ja lännen välillä. Tämän pyrkimyksensä toteuttamiseksi Suomen tulisi toimia Euroopan neuvoston luonteeseen muuttamiseksi yleiseurooppalaiseksi ja avoimeksi kaikille eurooppalaisille valtioille.

Eduskunta edellyttää, että hallituksen tulisi selvittää myös Euroopan ihmisoikeussopimukseen liittymisen vaikutuksia maamme lainsäädäntöön, ylikansallisten valvontaorganisaatioiden tulkintojen vaikutusta maamme suvereenisuuteen sekä sopimukseen mahdollisesti tehtävien varaumien suuntaa ja määrää. Samoin tulisi selvittää YK:n kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskevan sopimuksen ja Wienin Etyk-asia-kirjan asema suhteessa Euroopan ihmisoikeussopimuksen sisältöön ja soveltamiseen.”

2) ”Eduskunta edellyttää, että Suomen valtuuskunta pitää toiminnassaan tärkeänä tavoitteena yleiseurooppalaisen yhteistyöprosessin kehittämistä ja Euroopan kahtiajaon korvaamista eri yhteiskuntajärjestelmiin kuuluvien valtioiden tehokkailla ja kaikille edullisilla rinnakkainolon muodoilla politiikan, talouselämän, ekologian, kulttuurin ja muilla aloilla.”

Ed. Melin (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Laineen puheenvuoron johdosta haluan käyttää lyhyen kommenttipuheenvuoron, koska puheenjohtaja Aaltonen ei ole nyt istuntosalissa. Ed. Laine sanoi, jos oikein kuulin, että valiokunnan mietinnön esittelyä ei suoritettu. Itse suoritin varsin perusteellisen esittelyn. Minä en, ed. Laine, voinut mitään sille, että ed. Laine ehti pyytää ennen minua puheenvuoron viime tiistaina 11. huhtikuuta, kun keskustelu käytiin.

Herra puhemies! Edelleen ihmettelen sitä,

kun ed. Laine väitti, että päähallituspuolueiden edustajia ei ollut läsnä ulkoasiainvaliokunnassa tekemässä tätä päätöstä. Kun luen mietintöä, niin huomaan, että edustajat Aaltonen, Ahde, Elo ja Paasilinna, jotka edustavat erästä hallituspuoluetta, muiden lisäksi olivat mukana asian käsittelyssä.

Ed. Björklund (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Laineen perustelut hylkäysesitykselle ovat kyllä kerrassaan kestämatömät. On vaikea ymmärtää sitä, että ed. Laine yhtäältä vaatii, perustellustikin, suurempaa aktiivisuutta Suomen poliittiseen sillanrakentajan rooliin, mutta toisaalta hän on täällä yrittämässä tehdä tyhjäksi yrityksen vallata sellainen sillanpääasema, josta käsin tuota politiikkaa voitaisiin harjoittaa.

Ed. Melin jo puuttui ed. Laineen kommenttiin viime viikon valiokuntakäsittelystä. Voin sanoa, että riippumatta siitä, ketkä ovat valiokunnassa loppusilausta tehdessä paikalla olleet, niin ed. Laine toki hyvin tietää, että valiokunnassa on asiaa pitkään käsitelty ja että käsittely valiokunnan jäsenten piirissä on ollut poikkeuksellisenkin aktiivista. On kieltämättä myönnettävä, että eräitä ikäviä yhteensattumia viime viikolla oli. Voin osaltani kertoa sen, että syy siihen, että itse en voinut olla tuota loppusilausta valiokunnan työlle antamassa, oli se, että samalla hetkellä olin Strasbourgissa Euroopan neuvoston päämajassa suorittamassa siellä minulle annettua parlamentaarista tehtävää.

Ed. Laine (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minä yritin sanoa äskeisessä puheenvuorossani, että ulkoasiainvaliokunnan mietintöä ei normaalilla tavalla esitelty. Minä kyllä sain, että täällä monet valiokunnan jäsenet sen esittelivät. Normaalilla tavalla tarkoitan tietysti sitä, että valiokunnan puheenjohtaja tai valiokunnan valitsema edustaja esittelee. Siitä vain oli kysymys, ei tämä ole suuren suuri asia.

Jos minä sanoin, että suurimman hallituspuolueen edustajien nimet puuttuivat, niin minä tarkoitin kyllä toiseksi suurimman eli siis kokoomuspuolueen edustajien nimien puuttumista. Olen mahdollisesti erehtynyt jättämään tuon ensimmäisen sanan pois.

Kun ed. Björklund hämmästeli minun perustelujani, niin minä vuorostani haluaisin todeta ed. Björklundille, onko Björklund havainnut missään presidentin, ulkoministerin, niin nykyisen kuin edellisen, tai pääministerin lausuntoa,

jossa aiemmin, siis sinä aikana, kun Suomi on kontakteja Euroopan neuvostoon pitänyt, olisi asetettu tavoitteeksi Suomen pyrkimys Euroopan neuvoston muuttamiseen yleiseurooppalaiseen suuntaan.

Ed. Björklund (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Laineen kysymys on siinä mielessä tietysti etten sanoisi viisasteleva, että Suomen koko ulkopoliittikkaa tänä päivänä ja pitkään on perustaltaan luonnehtinut juuri pyrkimys yleiseurooppalaisen yhteistyön edistämiseen kaikilla mahdollisilla foorumeilla. Jos kentties — ja siitähän olen epävarma — ei ole osoitettavissa jotain yksittäistä puhetta tai lausetta jostain asiakirjasta, jossa tämä asia olisi siinä hengessä ilmaistu, että tässä soitellen sotaan lähdetäisiin, niin eihän se tätä peruspyrkimystä miksiäkään muuta. Käyhän ilmi, että itse hallituksen perustelut tälle mukaanlähdölle ovat osoitus meidän pyrkimyksestämme aktiivisempaan yleiseurooppalaiseen politiikkaan.

Ed. Elo: Arvoisa herra puhemies! Ed. Laineen äskeisestä puheenvuorosta ja repliikistä saattaisi ruveta päättämään, että ed. Laine alkaa vanhentua, kun hän tulee niin epätarkaksi, että hän erehtyy luulemaan kokoomusta sosialidemokraateiksi. (Vasemmalta: Eihän niissä eroa olekaan!) On tietysti niin, että hallitusyhteistyössä joudutaan kompromisseja tekemään, mutta ei nyt ihan niin pitkälle kuitenkaan, että ed. Laineenkaan tulisi sekoittaa kahta suurinta puoluetta.

Herra puhemies! "Maailma on niin muuttunut, ettei sitä enää samaksi tuntisi." Näin totesi tasavallan presidentti uudenvuodenpuheessaan. Voidaan tosiaan sanoa ja kysyä, kuka meistä olisi ennustanut sen kehityksen, joka on tapahtunut vuosikymmenen puolivälin jälkeen. 1980-luvun alussa Yhdysvaltojen silloinen presidentti Ronald Reagan nimitti Neuvostoliittoa vielä pahuuden valtakunnaksi, mutta jo pari vuotta myöhemmin Reagan ja Gorbatshev tapasivat ensimmäisessä huipputapaamisessaan ja saivat myöhemmin aikaan mm. keskimatkan ja lyhyen keskimatkan ydinohjussopimuksen. Tämä on merkinnyt suurvaltasuhteiden parantumista esimerkiksi kelpaavalla tavalla, ja samalla jännitys on vähentynyt koko maailmassa. Tämä on luonnollisesti heijastunut myönteisesti koko Euroopan kehitykseen.

Voidaan sanoa, että suurvaltasuhteiden parantaminen riippuu molemmista osapuolista. Tun-

nustus on annettava sekä Yhdysvalloille että Neuvostoliitolle. Kuitenkin haluan korostaa, että Neuvostoliiton johdon asenteen muutos ja erityisesti presidentti Gorbatschovin panos on ollut ratkaiseva nykyiseen myönteiseen kehitykseen koko maailmassa ja Euroopassa. Alkoihan myönteinen kehitys suurvaltasuhteissa nimenomaan samanaikaisesti kuin Gorbatschov tuli Neuvostoliiton johtoon.

Poliittista muutosta kuvaa mm. se tosiasia, joka on täällä tänäänkin mainittu ja johon ed. Melin jo viime kerralla viittasi, eli pääsihteeri Gorbatschov puhuu Euroopan neuvoston kokouksessa 6 päivänä heinäkuuta tänä vuonna. Voidaan perustellusti sanoa, että Neuvostoliitossa tapahtuva muutos on vähintään yhtä syvällinen kuin se muutos, joka koskee Länsi-Eurooppaa. Neuvostoliitto 1992 on hyvin paljon erilainen kuin Neuvostoliitto 1985, jolloin Gorbatschov tuli valtaan.

Edellä mainituista syistä, herra puhemies, olen sitä mieltä, että meidän Suomessa pitäisi vähintään yhtä tarkasti seurata sitä kehitystä, joka tapahtuu Neuvostoliitossa sisäpolitiikan mutta tässä tapauksessa erityisesti ulkopoliittikan osalta, kuin me seuraamme länsieurooppalaista kehitystä. Tuntuu siltä, että Suomessa jonkinlaista eurohurmiota kuitenkin esiintyy ja uskotaan, että länsieurooppalainen kehitys on meidän kannaltamme paljon tärkeämpi kuin tällä hetkellä Neuvostoliitossa käynnissä oleva kehitys. Näin väitän monien uskovien. Kuitenkin oma mielipiteeni on, että Neuvostoliiton kehitys on vähintään yhtä tärkeä Suomelle kuin länsieurooppalainen kehitys.

Haluan vielä aivan lyhyesti todeta sen, mikä oli esimerkiksi Helsingin Sanomien pääkirjoituksessa 16 päivänä tätä kuuta eli viime lauantaina. Lyhyt lainaus: "Presidentti Mihail Gorbatschov vakuutti runsas viikko sitten Lontoossa uudelleen, että hänen poliittinen linjansa rakentaa yleisinhimillisille ihmisoikeuksille. Ne käyvät ehdottomasti kaikkien ideologisten periaatteiden edellä." — Tämä on todella merkittävä suunnanmuutos neuvostoliittolaisessa ulkopoliitiikassa.

Yleinen ja erityisesti yleiseurooppalainen kehitys on myös ajankohtaistanut Suomen jäsenyyden Euroopan neuvostossa, kuten useaan kertaan on todettu. Kun täällä keskustelussa muun muassa ed. Pystynen viime kerralla on esittänyt ajatuksen, että Suomen olisi pitänyt liittyä Euroopan neuvostoon jo aikaisemmin, kysymys on luonnollisesti enemmänkin teorias-

ta kuin käytännöstä, sillä toden teolla Euroopan neuvoston jäsenyys, kuten me varmasti muistamme, nousi esille vasta viime presidentinvaalitaistelun aikana.

Myös on tunnettu tosiasia, joka täällä on jo moneen kertaan toistettu, että Suomi olisi pystynyt poliittisen demokratiansa ja ihmisoikeuksiensa puolesta liittymään Euroopan neuvostoon mutta vasta yleinen jännityksen lientyminen on mahdollistanut Suomen jäsenyyshakemuksen. Euroopan neuvosto ei enää ole eikä se saa tulevaisuudessakaan olla foorumi, joka keskittyisi Itä-Euroopan maiden arvosteluun. Suomessa on, kuten kulunut fraasi sanoo, mahdollisuus olla sillanrakentajana idän ja lännen välillä, mutta toki meidän pitää aktiivisesti käyttää tätä mahdollisuutta hyväksemme. Tuntuu siltä, että muutkin Länsi-Euroopan maat ovat ottaneet sillanrakentajan roolin ja rakentelevat ehkä isompia siltoja kuin Suomi tällä hetkellä Itä-Eurooppaan päin.

Yksimielisyys tai lähes täydellinen yksimielisyys Suomen jäsenyyden puolesta on mielestäni erinomaisen hyvä asia. Kun demokraattisen vaihtoehdon kansanedustaja Laine on täällä moneen otteeseen esiintynyt ja ilmoittanut demokraattisen vaihtoehdon vastustavan, kuten hän on jo myös valiokunnassa todennut, Suomen jäsenyyttä, kovin hyviä perusteluja en ole ed. Laineen puheenvuoroista kuitenkaan voinut löytää.

Tässä yhteydessä, herra puhemies, haluan myös muutamalla sanalla kosketella sitä tosiasiaa, että monet nyt Pohjoismaiden neuvoston jäseninä toimivista kansanedustajista tulevat jäseniksi Euroopan neuvostoon. Eräissä Hufvudstadsbladetin pääkirjoituksessa pari viikkoa sitten allekirjoittaneen ja monien muidenkin Pohjoismaiden neuvoston jäsenten käyttäytymistä kutsuttiin lapselliseksi toiminnaksi. Haluan tässä yhteydessä korostaa, että me varmasti Pohjoismaiden neuvostossa toimivat edustajat arvostamme sitä työtä, jota Pohjoismaiden neuvostossa tehdään myös tulevaisuudessa, mutta on kai aika luonnollista, että edustajien keskuudessa — erityisesti edustajien keskuudessa, jotka harrastavat kansainvälisiä asioita — on suurta mielenkiintoa Euroopan neuvoston jäsenyyttä kohtaan tällaisessa uudessa tilanteessa. Toivoisin, että tämäkin ymmärrettäisiin oikein eikä niin, että me jotenkin aliarvioisimme tai väheksyisimme Pohjoismaiden neuvoston työtä.

Mielestäni ulkoasiainvaliokunnan nyt käsitel-

tävänä oleva mietintö on varsin merkittävä kannanotto, ja ulkoasiainvaliokunnan kokouksessa totesin, että olisi ehkä ollut paikallaan miettiä sitä, olisiko meidän pitänyt esittää jonkinlaiset ulkoasiainvaliokunnan käsitykset siitä, mitkä ovat Suomen ulkopoliittikan peruspilarit. No, ehkä voi olla paikallaan, ettei niitä tähän mietintöön pistetty, mutta joka tapauksessa olen sitä mieltä, että ne peruspilarit ovat ja säilyvät. Ne ovat yya-sopimus ja luottamukselliset suhteet Neuvostoliittoon, ne ovat pohjoismainen yhteistyö ja meidän työskentelymme Pohjoismaiden neuvostossa, työ YK:ssa ja sen erikoisjärjestöissä, työ Etykissä, ja sen jälkeen tietyt tulevat sitten Efta ja Euroopan neuvosto. Siitä, mihin järjestykseen nämä asetetaan, saattaa varmasti olla erilaisia käsityksiä, eikä sillä ole ehkä meidän ulkopoliittikkamme kannalta niin kovinkaan suurta merkitystä. Mutta joka tapauksessa näille pilareille Suomen ulkopoliittikka rakentuu tänä päivänä ja varmasti tulevaisuudessa.

Herra puhemies! Lopuksi haluan sanoa, että Suomen jäsenyys Euroopan neuvostossa luonnottu Suomelle nykyisessä tilanteessa hyvin samalla, kun muistamme mainitut ulkopoliittikkamme lähtökohdat. Mielestäni olemme tekevässä oikean päätöksen oikeana ajankohtana, ja ulkopoliittikan johtomme on käyttänyt sille kuuluvaa harkintavaltaa erinomaisella tavalla.

Ed. Laine (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kansanedustaja Elo väitti äsken, että kysymys Euroopan neuvostoon liittymisestä nousi esiin nyt presidentinvaalikamppailun yhteydessä. Hän joko muistaa huonosti tai ei tiedä, että jo vuonna 1982 asia nousi esiin silloin, kun presidentti Koivisto oli astunut tehtäviin. Silloin asia nousi esiin ulkoministeri Stenbäckin toimesta ja käsiteltiin ulkoasiainvaliokunnassa, jolloin kuitenkin tämä pyrkimys todettiin ei-ajankohtaiseksi. Hyvin muistan vielä valiokunnan jäsenet, jotka sitä vastustivat. Näin asia on siirtynyt siihen saakka, kunnes vielä viime presidentinvaalien edellä esimerkiksi presidentti Koivisto sanoi, että asia ei ole ajankohtainen, mutta muutaman kuukauden sen jälkeen asia alkoi sitten saada uuden muodon.

Kun viittaa nyt näihin asioihin, samalla kerron valiokunnan puheenjohtajan Aaltosen puheenvuoron johdosta, että jos minä olen täällä sanonut, että vuoden taikka kahden päästä voin tästä asiasta ajatella toisin kuin tänään, jos

Euroopan neuvoston luonne muuttuu, enhän minä olen kovin kaukana edellä mainituista.

Ed. Elo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Haluan lyhyesti todeta, että ed. Laine ehkä syöllistyi saivarteluun siinä kysymyksessä, milloin asia ratkaisevalla tavalla nousi esille. Tosiasiahan on se, että viime presidentinvaalitistelun aikana käytettiin monia puheenvuoroja, joissa Euroopan neuvostoon liittymistä käsiteltiin, ja asia kypsyi ratkaisuvaiheeseen vasta presidentinvaalitistelun jälkeen, kuten ed. Laine itsekin täällä myönsi.

Ed. Paloheimo: Arvoisa puhemies! Haluan aluksi kannattaa niitä kahta perustelulausemaa, joita ed. Haavisto on aikaisemmin tänään ehdottanut.

Sitten asiaan. Täällä on nyt tuettu Suomen liittymistä Euroopan neuvostoon lähes laidasta laitaan, ja liittymiseen on suhtauduttu nähdäkseni lähes sokean kritiikkittömästi. Ei ole nähty mitään vaaroja, ei mitään erityisiä seikkoja, minkä tähden liittymistä kannattaisi harkita. On puhuttu siitä, milloin Euroopan neuvostoon pitäisi liittyä. Nähdäkseni sillä ei pitkällä tähtäyksellä ole merkitystä. Merkitystä on sen sijaan varauksilla, joita liittymiseen mahdollisesti liitetään tässäkin keskustelussa. Koska tässä keskustelussa on näin vähän osanottajia, käytetään näin vähän puheenvuoroja, minusta sekin viittaa siihen, että liittymistä tuetaan suhteellisen kritiikkittömästi.

Tässä keskustelussa on käsitelty jatkuvasti lähinnä taloudellisia, teknisiä ja sosiaalisia kysymyksiä. Koko tarkastelu on ollut erittäin kvantitatiivista, erilaisiin määriin keskittyvää, laadusta ei ole paljoa puhuttu. On tarkasteltu sitä, että jos liittyminen aiheuttaa esimerkiksi Euroopassa keskimääräisen elintason nousun, tassa-arvon keskimääräistä lisääntymistä eri maisa ja teknisen kehityksen ja sitä myötä kaikkinaisen kilpailukyyn lisääntymisen niin, että Eurooppa kokonaisuutena muuttuu kilpailukykyiseksi esimerkiksi Japanin ja Yhdysvaltojen rinnalla, kaikki on hyvin.

Mainitut kysymykset ovat olleet itse asiassa lähes ainoita, joita tässä keskustelussa on käsitelty. Nähdäkseni kuitenkin pitkällä tähtäyksellä ja ensisijaisesti nämä eivät ole kaikkein tärkeimpiä kysymyksiä. Euroopan elintaso on jo riittävän korkea eikä mikään estä sen kohoumista edelleen. Sosiaalinen tasa-arvoisuus globaalisti katsoen Euroopassa on riittävä, ja sekin

jatkuvasti paranee. Tekniikan kehittymistä Euroopassa ei myöskään estä juuri mikään. Sen sijaan on merkityksellisempää keskustella siitä ja tarkastella sitä, mitä liittyminen Euroopan neuvostoon tulee merkitsemään ihmisten elämälaadulle Euroopassa pitkällä, parin tai kolmenkin sukupolven tähtäyksellä.

Tärkeää ihmisille tässä vaiheessa ei niinkään ole elintaso kuin elämänlaatu. Tässä on kaksi sellaista seikkaa, jotka minusta ovat jääneet tässä keskustelussa aivan liian vähälle huomiolle. Ensimmäinen on ihmisen ja luonnon suhde, luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen Euroopassa. Toinen on eri maiden kulttuurien omaleimaisuus, se, että Eurooppa toistaiseksi on säilynyt maailmassa ainoana maanosana, jossa on vielä tietynlainen mosaiikkimaisuus.

Joitakin vuosia sitten minä tapasin Yhdysvalloissa intialaisen lääkärin, joka kysyi minulta, mitä kieltä Euroopassa puhutaan, puhutaanko siellä englantia. Minä olin vähän hämmästynyt tästä kysymyksestä ja kerroin sitten, että Eurooppa on sillä tavalla kummallinen maanosa, että Saksassa puhutaan saksaa, Tanskassa tanskaa, Puolassa puolaa, Portugalissa portugalia ja Suomessa suomea ja että on itse asiassa vain joitakin maita, joissa ei puhuta sitä kieltä, minä niminen se maa on. Samalla kun minä selitin tätä, minä huomasin, kuinka ainutkertainen Eurooppa on maanosana, kun tällaista todellakaan ei muualla ole, siis tällaista kulttuurien tilkkutäkkiä, joka Euroopassa on toistaiseksi säilynyt.

Nyt, jos Euroopan yhteisössä kiinnitettäisiin todella vakavaa huomiota luonnonsuojeluun ja ihmisen ja luonnon väliseen yhteyteen, pitäisi Eurooppaan pyrkiä kehittämään ajan mittaan yhtenäinen luonnonsuojelualue sillä tavalla, että erilliset alueet olisivat eräänlaisilla viherkäytävillä toistensa yhteydessä niin, että eläimet pääsisivät liikkumaan Espanjasta Suomeen saakka omia käytäviään pitkin, maata pitkin, jos haluaisivat. Minä toivon, että tämän tyyppiin asioihin ei suhtauduttaisi enää nykyisin niin kyynisesti kuin on suhtauduttu vielä joitakin vuosia sitten.

Ilmansuojelu ja vesiensuojelu ovat toinen kysymys, joka liittyy tietysti luonnon säilymiseen. Tässä suhteessa pitäisi sellaiset maat kuin Englanti asettaa seinää vasten. Niille pitäisi pyrkiä esittämään ulkopuolisia sanktioita vähän samaan tapaan kuin Etelä-Afrikalle tällä hetkellä on esitetty.

Vesiensuojelun suhteen meidän pitäisi itse

keskittyä esimerkiksi Itämeren kohtaloon. Itämeri on äärettömän huonosti hoidettu. Meillä on itsellämme sen tyyppisiä teollisuuslaitoksia kuin Kemira, joiden annetaan saastuttaa Itämeriä, ja kokonaisuudessaan tässä on kysymys siitä, että Euroopassa pitäisi hyväksyä periaate, että kullakin maalla, kullakin valtiolla ei suinkaan ole omaa ehdotonta suvereniteettia kaikkiin luonnonvaroihinsa. Joet ovat yhteisiä, meret ovat yhteisiä, ilmakehä on yhteinen. Myös olemassa olevat eliölajit eivät ole sen maan omistamia, jonka alueella ne sattuvat olemaan.

Minä ajattelin esittää täällä seuraavan ponnen, jonka nyt jätän esittämättä, mutta luen sen kuitenkin: "Hyväksyessään hallituksen esityksen Suomen liittymiseksi Euroopan neuvostoon eduskunta edellyttää Suomen pyrkivän aktiivisesti vaikuttamaan siihen, että Euroopan neuvoston toiminnassa elollinen luonto mahdollisimman pian käsitetään oikeudenkäytön osapuoleksi eikä kohteeksi." Tämä on periaatteellinen kannanotto, ja minä jätän sen nyt tekemättä siitä syystä, että ed. Haavisto on tehnyt toisen ponnen, joka itse asiassa täsmälleen vastaa niitä käytännön toimenpiteitä, joihin tämän tyyppinen periaatteellinen kannanotto johtaisi tai joita se edellyttäisi. Siihen liittyisi tietysti sen tyyppinen järjestely, että Eurooppaan perustettaisiin ympäristökomitea, joka eräänlaisen syyttäjäviranomaisen ominaisuudessa voisi nostaa oikeusjutun aina sitä valtiota, yhtiötä, henkilöä vastaan, joka rikkoo ympäristölainsäädäntöä, joka yhteisesti tultaisiin hyväksymään.

Puutun sitten toiseen asiaan vielä — kulttuurien monimuotoisuuteen. Minä mainitsin jo aikaisemmin Euroopan ainutkertaisuudesta maanosien joukossa, ja nyt on nähty, että Euroopan yhdistymisellä saattaa olla kaksi tulevaisuuden merkitystä tai tämä prosessi saattaa johtaa kahden tyyppiseen lopputulokseen. Ensinnäkin se, joka ensinnä tulee mieleen, on tietysti se, että yhtyminen aiheuttaa näiden kulttuurien mankeloitumisen yhdeksi ylikansalliseksi kulttuuriksi, ja tämä on minusta torjuttava suuntaus. Toinen vaihtoehto, josta turkulainen dosentti Esko Antola on puhunut, on, että Euroopan yhtyminen hävittääkin valtioiden merkityksen ja kansojen merkitys korostuu, pienkulttuurien merkitys korostuu. Baskit, baijerilaiset, sapolaiset ja etelätirolilaiset saisivat takaisin sen identiteettinsä, joka kansallisvaltioiden myötä niiltä on päässyt katoamaan. Jos näin todellakin tapahtuisi, minä pitäisin Euroopan yhtymistä tässä suhteessa erittäin myönteisenä asiana.

Minusta on huomattavasti myönteisempää, että kansoilla on oma identiteettinsä kuin että valtiot jyräävät kansat alleen.

Todennäköisin vaihtoehto on kuitenkin se, että ensin kansojen identiteetti korostuu mutta sitten pitemmällä tähtäyksellä ajan myötä tapahtuu yhdentyminen, mankeloituminen, yhdenmukaistuminen. Minusta siinä vaiheessa, kun tällainen on todettavissa vapaan liikkumisen, pääoman, ihmisten ja muun liikkumisen johdosta, pitäisi pystyä aktiivisesti reagoimaan tähän. Pitäisi pystyä suojelemaan omaleimaista kulttuuria esimerkiksi Suomessa. On todettava, että Suomihan on vain yksi promille maailmassa ja vastaa noin 5 000 ihmisen väestöä Suomessa. Se on samanlainen vähemmistö maailmassa ja on todella uhanalainen tässä prosessissa. Tästä syystä Ranskalla, Italialla, Saksalla tai Englannilla, suurista valloista kullakin, ei ole samanlaista ongelmaa yhdentymisprosessin seurauksena. Minä en myöskään usko siihen, että Suomen syrjäinen asema pelastaisi meitä loputtomasti tältä kehitykseltä.

Sitten täytyy muistaa, että suomalaisilla on tietty junttimentaliteetti, joka korostuu erityisesti kaiken ulkomaisen ja vieraan sokeassa ihailussa. Sitä minä pidän erittäin vaarallisena yhtymisprosessin seurauksena, kun me kritiikittömästi omaksumme kaikkea ulkomaista tänne. Se on nyt jo nähtävissä tavallisen suomalaisen kirkonkylän keskustassa hampurilaisbaareineen jne.

Tähän toiseen asiaan liittyen, arvoisa puhemies, ehdotan seuraavan perustelulausuman hyväksyttäväksi: "Hyväksyessään ehdotuksen Suomen liittymisestä Euroopan neuvostoon eduskunta edellyttää hallituksen selvittävän, mihin toimenpiteisiin tulee ryhtyä kansallisen kulttuurimme omaleimaisuuden säilyttämiseksi ja turvaamiseksi tulevan yhdentymisprosessin aikana."

Ed. Löyttyjärvi: Herra puhemies! Yleisinhimillisten kysymysten, tavoitteiden merkitys on tavattomasti korostunut tämän päivän maailmassa, ennen muuta tietenkin kysymykset rauhan säilyttämisestä ja ekologisesta turvallisuudesta, ihmisoikeuksista, demokratiasta, sosiaalisista oikeuksista. Nämä antavat tavoitteita ja pohjaa kansainväliselle yhteistyölle. Euroopan neuvoston nykyinen toimiala liittyy näihin yleisinhimillisiin kysymyksiin, mutta Euroopan neuvoston muoto ei vastaa sisältöä. Täällä on korostettu sitä, että Eurooppa muodostaa ko-

konaisuuden Atlantilta Uralille taikka Jäätelältä Välimerelle. Yleisinhimillisten kysymysten ratkaiseminen edellyttää yhteistyötä myös tässä laajuudessa ylitse kansakuntien rajojen ja erilaisten yhteiskuntajärjestelmien rajojen. Yhä enemmän näiden yleisinhimillisten kysymysten lisäksi yhteistyötä edellyttää myös tieteellisteknisen kehityksen eteneminen, talouden kysymysten ratkaiseminen kansainvälisen työnjaon pohjalta.

Ed. Björklund käyttämässään puheenvuorossaan totesi, että Suomi ei ole aikaisemmin liittynyt Euroopan neuvostoon siksi, että ei ole katsottu Euroopan neuvoston vastaavan niitä kriteereitä, jotka meidän ulkopoliittisista peruslähtökohdistamme niille yhteisöille, joissa olemme mukana, tulee asettaa. Keskustelussa on kovasti haluttu antaa kuvaa, että sellaisia muutoksia olisi tapahtunut, että voimme sanoa, että tämä tarkastelutapa ei enää ole oikea.

Kuitenkin Euroopan neuvosto yhä edustaa vanhanaikaista blokkiajattelua. Se on suljettu yhteisö, joka asettaa jäsenkriteerit siten, että sulkee ulkopuolelleen osan Euroopan maista. Muun muassa ed. Väänänen puhui hyvin kauniisti eurooppalaisuudesta ja totesi, että tätä kautta Suomikin nyt sitten koko Euroopan kansojen piirissä tunnustautuu ja tunnustetaan eurooppalaiseksi. Kuitenkin tosiasia on yhä se, että eurooppalaisuudesta puhutaan siten, että hyvin merkittävä osa Eurooppaa suljetaan sen ulkopuolelle myös keskustelussa, jota me Suomessa tällä hetkellä käymme.

Miksi kysymys Euroopan neuvostoon liittymisestä on muodostunut niin keskeiseksi keskustelun aiheeksi meillä ja nähdään niin merkittäväksi askeleeksi kuin tässä keskustelussakin on tullut ilmi? Se ei varmaankaan liity pelkästään Euroopan neuvoston nykyisiin tehtäviin ja luonteeseen, vaan yleensä Suomen suuntautumiseen integraatiokehityksessä, joka Euroopassa on ollut käynnissä.

Yhdyn siihen ihmettelyyn, johon ed. Paloheimo edellä esitti siitä, että niin vähän kritiikkiä ja reunaehtoja Euroopan neuvostoon menon suhteen on esitetty tai asetettu. Ilmeisesti kysymys täysjäsenyydestä Euroopan neuvostossa nähdäänkin ja pitää ehkä nähdäkin nimenomaan fanfaarina sille, että Suomi jatkossa toteuttaa toimenpiteitä, jotka lähentävät meitä Euroopan yhteisöön. Eli taustalla ovat nimenomaan integraation muut tasot kuin kysymys jäsenyydestä Euroopan neuvostossa. Suhteessa Euroopan yhteisöön ja länsi-integraatioon meil-

lä hyvin paljon keskustelua käydään siten, kuin meillä ei olisi minkäänlaisia vaihtoehtoja taikka mahdollisuuksia asettaa reunaehtoja, tavoitteita yhteistyömuotojen etsinnälle, Suomen osallistumiselle yhdentymiseen. (Ed. Elo: Mitä todisteita sille on?) Tätä käsitellään hyvin pitkälti pakkotilanteena, johon on vain sopeuduttava.

Kuitenkin mielestäni tilanne on sellainen, että se edellyttää meiltä viileätä suhtautumista ja harkintaa ja myös sitä, että yhdentymiskehitystä ei käytännön tasolla viedä eteenpäin, kuten nyt näyttää, pelkästään yritysten, integroituvan pääoman, toimesta, vaan että nimenomaan yhteiskunnallinen päätöksenteko, eduskunta ja tietenkin maan hallitus, kysymyskokonaisuuteen ottavat toisenlaisen otteen.

Demokraattisen vaihtoehdon taholta on esitetty, että tulisi asettaa laajapohjainen komitea selvittämään niitä mahdollisuuksia ja vaihtoehtoja, jotka Suomella integraatiokehityksessä on, ottaen huomioon Euroopan yhteisön kehityksen mutta myös sosialistisissa maissa tapahtuvat muutokset ja nimenomaan lähtökohtana meidän ulkopoliittisen linjamme mukainen yleiseurooppalaisen yhteistyön rakentamisen tavoite. Tähän ei kuitenkaan ole löytynyt myötuntoa. Ed. Laine esitti asiaa koskevan kysymyksen eduskunnan kyselytunnilla, ja vastaus hallituksen taholta oli hyvin yksioikoisen kielteinen. Kuitenkin mielestäni tarvittaisiin perusteellista ja laaja-alaista pohdintaa näiden kysymysten ratkaisemisessa.

Ed. Haavisto esitti kaksi perustelulausemaehdotusta, joista toinen käsittelee ympäristönsuojelua. Siinä ehdotetaan toimenpiteitä, joilla voitaisiin aikaansaada sitova eurooppalainen ympäristölainsäädäntö. Tällä varmasti tavoitellaan aivan hyviä asioita eli ympäristönsuojelun, luonnonsuojelun edellytysten parantamista. Mutta tuntuu siltä, että vaikka nyt on kysymys Euroopan neuvoston jäsenyydestä, tässä tavallaan hypätään jo askelia eteenpäin. Tuntuu siltä, että tavallaan vihreät istuvat jo Euroopan parlamentissa taikka ovat laatimassa EY-direktiivejä, kun esitetään sitovaa eurooppalaista ympäristölainsäädäntöä. Tähän ehdotukseen ei sisälly mitään reunaehtoja.

Varmasti tilanne tulisi olemaan se, että tällaista lainsäädäntöä tuskin laadittaisiin kehittyneimmän lainsäädännön mukaisesti, vaan pikemminkin heikoimman lainsäädännöllisen tason mukaisesti, joka näissä asioissa Euroopassa on, tai jos puhutaan nyt Euroopan neuvoston

jäsenmaista, jos tähän tämä asia liitetään. Tietenkään ei tällaisella lainsäädännöllä silloin kehittyneemmän lainsäädännön huonontamiseen tähdättäisi. Mutta on tietenkin otettava huomioon se, että yhdentymiskehityksessä syntyy myös paineita siihen, että normitason kehittymistä siellä, missä se on kehittynyttä, hidastettaisiin ehkä näissäkin kysymyksissä. Tähänhän Euroopan yhteisön direktiivit ainakin monelta osin johtaisivat.

Ympäristönsuojelun alalla tarvitaan kansainvälistä yhteistyötä. Ympäristönsuojelusopimusten verkostoa tulee varmasti kehittää ja laajentaa. Mutta näissäkin asioissa yleiseurooppalainen yhteistyö on varmasti paikallaan. Sillä voidaan saada aikaan tuloksia esimerkiksi Itämeren suojelussa, johon ed. Paloheimo viittasi. On välttämätöntä, että kaikki Itämeren piirin maat saadaan mukaan yhtäläisiin toimenpiteisiin, esimerkiksi käytännössä säätämään sellaisia lakeja, jotka toteuttavat helmikuussa koontuneen Itämeri-komission päätöksiä esimerkiksi jätevesien päästömäärin nopeaksi puottamiseksi puoleen. Siis tehty perustelulausemaehdotus ei ole pelkästään, vaikka on varmasti hyvään tähtäävä, ongelmaton.

Herra puhemies! Kannatan lopuksi ed. Lai-
neen tämän asian viimeksi esillä ollessa tekemää ehdotusta suostumusponnen hylkäämisestä ja tässä istunnossa tekemää ehdotusta päiväjärjestyksen 2) asiana olevan lakiehdotuksen hylkäämisestä sekä hänen ehdottamiaan molempia perustelulauseumia.

Ed. Haavisto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Löyttyjärvi totesi, että ponnassa esittämäni ajatus yleiseurooppalaisesta ympäristölainsäädännöstä on jonkinlaista kiirehtimistä tapahtumien edelle, ja oli huolissaan siitä, että siinä ei näiden normistojen tasoon ole mitään viittausta. Totean, että ponsi on vähän liian lyhyt muoto esittää normiston tasoa. Uskon, että tasojärjestyksestä olemme ed. Löyttyjärven kanssa samaa mieltä, jos siitä pääsemme keskustelemaan: kyse ei ole alimpien normien noudattamisesta vaan päinvastoin.

Sen sijaan täytyy kyllä todeta, että olen osana Suomen vihreitä ollut mukana Euroopan vihreiden ohjelman laatimisessa myös EY-parlamenttivaaleja varten ensi kesäkuussa. Siinä mielessä vihreät ainakin tänä päivänä ovat kansainvälinen liike ja eurooppalainen liike jopa niin, että Suomen vihreät ovat olleet mukana sellaisessa ohjelmatyössä, joka tähtää nimenomaan

EY-parlamentissa tapahtuvaan työskentelyyn. Vaikka emme ole sinne matkalla, pidän tätä hyvänä esimerkkinä siitä, mitä poliittiset liikkeet Euroopassa voisivat saada aikaan uudella yhteistyöllä.

Uskon, että tämän tyyppistä yhteistyötä poliittisten liikkeiden ja kansalaisjärjestöjen piirissä tarvitaan yhä lisää, jotta tiukemmat normivaatimukset mm. ympäristöasioissa saadaan läpi sekä EY-parlamentissa, Euroopan neuvoston tasolla että muissa yhteistyöelimissä. Tässä mielessä minusta on turhaa sulkea silmänsä siltä tosiasialta, että Euroopassa on jo niin paljon kansainvälistä yhteistyötä, että ympäristöyhteistyön pitää myös siihen joukkoon liittyä.

Ed. Kemppainen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olen ed. Löyttyjärven kanssa samaa mieltä siitä, että ed. Haaviston siinä erittäin hyvää tarkoittava ponsi saattaa johtaa huonompaan lopputulokseen, kuin on ajateltu. Positiivisessa mielessä toteutuessaan se voi parantaa ympäristölainsäädäntöä ja ympäristön tilaa, mutta jos Euroopan yhteisön päätöksentekojärjestelmää noudatetaan, niin silloin, kun se siellä hyväksytään jonkinlaiseksi direktiiviksi, voi tulla tilanne, että se pakottaa jossakin maassa jopa huonontamaan ympäristölainsäädäntöä, asettamaan tuotteille heikompia turvallisuusvaatimuksia jne. Pontta olisi pitänyt hieman täsmentää, niin että sillä todella tarkoitetaan nykyistä paremman yhteisen yleiseurooppalaisen ympäristölainsäädännön aikaansaamista.

Ed. Haavisto (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ymmärrän kyllä ed. Kemppaisen kritiikin, mutta toivon, että hän puolestaan ymmärtää sen ajatuksen, mikä tässäkin ponnessa on takana. Viittaaan ed. Paloheimon puheenvuoroon siinä, että eurooppalaiset luonnonvarat ovat yhteisiä ja täytyisi olla järjestelmä, jossa keskieuropalainen, vaikka saksalainen, luonnonsuojelija voi jotakin tietä puuttua siihen, mitä Suomi tekee esimerkiksi Kessin alueella tai miten Suomen metsähallitus toimii tällä hetkellä Suomessa eräissä metsissä.

Ja myös suomalaisilla ympäristönsuojelijoilla pitäisi olla jokin mekanismi puuttua siihen, mitä tapahtuu Keski-Euroopassa esimerkiksi joille, ja edesauttaa jokien suojelua jne. Siinä mielessä jonkinlainen kansainvälinen ympäristötuomioistuin Euroopassa, joka on tämän

ponnen toinen puoli, olisi mielestäni äärimmäisen tarpeellinen ja korostaisi juuri sitä ajatusta, että luonnonvarat ovat yhteiseurooppalaisia.

Ed. Hetemäki-Olander: Herra puhemies! Ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja totesi omassa puheenvuorossaan, että olemme täällä Suomessa ja myös eduskunnassa suhtautuneet Euroopan neuvostoon liittymiseen asian- tuntevan rauhallisesti, ja katsoi, että vain arvelut siitä, liitytäänkö muutama vuosi myöhemmin tai muutama vuosi aikaisemmin, ovat ne rajat, joissa keskustelua on käyty.

Haluan ihan aluksi todeta, että kuulun niihin, jotka olisivat halunneet nähdä mahdollisuuksien aukenevan meille jo muutamia vuosia aikaisemminkin, mutta hyvä näin. Haluan omalta osaltani tietysti valittaa kokoomuslaisten nimien puuttumista mietinnöstä, mihin tarkkasilmäinen ja muutenkin tarkasti työtään tekevä ed. Laine puuttui. Se viittaa osaltaan siihen, että varajäsenien määrää on ulkoasiainvaliokunnassa, niin kuin on vähän suunniteltukin, lisättävä. Lisääntyvä kansainvälisyys ja kontaktit, jotka täyttävät eduskunnankin päiväjärjestystä yhä useammin, aiheuttavat poissaoloja. Sen vuoksi täytyisi voida varajäsenten määrää lisätä ulkoasiainvaliokunnassa.

Täällä on puhuttu eurooppalaisuuden hurmiosta ja kyllä siinä varmasti vissiä hurmioitumista tänä päivänä on näkyvissä. Lähtökohtanaan koko ajan pienellä maalla, niin kuin Suomessa, on oltava se, että naapurisuhteet itään ja länteen ovat kunnossa, ja ne ovat tietysti lähtökohta myös meidän kansainväliselle toiminnallemme. Pelkäänpä pahoin, että ed. Ilkka-Christian Björklundin sanoma "suomalaisuuden säväys" ei kovin vaikuttava voi Euroopan neuvostossa olla, ei ainakaan, jos vain meidän viisi jäsentämme ja heidän yhtä monta varajäsentään ovat sitä viemässä eteenpäin, vaan kyllä meidänkin on oltava osa hiukan suuremmasta kokonaisuudesta. Silloin se merkitsee sitä, että jos me tuota pohjoismaalaista väritystä haluamme tuoda mukaan, niin kuin tietysti haluamme, niin sen on tapahduttava pitkälti toimimalla yhdessä muiden Pohjoismaiden kanssa myös Euroopan neuvostossa.

Pohjoismaiden yhteistyö on ollut hyvin merkittävä ilmiö siinä suhteessa, että kun Tanska, joka liittyi EC:hen 1970-luvulla, luultiin meneetyksi lapseksi pohjoismaisesta yhteistyöstä ja katsottiin, että Tanska on kääntänyt katseensa pelkästään Eurooppaan ja hylännyt pohjois-

maiset naapurinsa, niin koko 1980-luvun on selvästi ollut näkyvissä, että tilanne on kääntynyt päinvastaiseksi. Tanska on nähnyt, että yksin se ei pärjää Euroopassa, se tarvitsee todella muita Pohjoismaita avukseen viemään eteenpäin sitä pohjoismaista normistoa ja sitä pohjoismaista demokratian ideologiaa, joka meille on voimakas ja tyypillinen, ja siinä Tanskasta on tullut entistä parempi pohjoismaisen yhteistyön ystävä. (Ed. Kemppainen: Eivät kaikki Tanskassa niin tunne!) — No, siellä on tietysti puolin ja toisin tunnelmia, se on ihan selvää, mutta myös mielipiteitä, ja kun on mielipiteitä, siellä myös on kehitystä, uskoisin.

Valitan omasta puolestani sitä, että monet Pohjoismaiden neuvoston suuresti arvostamani jäsenet ovat jättämässä neuvoston. Pidän sitä tietysti neuvoston työn kannalta tavallaan vahinkona, mutta väitän, että Euroopan neuvoston työn ja eduskuntatyön kannalta se on vain edistystä. Nimittäin kaikki nämä jäsenet, jotka ovat toimineet Pohjoismaiden neuvostossa, ovat varmasti valmiimpia toimimaan nyt Euroopan neuvostossa kuin ilman tätä arvokasta kokemusta. He ovat ihan paikallaan siinä työssä. He tulevat kyllä yllättymään siitä, että skandinaviskaa kielenä ja aatemaaailmana ei siellä voi unohtaa. Uskon, että siellä tullaan tarvitsemaan hyvin paljon pohjoismaisia kontakteja jatkossakin. Toivomus, jota varten itse asiassa olen noussut tämän puheenvuoroni käyttämään, on se, että Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunta ja Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunta tekisivät erittäin hyvää yhteistyötä — tietysti ulkoasiainvaliokunta on välttämätön linkki tässä työssä — koska sillä tavalla saataisiin hyödynnettyä kaikki ne voimat, jotka pyrkivät viemään eteenpäin suomalaisten omia ajatuksia, mutta myös tätä minusta mallikasta pohjoismaista mallia keskelle Eurooppaa.

Ed. Paloheimo totesi, että olemme puhuneet paljon kilpailukyvyistä tässä keskustelussa. Väittäisin, että kilpailukyky tietysti on hyvin ajankohtainen asia, se on hyvin ajankohtainen silloin, kun keskustellaan Eftasta ja Euroopan talousyhteisöstä, se on ihan selvää, mutta Euroopan neuvoston yhteydessä minusta nuoruuksen painot ovat kyllä toisenlaiset. Silloin on otettava huomioon koko sosiaalinen dimensio. Meidän on keskusteltava siitä, minkälainen sosiaalinen elämä eli elämisen laatu Euroopassa halutaan rakentaa. Meidän on pidettävä huoli kulttuurin omaleimaisuudesta. Meidän on pidettävä huolta luonnosta ja ympäristöstä. Eri-

tyisesti kiinnittäisin huomiota lisäksi siihen, että miesten ja naisten tasa-arvo, joka muissa Pohjoismaissa on minusta erinomaisen ihailtavalla tasolla jo tänä päivänä, on aivan toisenlaisia Euroopassa ja Välimeren maissa. Tämä on myös alue, johon meidän omat edustajamme voivat varmasti puuttua.

Eräässä amerikkalaisessa tutkimuksessa puolitista vuotta sitten todettiin, että kaikki Pohjoismaat ovat mallimaita sukupuolten välisessä tasa-arvossa, kun verrataan oloihin muualla maailmassa. Tämä on siis myös alue, joka on erityisesti laskettava Euroopan neuvostoon lähtijöiden sydämelle.

Pienet valtiot tarvitsevat toisiansa. Kun itse viime viikolla olin Pohjoismaiden neuvoston presidiumin mukana Strasbourgissa tutustumassa jälleen kerran näihin asioihin ja totesin itse, mikä valtava edistys on tapahtunut kolmen vuoden aikana, kuinka paljon valmiimpia ollaan keskustelemaan esimerkiksi yhteisestä kulttuuripolitiikasta, sen omalaatuisuudesta eri maissa, luonnosta ja ympäristökysymyksistä, niin voin ilokseni kyllä todella todeta sen, että eteenpäin on myös Euroopan neuvostossa menetyksellisten keskustelujen tasossa ja konkreettisuudessa. Tähän työhön on tietysti suomalaisten mukava lähteä mukaan.

Haluan toivottaa menestystä myös omalta osaltani en vain niille entisille tai vielä tällä kertaa Pohjoismaiden neuvoston jäsenenä toimiville, vaan kaikille muillekin lähtijöille. Toivon, että yhteydet pysyvät hyvinä ja voidaan tehdä merkittävää, hyvää työtä, ja siinä Pohjoismaiden neuvosto jatkossakin haluaa olla mukana.

Ed. Virolainen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Yhtyen siihen, mitä ed. Hetemäki-Olander täällä hyvin arvokkaassa lausunnossaan sanoi, puutun hänen lausuntonsa alkuosaan, jossa hän kiinnitti huomiota siihen hyvin vähäiseen mielenkiintoon, jota tämä keskustelu on eduskuntasalissa aiheuttanut. Minusta se keskustelu, jota on käyty, on ollut hyvin asiallista ja monia puolia asiassa valaisevaa. Näytämme olevan ed. Laineen ja Löyttyjärven pienestä erimielisyydestä riippumatta tästä asiasta aika tavalla yksimielisiä. Joutuu kysymään, mikä panos voidaan antaa eurooppalaiseen yhteistyöhön, kun täällä eduskunnassa sekä salissa että parvekkeella tämä asia ei näytä herättävän minkäänlaista huomiota. Miten pitää tällaiset asiat eduskunnassa tuoda esille, että meidän edustajamme, jotka kansaamme edus-

tavat, tuntisivat suurempaa aktiivista mielenkiintoa?

Minun mieleeni tulee aivan sieltä nuoruudesta, aina siitä asti kun tulenkantajat lähtivät liikkeelle, sanonta ”ikkunat auki Eurooppaan”. Nythän meillä pitäisi ikkunat olla auki, mutta ei näytä olevan tarpeeksi ihmisiä, jotka haluavat katsoa ikkunasta läpi.

Ed. Väätänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen ed. Hetemäki-Olanderin kanssa yhtä mieltä siitä, että se työkokemus, minkä kansanedustajat ovat saaneet Pohjoismaiden neuvostossa, on erittäin hyvä eväs silloin, kun lähdetään toimimaan Euroopan neuvostossa. Olen samaa mieltä hänen kanssaan siitä, että yhteispohjoimaisesti mahdollisimman monissa asioissa toimimalla me todellakin voimme nostaa siellä profiilia, joka ehkä muuten ei niinkään näkyisi. Haluaisin kuitenkin korostaa sitä, että pikemminkin kai meidän pohjoismaalaisten täytyy Euroopan neuvostossa pätevästi voiko sanoa laadulla kuin määrällä, sillä nyt tähän Euroopan neuvostoon kuuluu lähes 180 jäsentä ja Suomen liittyttyä mukaan meidän Pohjoismaitten osuus siellä on vain 24. Kovin voimakasta profiloimista ei voida ajatella, niin kuin täällä esimerkiksi ed. Björklund oletti ja toivoi, mutta parasta tietysti toivomme.

Ed. Björklund (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! On tietysti ihan hyvä aina välillä palauttaa mieliin raa'an voiman realiteetit näissä yhteyksissä, esimerkiksi se, että Suomi väestöltään vastaa puolta Pariisista, että me kaikki Pohjoismaat väestöltämme yhdessä emme yllä suurempaan kuin Länsi-Saksan väkimmäin osavaltio, että me kaikki Pohjoismaat tuotamme yhdessä kansantuotteen, joka on yhtä suuri kuin se, jonka Italia tuottaa 60-miljoonaisella väestöllä. Mutta yhtä kaikki siinäkin vertailussa me Pohjoismaat emme yhdessäkään yllä korkeammalle kuin yltää Italia yksin.

Nämä raa'an voiman realiteetit tietysti vaikuttavat kansainvälisessä politiikassa, ne vaikuttavat Euroopan yhteisöissä, ne vaikuttavat Euroopan neuvostossa. Mutta jotta me voisimme omaa etuamme ajaa, niin on ihan hyvä, että me emme vetäydy ja jää pois niiltä foorumeilta, joilla asioita ratkaistaan ja joilla niistä päätetään.

On tärkeää, että me menemme mukaan, että me olemme tietoisia realiteeteista, myös raa'an voiman realiteeteista. Mutta samalla me toki

tiedämme sen, että myös kansainvälisessä yhteisössä se, jolla on aloite, se, jolla on ideat, se, jolla on näkemystä, pystyy vaikuttamaan kehitykseen, ja juuri tämän taidon kehittämässä me joudumme nyt omaa kykyämme hiomaan, jotta me nykyistä tehokkaammin voisimme Euroopan kehitykseen vaikuttaa. Tässä mielessä, herra puhemies, en näe mitään ristiriitaa aktiivisen profiloitumisen ja todellisuuden voimasuhteiden välillä.

Ed. Anttila: Arvoisa herra puhemies! Ed. Virolainen aivan oikein kysyi, minkä panoksen Suomen eduskunta voi antaa eurooppalaiselle yhteistyölle. Tämä kysymys tuli itselleni mieleen, kun kuuntelin ed. Kuuskoski-Vikamaan puheenvuoroa, jossa hän puuttui mielestäni hyvin keskeiseen kysymyksen eli siihen, miten asetetaan Suomen tavoitteet Euroopan neuvoston työskentelyssä. Näiden tavoitteiden asettamiseen ja määrittelyyn pitäisi eduskunnalla olla enemmän aikaa kuin nyt käytännössä on. Siinä mielessä sisällöllisten kysymysten käsittely jääkin tulevaisuuteen.

Tässä yhteydessä kysynkin, miten sitten käytännössä voisimme eduskunnan taholta aktiivisesti suorittaa tämän tavoitteidenasettelun, ihan siitä yksinkertaisesta syystä, että eduskuntahan on paikka, jossa käsitellään asiat hallituksen antamien esitysten pohjalta. Eduskunnalla itsellään on hyvin vähän mahdollisuuksia omaaloitteiseen toimintaan.

Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan toimintaa koskeva kertomus toki tulee tänne eduskunnan käsiteltäväksi vuosittain, mutta silloin sitä käsitellään jo tapahtuneina asioina. Eihän toki mikään estä siinä yhteydessä katsomasta tulevaisuuteen ja asettamasta sinne tavoitteita.

Nyt kun Suomi toukokuussa lähettää oman valtuuskuntansa Strasbourgisiin, ihannetilanne toki olisi se, että valtuuskunnalla olisi eduskuntamme asettamat tavoitteet mukanaan taskusaan. Tämä ei kuitenkaan ole mahdollista, koska mielestäni kuvaavaa tälle tilanteelle on se, että meillä ei ole ollut kovin tarkkoja, yksityiskohtaisia tietoja käytettävänä edes neuvoston toiminnasta, sen työmäärästä yms. Nämä kaikki tosiaan varmasti selviävät valtuuskunnan ensimmäisten osallistumisten myötä.

Tästä tulenkin siihen johtopäätökseen, että meillä ei mitään todennäköisimmin olisi vielä kovin suuria edellytyksiäkään Suomen tavoitteiden yksityiskohtaisemmalle asettelulle.

Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunta toki toimii tiiviissä yhteistyössä valtioneuvoston kanssa, ja yhdyn niihin ajatuksiin, joita ed. Hemmäki-Olander täällä hetki sitten totesi, että yhteistyötä toki tarvitaan Pohjoismaiden neuvostonkin Suomen valtuuskunnan kanssa. Siitä huolimata pitäisin tärkeänä sitä, että myöhemmässä vaiheessa Suomen valtuuskunnan työn käynnistyttyä Euroopan neuvoston toiminnassa meillä olisi täällä eduskunnassa joko selonteon tai muun vastaavan menettelytavan muodossa mahdollisuus käydä laajempi keskustelu niistä sisällisistä kysymyksistä ja tavoitteenasetteluista.

Minusta kuvaavaa on tämä esimerkki Euroopan integraatiokehityksestä. Sehän on jatkuva prosessi, jossa mm. suomalainen elinkeinoelämä on ollut mukana jo vuosia. Eduskunta kuitenkin sai tästä asiasta ensimmäisen informaatian selonteon muodossa viime marraskuun alussa. Jotta tämä sama tilanne ei toistuisi Euroopan neuvoston toimintaa ajatellen, uudistankin lopuksi esitykseni ja toivomukseni hallituksen suuntaan. Hallitus tuokoon eduskunnalle esimerkiksi selonteon tai muun sellaisen muodossa mahdollisuuden keskustella Suomen toiminnasta Euroopan neuvostossa tavoitteenasetteluineen ja valiokuntakäsittelyineen, koska minusta se olisi ainoa oikea paikka täällä käydä keskustelua. Toivottavasti silloin täällä salissa on enemmän kuulijoita kuin tällä hetkellä. Ilmeisesti tämä asia on vielä niin uusi vai lieneekö sitten asioiden tärkeysjärjestys jokin muu.

Ed. Kemppainen: Arvoisa puhemies! Ehkä se, että Suomen eduskunta näin lepsusti suhtautuu menemiseen Euroopan neuvostoon, osaltaan johtuu siitä, ettemme todellakaan tiedä kaikkea, mitä tähän neuvoston jäsenyyteen tulee liittymään ja kuulumaan aikanaan. Aina-kin voi yhtyä siihen kritiikkiin, jota täällä asian aikaisemmissa käsittelyissä on hallituksen tämän asian valmistelun osalta esitetty. Eduskunta ei ole saanut selvitystä esimerkiksi siitä, mitä ihmisoikeussopimukseen liittyminen merkitsee Suomen lainsäädännölle, eikä myöskään siitä, mitä mahdollisesti sosiaaliseen peruskirjaan liittyminen tulisi Suomelle merkitsemään. Nämä asiat tietysti tulevat aikanaan meidän eteemme, mutta olisi ollut oikein ja kohtuullista, että hallitus tämän asian valmistelun yhteydessä olisi antanut näistä riittävän selvityksen myös eduskunnalle.

Mielestäni Suomen pitäisi liittyä myös tähän

sosiaaliseen peruskirjaan ja ryhtyä omassa maassa sen edellyttämiin lainsäädäntötoimiin, niin kuin täällä viime viikon keskusteluissa mm. ed. Wahlström totesi, saada nämä taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset perusoikeudet Suomen perustuslakeihin. Minä luulen, että se olisi yksi sellainen teko, joka kummasti kirkastaisi Suomi-kuvaa Euroopassa ja maailmalla. Voimme osoittaa, että me todellakin toimimme jonkin asian hoitamiseksi kunnolla.

Kuten täällä useaan otteeseen on esitetty ja todettu, niin Suomen pitää tässä Euroopan neuvostossa toimiessaan edistää yleiseurooppalaista yhteistyötä ja erityisesti vahvistaa Etyk-prosessia, joka on varsin myönteisellä tavalla menossa eteenpäin.

Lopuksi esittäisin oman ihmettelyni siitä, miten julkisessa sanassa on jo tähän neuvostoon menoon suhtauduttu. On ikään kuin jo valittu aikoja sitten neuvoston jäsenet ja varajäsenet, vaikka eduskunta ei ole vielä hyväksynyt edes tätä vaalia koskevaa lainsäädäntöä. Jos tällä tavalla ennakoidaan tulevaisuudessakin, mitä Euroopan neuvostoa koskevia päätöksiä täällä tehdään, niin se on kyllä aika mielenkiintoista. Ehkä voi sen verran julkinen sana pitäytyä totuudessa, että odottaisi edes nämä päätökset, ennen kuin kirjoittaa niistä.

Lopuksi, arvoisa puhemies, minä haluan kannattaa ed. Paloheimon ehdottamaa perustelulausumaa.

Ed. Jansson: Värderade talman! Det är med ett visst yrvaket uppvaknande jag tycker man kan ta del av denna debatt, där det ju inte finns skäl till något överdramatiserande. Det som de facto håller på att ske nu för vår del i Finland är tämligen odramatiskt, om vi försöker se nyktert på situationen och det har vi ju lyckats med.

Om vi går 22 år bakåt i tiden till 1967 så kan man säga att den dåvarande svenska riksdagsgruppen startade en rätt effektiv inriktning på medlemskap för Finland i Europarådet. Mottagandet var den gången påtagligt kyligt med tanke på den atmosfär som rådde hos oss och kanske också i övriga delar av Europa.

Nå, 20 år gick. 1987 upprepade främst rdm. Melin med flera samma hemställan om tiden ändå inte vore mogen för vår del. Också den gången, och det här är bara för två år sedan, var mottagandet minst sagt både yrvaket, litet intresserat men på det hela taget rätt förbryllat på något sätt.

Och så gick det två år och vi befinner oss där vi är i dag. Finland är självfallet att gratulera för så här enkelt var det sist och slutligen. Den europeiska baksmälla som vi nu försöker ta oss ur är inte alls svår att klara. Vad handlar det då om? För att försöka föra ner frågan på rätt nivå handlar det ju om ett europeiskt samarbete som syftar till, som propositionen säger och utrikesutskottets betänkande upprepar, "frågor om individens frihet grundade på parlamentarisk demokrati i Europa" omfattande nu och framöver ungefär 400 miljoner människor, varav en liten del bor i vårt land, en annan liten del i en del av Paris osv för att nu ge proportioner åt den här frågan, 400 miljoner människor som ju ändå förenas av ett gemensamt arbete för de mänskliga rättigheterna, frågor om undervisning, bildning, kultur, sociala frågor, ungdomsfrågor, miljö- och hälsovårdsfrågor och samarbete på juridikens och regionalförvaltningens område.

Det är ju så att Europa är vårt gemensamma hem sedan århundraden. Naturligtvis befinner sig Europas länder på olika stadier av utveckling. Man brukar ju säga att när bonden Paavos förfäder i Finland grävtade med sin hacka byggde man slott i Europa, och nu när man i vår utveckling gör samma sak i Finland så har man ytterligare kommit en liten bit längre fram i övriga delar av Europa, men ack, ej i alla. Vi befinner oss i olika utvecklingsstadier och det är helt naturligt. Ändå tillhör jag dem som menar att många, många flera faktorer förenar Europas länder än skijer dem åt. Och av dessa 400 miljoner medlemmar i Europas länder är vi sist och slutligen ganska lika allihop.

Flera av oss, också jag, har haft tillfälle att i Strassbourg känna på den atmosfär som råder där och den är ju fullständigt bekant för oss. Det är ingenting nytt, ingenting farligt, ingenting dramatiskt. Det är ju i allra högsta grad bekanta ting, hemvana frågor, "vadmalsnordism" brukar man tala om. Snart kommer vi att tala om "vadmalseuropeism", alltså vardagligt sett europeiska frågor och deras lösning. Så det är min övertygelse att Finland kommer att klara sig alldeles utmärkt i sammanhanget. Alla de signaler som man också har fått från denna del av Europa pekar i samma riktning.

Rdm. Paloheimo talade sedan om de viktiga- re inriktningarna på det här samarbetet. Jag vill instämma i vad han sa och komma möjligen med en liten korrigering. Jag instämmer naturligtvis helt och hållet i hans betoning av miljö-

vården, miljövärnet och alla människors, var vi än befinner oss på jorden, behov av ekologisk säkerhet. Men också propositionen och betänkandet tar ju de facto fasta på detta. I förbifarten betonar ju utskottet det faktum att miljöproblemen hänger samman med övernationella produktionsaktiviteter, aktiviteter föranleder speciella problem inom det nationella beslutsfattandet och det här naturligtvis under förhållanden som kräver internationellt samarbete också mellan parlamentariker. Behovet av ekologisk säkerhet minskar på inget sätt av det förhållandet att vi ansluter oss, men vi kan å andra sidan möjligen bidra med våra erfarenheter och vår typ på lösning av problem, när vi nu så småningom tar säte och stämma Strassbourg.

Mycket riktigt nämnde också rdm. Paloheimo att man i Portugal talar portugisiska och i Polen polska och så sa han att "Suomessa puhutaan suomea". Men där skulle jag vilja säga till rdm. Paloheimo att jag talar nu på detta språk för att visa att det inte är sant.

Slutligen, värderade talman, är det alldeles klart att en sådan här utvidgning av de europeiska strävandena som Finland nu gör kommer att ställa avsevärda krav på vår kultur och styrkan i våra kulturvärden. Såsom regeringsprogrammet säger: "det är kring den nationella kulturen vi skall sträva vidare". Riktigt hur det skall gå till saknar vi ännu anvisningar för, men också i det här avseendet anser jag att samarbetet i Europarådet bör kunna stimulera samtidigt som det finns hotfulla visioner, det är jag fullt medveten om. Men när man är medveten om det så har man också möjligheter att lösa de problemen. Tiden är nu mogen och som sagt ser jag inga faror i den utveckling som nu också vi tar del av.

Ed. Hilpelä: Arvoisa puhemies! Tässä istunnossa niin kuin jo aikaisemmin istunnoissa, joissa Euroopan neuvostoon liittymistä on käsitelty, on esitetty hyvin monia mielenkiintoisia ja tärkeitä ajatuksia. Eräs asia kuitenkin tässä hieman ajatteluttaa, nimittäin tuo vastalause ja ed. Laineen esittämä hylkäys. Jospa nyt lähdetään siitä, että eduskunta päättäisikin lakiehdotuksen hylätä, eli ei lähtisi mukaan, (Ed. Virolainen: Ei päätä!) tällainen teoreettinen mahdollisuus, todella täysin teoreettinen, on olemassa, niin minkälaisen kuvan me mahtaisimme antaa Eurooppaan päin itsestämme? Tämä on sellainen asia, jota minun mielestäni kannattaisi pohtia ja löytää joku muu keino

osoittaa tätä harkintaansa tai epärointiänsä, kuin esittää hylkäämistä.

Varsinkin sen jälkeen, kun olen ymmärtänyt, että ed. Laine nimenomaan ajattelee tätä Euroopan neuvoston roolia ja Suomen osuutta siinä sillanrakentajana itään päin, niin tässäkin mielessä Suomen valtuuskunta voi varmasti aivan turvallisesti lähteä tehtävänsä suorittamaan Euroopan neuvostossa sen jälkeen, kun esimerkiksi presidentti Gorbatsšov on ottanut kutsun vastaan Euroopan neuvoston istuntoon ja osoittanut tällä arvostavansa sitä työtä, mitä Euroopan neuvosto tekee. Ilmeisesti hän on halunnut osoittaa myöskin, että Neuvostoliitto haluaa yhä kiinteämmin tulla mukaan tähän työhön.

Ed. Laine: Rouva puhemies! Ed. Hilpelän puheenvuoron johdosta toteaisin, että ed. Hilpelä, kuten kokoomuslaiset yleensä, puhuvat moniarvoisuudesta. Nyt hän ihmettelee sitä, että valiokunnan mietintöön liitetään vastalause tällaisessa suuressa periaatteellisesti tärkeässä asiassa, josta muuten ed. Hilpeläkin vielä pari kolme vuotta sitten oli täsmälleen samaa mieltä kuin mitä vastalauseessa nyt esitän. Tai en ainakaan kuullut poikkeavaa käsitystä aiemmin.

Ed. Hilpelälle ja muillekin niille, jotka arvostelevat vastalauseen sisältöä tai yleensä vastalauseita, haluaisin nyt vielä kerran todeta, että vastalauseen perustelu on juuri siinä, että Euroopan neuvosto ei ole vielä antanut vakuuttavaa kuvaa siitä, että se todella haluaa asettautua yleiseurooppalaisen järjestön asemaan, jossa kaikilla eurooppalaisilla valtioilla olisi mahdollisuus osallistua yhteistyöhön. Ja toinen perustelu oli, että tämän Euroopan ihmisoikeussopimuksen vaikutukset ovat riittämättömästi selvitetyt, ja kuitenkin Suomi aikoo nyt samalla kun Euroopan neuvoston liittymispäätös allekirjoitetaan, samalla myös allekirjoittaa päätöksen siitä, että se tulee liittymään Euroopan ihmisoikeussopimukseen. Kun asiat kytkeytyvät näin toisiinsa, niin siitä syystä olisi pitänyt ennen liittymispäätöstä tarkemmin tuo selvitys suorittaa. Eli, ed. Hilpelä, tämän vastalauseen tarkoituksena on nimenomaan edistää ja auttaa yleiseurooppalaisen yhteistyön mahdollisuuksia Euroopassa.

Ed. Hilpelä: Arvoisa puhemies! Tämä oli kyllä oikein hyvä asia, että ed. Laine esitti tämän viimeisen virkkeen, koska tähän asti nämä muut ajatukset, jotka hän esitti, ovat tulleet

useassa yhteydessä kyllä esille, mutta eivät ole minun mielestäni päätyneet tähän lopputulokseen. Silloinhan me olemme itse asiassa aika tavalla samaa mieltä, ja näin ollen sitä suuremmalla syyllä olen sitä mieltä, että Suomen valtuuskunta voi jopa omalta vähäiseltä osaltaan, tietysti täytyy nyt olla realistinen, edistää tätä yleiseurooppalaista aspektia Euroopan neuvoston työssä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Laine ed. Löyttyjärven kannattamana ehdottanut, että päiväjärjestyksen 2) asiana oleva, hallituksen esitykseen n:o 18 sisältyvä lakiehdotus ja päiväjärjestyksen 1) asiaan liittyvään ulkoasiainvaliokunnan mietintöön n:o 16 sisältyvä suostumusponsi hylättäisiin.

Lisäksi on ed. Laine ed. Löyttyjärven kannattamana ehdottanut, sen varalta että lakiehdotus ja suostumusponsi hyväksytään, kahta perustelulausumaa:

1) "Suomi on kansainvälisessä yhteistyösäännön korostanut pyrkimystään toimia sillanrakentajana idän ja lännen välillä. Tämän pyrkimyksensä toteuttamiseksi Suomen tulisi toimia Euroopan neuvoston luonteen muuttamiseksi yleiseurooppalaiseksi ja avoimeksi kaikille eurooppalaisille valtioille.

Eduskunta edellyttää, että hallituksen tulisi selvittää myös Euroopan ihmisoikeussopimukseen liittymisen vaikutuksia maamme lainsäädäntöön, ylikansallisten valvontaorganisaatioiden tulkintojen vaikutusta maamme suvereenisuuteen sekä sopimukseen mahdollisesti tehtävien varaumien suuntaa ja määrää. Samoin tulisi selvittää YK:n kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskevan sopimuksen ja Wienin Etyk-asiakirjan asema suhteessa Euroopan ihmisoikeussopimuksen sisältöön ja soveltamiseen."

2) "Eduskunta edellyttää, että Suomen valtuuskunta pitää toiminnassaan tärkeänä tavoitteena yleiseurooppalaisen yhteistyöprosessin kehittämistä ja Euroopan kahtiajaon korvaamista eri yhteiskuntajärjestelmiin kuuluvien valtioiden tehokkailla ja kaikille edullisilla rinnakkainolon muodoilla politiikan, talouselämän, ekologian, kulttuurin ja muilla aloilla."

Ed. Haavisto ed. Paloheimon kannattamana on ehdottanut kahta perustelulausumaa:

1) "Hyväksyessään ehdotuksen Suomen liittymisestä Euroopan neuvostoon eduskunta

edellyttää Suomen toimivan sellaisen sitovan eurooppalaisen ympäristölainsäädännön aikaansaamiseksi, jonka toteutumista perustetaan valvomaan Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tapaan toimiva Euroopan ympäristötuomioistuin.”

2) ”Hyväksyessään ehdotuksen Suomen liittymisestä Euroopan neuvostoon eduskunta edellyttää Suomen omalta osaltaan toimivan Euroopan neuvostossa aktiivisesti toisen maailmansodan blokkijaoista vapaan yleiseurooppalaisen yhteistyön luomiseksi.”

Ed. Paloheimo on ed. Kemppaisen kannattamana ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: ”Hyväksyessään ehdotuksen Suomen liittymisestä Euroopan neuvostoon eduskunta edellyttää hallituksen selvittävän, mihin toimenpiteisiin tulee ryhtyä kansallisen kulttuurimme olemaisuuden säilyttämiseksi ja turvaamiseksi tulevan yhdentymisprosessin aikana.”

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Ensin on päätettävä lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy lakiehdotuksen, äänestää ”jaa”; joka ei sitä hyväksy, äänestää ”ei”. Jos vähintään 2/3 annetuista äänistä on jaa-ääniä, on lakiehdotus hyväksytty, mutta muuten se on rauennut.

”Jaa” äänestävät seuraavat edustajat:

Aaltonen, Aittoniemi, Ajo, Ala-Harja, Ala-Kapee, Alaranta, Andersson, Anttila, Antvuori, Apukka, Astala, Backman, Björklund, Elo, Fred, Haavisto, Hacklin, Heikkinen, Helle, Hietala, Hilpelä, Hurskainen-Leppänen, Huuhtanen, Häkämies, Hämäläinen, Jaakonsaari, Jansson, Joenpalo, Jokinen, Jokiniemi, Jurva, Jääskeläinen, Kanerva, Karkinen, Kemppainen, Kietäväinen, Kohijoki, Kokko, Korkia-Aho, Kortessalmi, Kuuskoski-Vikarmaa, Kärhä, Kääriäinen, Lahti-Nuuttila, M. Lahtinen, Lapiolahti, Lax, Lehtosaari, U. Leppänen, Linnainmaa, Louekoski, Luttinen, Majjala, Mattila, Melin, Metsämäki, Miettinen, Moilanen, Myller, Mäki-Hakola, Mäkipää, Mönkäre, Mörttinen, Niinistö, Nordman, Nyby, Paakki-

nen, Paasilinna, Paasio, Paavilainen, Paloheimo, Pekkarinen, Pietikäinen, Pohjanoksa, Pohjola, Puisto, Rajamäki, Rantanen, Rauramo, Rehn, Renko, Renlund, T. Roos, Rusanen, Ryytänen, Röntynen, Saapunki, Saari, Saari, Saastamoinen, Sarapää, Sasi, Savela, Savolainen, Siitonen, Sillanpää, Siuruainen, Skinnari, Soininvaara, Säilynoja, Taina, Tenhiälä, Turunen, Tykkyläinen, Uitto, Wahlström, Vali, Valo, Varpasuo, Vastamäki, Westerlund, Viinanen, Virolainen, Vistbacka, Vuoristo, Vähäkangas, Vähänäkki, Väistö, Väyrynen, Väänänen ja Zyskowiec.

”Ei” äänestävät edustajat Laine, Löyttyjärvi, Stenius-Kaukonen ja Tennilä.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Ahde, E. Aho, R. Aho, Ahonen, Alho, Almgren, Björkstrand, Bärlund, Donner, Dromberg, Gustafsson, Halonen, Hautala, Hentmäki-Olander, Hokkanen, Holvitie, Ikkala, Ikonen, Isohookana-Asunmaa, Jouppila, Juhantalo, Järvenpää, Järvisalo-Kanerva, Jäätteenmäki, Kalliomäki, Kankaanniemi, Kasurinen, Kauppinen, Kekkonen, Knuuttila, Koistinen, Laaksonen, P. Lahtinen, Laitinen, Lamminen, Laurila, P. Leppänen, Liikanen, Lindroos, Louvo, Malm, Mäkelä, Männistö, Nieminen, Nyman, Ollila, Pelttari, Perho, Pesola, Pesälä, Pokka, Puhakka, Pulliainen, Puolanne, Puska, Pystynen, Ranta, Riihijärvi, Rinne, J. Roos, Salolainen, Seppänen, Suominen, Särkijärvi, Taxell, Tiuri, Tähkämaa, Törnqvist, Uosukainen, Urpilainen, Wasz-Höckert, Venamo, Vihriälä ja Viljanen.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 121 jaa- ja 4 ei-ääntä; poissa 74. (Koneään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt lakiehdotuksen.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Hyväksytyn menettelytavan mukaisesti ulkoasiainvaliokunnan mietintöön n:o 16 sisältyvä suostumusponsi katsotaan hyväksytyksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Tämän jälkeen on äänestettävä perusteluja koskevista ehdotuksista.

Ed. Haaviston 2) ehdotus ja ed. Laineen 2) ehdotus ovat vastakkaisia, joten niistä on äänestettävä ensin vastakkain ja sen jälkeen voitaneesta mietintöä vastaan. Muut ehdotukset ovat erillisiä, joten niistä on äänestettävä erikseen mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätökset:

1) Äänestys ed. Haaviston 2) ja ed. Laineen 2) ehdotusten välillä.

Ed. Haaviston 2) ehdotus "jaa", ed. Laineen 2) ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 92 jaa- ja 18 ei-ääntä, 15 tyhjää; poissa 74. (Koneään. 2)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Haaviston 2) ehdotuksen.

2) Äänestys ed. Haaviston 2) ehdotuksesta mietintöä vastaan.

Mietintö "jaa", ed. Haaviston 2) ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 78 jaa- ja 46 ei-ääntä; poissa 75. (Koneään. 3)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Paloheimon ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Paloheimon ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 78 jaa- ja 46 ei-ääntä; poissa 75. (Koneään. 4)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Haaviston 1) ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Haaviston 1) ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 82 jaa- ja 43 ei-ääntä; poissa 74. (Koneään. 5)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Laineen 1) ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Laineen 1) ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 82 jaa- ja 43 ei-ääntä; poissa 74. (Koneään. 6)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

1) ja 2) asiat ovat loppuun käsiteltyjä.

3) Ehdotukset laiksi tullitariffeja ja kauppaa koskevaan yleissopimukseen liitettyyn Suomen tullimyönnytysluetteloon tehdyn muutoksen hyväksymisestä ja laiksi tullitariffin, tuontimaksulain ja elintarviketuotteiden valmisteverosta annetun lain muuttamisesta

Osittain kolmas, osittain ainoa käsittely
Hallituksen esitys n:o 214/1988 vp.
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 14
Suuren valiokunnan mietintö n:o 37

Ensimmäinen varapuhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan, minkä jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksista. Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen pontteen sisältyvästä ehdotuksesta, joka koskee tullitariffeja ja kauppaa koskevaan yleissopimukseen (Gatt) liitetyn Suomen tullimyönnytysluettelon muutoksen hyväksymistä, joka vaatii eduskunnan suostumuksen.

Koska lakiehdotuksista toinen koskee lisättyä tullimaksua ja kolmas uutta veronluonteista maksua, jotka on tarkoitettu kannettaviksi yhtä vuotta pitemmältä ajalta, ovat toinen ja kolmas lakiehdotus valtiopäiväjärjestyksen 68 §:n 1 momentin mukaan tulleet hyväksytyiksi, jos niitä kolmannessa käsittelyssä on kannattanut vähintään 2/3 annetuista äänistä. Muussa tapauksessa kysymyksessä olevat lakiehdotukset ovat rauenneet ja asia on lähetettävä valtiovarainvaliokuntaan mainitun pykälän 2 momentissa säädettyssä tarkoituksessa.

Kun kaikki neljä toisessa käsittelyssä päätettyä lakiehdotusta muodostavat asiasisällöltään yhden kokonaisuuden, ehdotan meneteltäväksi siten, että ensin tehdään päätös yhdellä kertaa verolain säätämisyjärjestyksessä käsiteltävistä toisesta ja kolmannelle lakiehdotuksesta. Jos mainitut lakiehdotukset hyväksytään, katsotaan vastaava päätös tehdyksi myös ensimmäisen ja neljännen lakiehdotuksen osalta. Jos toinen ja kolmas lakiehdotus raukeavat, keskeytetään ensimmäisen ja neljännen lakiehdotuksen käsittely, kunnes valtiovarainvaliokunta on antanut lausuntonsa asiasta.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Toinen ja kolmas lakiehdotus hyväksytään yksimielisesti.

Hyväksytyn menettelytavan mukaisesti ensimmäinen ja neljäs lakiehdotus katsotaan hyväksytyiksi.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen pontteen sisältyvä ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Ehdotus laiksi Kreikan kanssa sosiaaliturvasta tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Osittain kolmas, osittain ainoa käsittely

Hallituksen esitys n:o 4

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 15

Suuren valiokunnan mietintö n:o 38

Ensimmäinen varapuhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan, ja sen kuluessa on esitettävä kaikki ehdotukset, jotka halutaan asiassa tehdä. Sen jälkeen tehdään päätös lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä noudattamalla valtiopäiväjärjestyksen 67 §:n 1 momentissa ja 69 §:n 1 momentissa olevia säännöksiä niiden tapausten varalta, jolloin valtiosopimus koskee perustuslakia. Lakiehdotus katsotaan rauenneeksi, jollei sitä kannata vähintään 2/3 annetuista äänistä.

Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen

pontteen sisältyvästä ehdotuksesta, joka koskee sopimuksen niiden määräysten hyväksymistä, jotka vaativat eduskunnan suostumuksen.

Menettelytapa hyväksytään.

Puheenvuoroa ei pyydetä.

Lakiehdotus hyväksytään yksimielisesti.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen pontteen sisältyvä ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Ehdotus laiksi rakennuslain muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 229/1988 vp.

Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 5

Suuren valiokunnan mietintö n:o 40

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Stenius-Kaukonen: Arvoisa puhemies! Ehdotan perusteluissa lausuttavaksi: "Kun esimerkiksi kunnan kaavoituksella on vaikutusta sosiaalihuollon tarpeen syntymiseen, on sosiaalihuoltolaissa erikseen säädetty, että kunta on velvollinen ryhtymään toimenpiteisiin sosiaalisten olosuhteiden kehittämiseksi ja epäkohtien poistamiseksi. Jotta sosiaalisten näkökohtien huomioon ottaminen kunnan suunnittelussa yleensä voitaisiin varmistaa, eduskunta edellyttää, että hallitus antaa esityksen vastaavan säännöksen sisällyttämisestä myös rakennuslakiin."

Tämä ehdotus juontaa juurensa siltä ajalta, kun sosiaalihuoltolakia säädettiin. Silloin sosiaalivaliokunnalle ilmoitettiin, että rakennuslakiin vastaava säännös tulee sisällytetyksi kuin nyt on sisällytetty sosiaalihuoltolain 13 §:ään. Ympäristöministeriössä on parhaillaan valmisteilla laaja rakennuslain muutos, mutta saatujen tietojen mukaan tämä sosiaalisten näkökohtien huomioon ottaminen ei sisälly tähän esityk-

seen. Kun asia on pikapuoliin tulossa eduskunnan käsiteltäväksi, niin toivoisin, että hallitus tämän lisäksi. Tästä käytiin varsin laajaa keskustelua sosiaalihuoltolakiä säädettyä. Ei riitä se, että sosiaalihuoltolakiin säännös on sisällytetty, koska kunnan kaavoitusvirasto ja muut viranomaiset eivät noteeraa näitä säännöksiä. Sen takia asian täytyy olla turvattu molemmilla laeilla, jotta todella sosiaaliset näkökohdat kaavoituksessa ja muussa kunnan suunnittelussa voitaisiin ottaa huomioon.

Ed. R a j a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Stenius-Kaukosen esityksestä saa sen käsityksen, että kaavoituksessa sosiaaliset näkökulmat olisi täysin unohtettu. On totta, että sosiaalilautakunta ei kuulu niiden lautakuntien joukkoon, joilta lain mukaan on pyydettävä lausuntoa, mutta kunnanhallitus vastaa kaavoituksesta ja sen on lain mukaan pyydettävä kaikki tarvittavat lausunnot.

Erityisen tärkeätä tässä yhteydessä on kuitenkin huomata se, että laki- ja talousvaliokunnassa käsitellyn lain eli rakennuslain ensimmäisen uudistuksen piiriin eivät kuulu nämä asiat, joista ed. Stenius-Kaukosen esitti tässä yhteydessä lausuman, vaan se käsittelee rakennusvalvontaa ja erityisesti lupakäsittelyyn liittyviä kysymyksiä. Ne asiat, joita ed. Stenius-Kaukosen lausumassaan esittää, liittyvät, kuten hän viittasikin, tulevaan toiseen uudistusvaiheeseen, ja siinä yhteydessä pidän myös niin kuin hänkin tärkeänä, että sosiaaliset kytkennät kaavoituksessa, joka on hyvin olennaista ympäristön viihtyisyyden, asumisen ja palvelujen kannalta, tulee erityisesti siinä yhteydessä ottaa esille, jollei niitä esityksessä jo ole.

Ed. Löyttyjärvi: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Stenius-Kaukosen tekemää perustelulausumaehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Stenius-Kaukosen ed. Löyttyjärven kannattamana ehdottanut, että perusteluissa lausuttaisiin: "Kun esimerkiksi kunnan kaavoituksella on vaikutusta sosiaalihuollon tarpeen syntymiseen, on sosiaalihuoltolaissa erikseen säädetty, että kunta on velvollinen ryhtymään toimenpiteisiin sosiaalisten olosuhteiden kehittämiseksi ja epäkohtien poistamiseksi.

Jotta sosiaalisten näkökohtien huomioon ottaminen kunnan suunnittelussa yleensä voitaisiin varmistaa, eduskunta edellyttää, että hallitus antaa esityksen vastaavan säännöksen sisällyttämisestä myös rakennuslakiin."

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Lopuksi on päätettävä perusteluja koskevasta ehdotuksesta.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Stenius-Kaukosen ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 90 jaa- ja 16 ei-ääntä; poissa 93. (Koneään. 7)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

6) Ehdotus laiksi öljyjättemaksusta annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 31

Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 6

Suuren valiokunnan mietintö n:o 41

Ensimmäinen varapuhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta, minkä jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksesta. Koska lakiehdotuksessa ehdotetaan laajennettavaksi niiden tuotteiden piiriä, joista on tarkoitettu kannettavaksi veronluonteista maksua yhtä vuotta pitemmältä ajalta, on lakiehdotus valtiopäiväjärjestyksen 68 §:n 1 momentin mukaan hyväksytty, jos sitä kolmannessa käsittelyssä on kannattanut vähintään 2/3 annetuista äänistä. Muussa tapauksessa lakiehdotus on rauennut ja asia on lähetettävä valtio-

varainvaliokuntaan mainitun pykälän 2 momentissa säädettyssä tarkoituksessa.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään yksimielisesti.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

7) Ehdotus laiksi merimiesten palvelu- ja opintotoiminnasta annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 26

Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 6

Suuren valiokunnan mietintö n:o 42

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Kukaan ei pyydä puheenvuoroa.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

8) Ehdotus laiksi valtionavustuksesta kuntien elinkeinoasiamiesten palkkaukseen annetun lain 3 §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Ainoa käsittely

Mainittu vuoden 1987 valtiopäiviltä lepäämässä oleva lakiehdotus (HE n:o 98/1987 vp.)

Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 7

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 7, jossa valiokunta ehdottaa, että lepäämässä oleva lakiehdotus katsottaisiin rauenneeksi.

Keskustelua ei synny.

Eduskunta yhtyy laki- ja talousvaliokunnan ehdotukseen, että lakiehdotus katsotaan rauenneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

9) Ehdotus laiksi kunnille palo- ja pelastustoimen kustannuksiin suoritettavista valtionosuuksista ja -avustuksista annetun lain 7 §:n muuttamisesta

Ainoa käsittely

Mainittu vuoden 1987 valtiopäiviltä lepäämässä oleva lakiehdotus (HE n:o 78/1987 vp.)

Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 8

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 8, jossa valiokunta ehdottaa, että lepäämässä oleva lakiehdotus katsottaisiin rauenneeksi.

Keskustelua ei synny.

Eduskunta yhtyy laki- ja talousvaliokunnan ehdotukseen, että lakiehdotus katsotaan rauenneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

10) Puhemiesneuvoston ehdotus eduskunnan vaalisäännön 1 §:n muuttamisesta

Ainoa käsittely

Mainittu ehdotus

Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 4

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 4. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sitten ryhdytään ehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Asia on loppuun käsitelty.

11) Ehdotus laiksi vuodelta 1989 suoritettavasta sairausvakuutusmaksusta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 40
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 7

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 7.

Keskustelu:

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Käytin tämän lain lähete keskustelussa jo puheenvuoron siitä, miten itse ajattelen ja miten keskustan eduskuntaryhmä ajattelee hallituksen esityksestä työnantajan sairausvakuutusmaksun korottamiseksi. Halusin tässä ensimmäisen käsittelyn yhteydessä vielä kuitenkin nousta tänne korokkeelle sen takia, että tuo lähete keskustelu ja sen jälkeen asiasta seurannut julkinen keskustelu osoitti, että kokoomuksen eduskuntaryhmässä — ainakin siellä — on useita kansanedustajia, jotka vähintäänkin horjuvat ja harkitsevat, ollako hallituksen esityksen takana vai tullako muun, ainakin keskustaopposition taakse kaatamaan tätä hallituksen esitystä, esitystä, jolla hallitus aivan käsittämättömällä tavalla osana näitä vähäisiä talouspoliittisia tervehdyttämistoimia aikoo nyt merkittävän sanoisiko lisärasitteen heittää jälleen kerran yritys sektorilla sinne suuntaan, mihin kaiken järjen mukaan tuota lisärasitetta ei olisi pitänyt heittää. Sairausvakuutusmaksun nostaminenhan kohdentuu juuri pienimpiin, työvaltaisimpiin yrityksiin syystä, jonka kaikki tiedämme: tuo maksu peritään yrityksen maksamien palkkojen perusteella.

Aiemmissa käännteissä täällä viimeisen kolmen vuoden aikana eduskunta on tästä asiasta käynyt monta keskustelua, eikä vain keskusteluja, vaan tehnyt myös selviä päätöksiä, tehnyt päätöksen kaksi ja puoli vuotta sitten laskea näitä sotu-maksuja yhteensä yhdellä prosenttiyksiköllä eli miljardilla markalla, joka kevenys kohdistui nimenomaan pienimpien työvaltaisten yritysten taakkaan. Tuossa yhteydessä, kun tuo lasku tehtiin, hallituksen esityksen mukaisesti eduskuntakin yhtyi edellyttämään jatkotoimia, joilla koko sotu-maksujärjestelmän rakenne uusittaisiin ja kevennettäisiin tätä taak-

kaa nimenomaan pienimpien, työvaltaisimpien yritysten kohdalta.

Erityisen innokas näissä vaatimuksissa oli aikanaan kokoomuspuolue, oppositiossa ollessaan hyvin kovaa ääntä käytti tästä asiasta. Kun Holkerin hallitus aloitti toimintansa, tilanne kuitenkin muuttui kokoomuksen toiminna tässä asiassa täsmälleen päinvastaiseksi kuin olivat aikaisemmat puheet. Holkerin hallitushan tunnetusti korotti sotu-maksua 0,25 prosenttiyksiköllä vuodelle 1988. Muutama sata miljoonaa markkaa lisätaakkaa tuli mainitun tyyppisille yrityksille tuon ratkaisun seurauksena. Eikä tuokaan nyt näytä riittävän, vaan todella nyt ollaan toistamiseen saman 0,25 prosenttia sv-maksua korottamassa osaksi vuotta, jonka rasite näille yrityksille hallituksen esityksessä arvioidaan 250 miljoonaksi markaksi.

Meidän mielestämme tällaiselle ratkaisulle ei todellakaan löydy mitään perusteita. Näin voi sanoa senkin perusteella, että samaan aikaan viimeisten kuukausien aikana on tehty monta muuta talouspoliittista ja veropoliittista ratkaisua, joitten sanoisiko kipeimmät vaikutukset ovat kohdistuneet juuri niihin samoihin yrittäjiin, jotka nyt menettävät myös tämän sv-maksun korotuksen seurauksena. Verouudistuksen sahan käy niin, että monet pienet ja keskisuuret työvaltaiset yritykset selvästi häviävät. Näin käy monesta verouudistuksen osasesta johtuen. Luettelen tässä nyt muistin virkistämiseksi vain muutamana niistä.

Yhteisöverokannan huojennusalue, joka aiemmin ulottui 250 000 markkaan, tippuu 100 000 markkaan. 80—90 % pienistä osakeyhtiömuotoisista yrityksistä häviää tuon toimenpiteen seurauksena tämän verouudistuksen vuoksi.

Avoimien ja kommandiittiyhtiöitten tulospuretaan tänä vuonna puoliksi osakkaiden tuloksi ja ensi vuonna hallituksen esityksen perustelujen mukaan sataprosenttisesti osakkaiden tuloksi. Viimeistään ensi vuonna useimmat näistä yrityksistä selvästi häviävät aikaisempaan tilanteeseen verrattuna. (Ed. Rehn: Ei pidä paikkaansa, ei kaikki!) — Ei kaikki, myönnän sen. Tänä vuonna käy niin, että monet siinä jopa pärjäävätkin. Mutta siinä vaiheessa, kun tämä sataprosenttisesti puretaan osakkaitten tuloksi, aivan ilmeisesti käy hyvin monissa tapauksissa niin, että he menettävät siihen tilanteeseen verrattuna, josta lähdettiin liikkeelle, jossa se oli sataprosenttisesti näitten yhtiöitten veronalaista tuloa.

Investointivarauslaki käytännössä johtaa siihen, että yritykset, jotka eivät pääse tuloksesaan yli 150 000:n, eivät voi tehdä ensimmäisenkään markan vertaavaa investointivarausta.

Luetteloa voisi vielä eräitten muittenkin asioitten osalta jatkaa. Tässä muutama esimerkki siitä, miten juuri näitten samojen yritysten, jotka nyt kärsivät tämän lain seurauksena, käy verouudistuksen vuoksi.

Edelleen näihin revalvaattoratkaisuihin liit-tyenhan käy niin, että korkotasoa selvästikin nousee. Ketkä tästä korkotasosta ovat kärsimässä, jos katsellaan yrityssektoria ja jätetään yksityiset henkilöt pois? Tietysti yksityisistä henkilöistä lapsiperheet lähinnä, joilla velkaa on, menettävät ja kärsivät, mutta yrityspuolelta nimenomaan ne yritykset, jotka eivät kykene hankkimaan ulkoa halvempaa, koroltaan edullisempaa rahaa, ovat sitä menettäjäjoukkoa myös sen toimenpiteen seurauksena.

Edelleen samojen pienhekköjen työvaltaisten yritysten kilpailutilanne heikkenee siitä syystä, että revalvaation vuoksi tänne tuovat pääsevät edullisempaan asemaan. Nyt näille suomalaisille yrityksille tulee lisätaakkaa juuri siitä syystä, että tämä sotu-maksu nousee.

Arvoisa puhemies! Muun muassa näillä perusteluilla me emme voi hyväksyä tätä hallituksen esitystä, vaan olisimme toivoneet todella, että hallitus olisi kuunnellut sitä eduskunnan ääntä, joka eduskunnassa on selvästi sekä kannanottoihin kirjattu, mietintöihin kirjattu, että puhujakorokkeelta monta kertaa lausuttu.

Olin ilahtunut tämän asian lähete keskustelussa huomattessani, että muun muassa ed. Jaakonsaari oli sitä mieltä, että todellakin pitäisi tätä järjestelmää muuttaa, sotu-maksujen perintäperusteet muuttaa. (Ed. Jaakonsaaren välihuuto) — Hallitusohjelmassakin se taitaa olla kirjattu, mutta siitä huolimatta te toimitte täsmälleen päinvastaiseen suuntaan. Toisen kerran teette saman virheen. Ensiksi 0,5 ja vielä päälle toisen kerran 0,5 % lisää. Hallitusohjelma on näiltä osin johdonmukainen, mutta teot eivät sitä kyllä ole.

Arvoisa puhemies! Toivonkin — niin, täällä ei ole nyt yhtään kokoomuksen kansanedustajaa, mutta olisin toivonut todella, että heitä olisi ollut täällä paikalla ja olisin voinut tässä heitä rohkaista toimimaan siihen tapaan kuin lähete keskustelun aikana ja sen jälkeen monet heistä mielensä ilmaisivat. Vain sitä kautta, jos ei nyt ehkä tätä lakia saada kumoon, niin vähintäänkin hallitukselle menee riittävän selkeitä viestejä

siitä, että ei vain järkevässä oppositiossa, vaan yhä enemmän myös hallitusryhmissä alkaa olla väkeä, joka vaatii kerta kaikkiaan tämän vika-suunnan korjaamista.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Keskustalla ja aikaisemmalla keskustapuolueella ja sitä ennen maalaisliitolla on ollut kyllä aikaa tätä asiaa laittaa järjestykseen. Sehän on hyvin hankala pienyritysten kannalta. Sen mitä ed. Pekkarinen toi esille, sosiaalivaliokunta mietinnössään on ottanut erittäin vakavasti. Me olemme tässä neljä kertaa jo, vuosina 1980, 1985, 1986, 1987, ja nyt tässä mietinnössä edellyttäneet hallitukselta, että se ryhtyisi toimenpiteisiin kansaneläke- ja sairausvakuutusmaksuja koskevan järjestelmän kehittämiseksi niin, että se kohtelisi valtiota ja kuntia tasapuolisesti, ja toisaalta sitten niin, että työvoimavaltaisten yritysten asemaa parannettaisiin uudistamalla nykyinen palkkaperusteinen sosiaaliturvamaksun keräysjärjestelmä, mutta huolehdittaisiin samalla siitä, että sosiaaliturvan rahoitus ei vaarannu.

Kun nämä kaikki näkökohdat otetaan huomioon, niin se on käytännössä johtanut siihen, että tämän asian ratkaisu ei ole ollut niin helppo kuin ed. Pekkarinenkin antoi ymmärtää. Sen takia ei myöskään niinä vuosina, kun keskusta oli hallituksessa, tätä asiaa pystytty ratkaisemaan. Mutta toivotaan, että tämä hallitus pystyy siihen, mihin keskusta ei pystynyt.

Tämä lakihan tulee voimaan toukokuun alusta, joten sillä on kiire. Se on voimassa tämän vuoden loppuun. Kuten ed. Pekkarinen totesi, se on osa revalvaattoratkaisua, ja sen eräät osat, niin kuin tämäkään, eivät tietysti ole niistä miellyttävimpiä, ei myöskään hallituspuolueitten edustajille.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pekkarinen puhui muutamasta viime vuodesta, mutta tästä asiasta sosiaalivaliokunta on esittänyt kannanottojaan jo yli kymmenen vuoden ajan. Suurin piirtein joka kerta, kun sosiaaliturvamaksut ovat valiokunnan käsittelyssä olleet, on esitetty kannanottoja, joissa on vaadittu, että järjestelmää pitää muuttaa niin, ettei se rasita pienyrityksiä eikä työvoimavaltaisia yrityksiä. Pata kattilaa soimaa, musta kylki kummallakin, kun sosialidemokraatit ja kepu tästä asiasta puhuvat.

Ainoat ryhmät, jotka ovat todella esittäneet

porrastettuja maksuja ja niihin vielä erikseen vähennystä, joka olisi juuri pienyrityksille ollut kaikista edullisin, ovat olleet devan ryhmä ja SKDL:n ryhmä. Viimeksi, kun vuoden lopussa käsiteltimme asiaa, teimme tämän sisältöiset ehdotukset. Mutta keskustapuolueellakaan ei ole ollut esittää mallia uudesta järjestelmästä, puhumattakaan hallituspuolueena aina vain istuvasta sosialidemokraattien ryhmästä.

Liikevaihtoveron korottamismalli, mitä esitetään, on ehdottomasti torjuttava, koska se suoraan siirtyy hintoihin. Sitä me emme voi hyväksyä, mutta on mahdollista rakentaa toinen malli.

Erityisesti vastustamme sitä, että julkisen sektorin maksuja korotetaan, koska ne ovat jo nyt huomattavasti korkeammat kuin yksityisellä sektorilla. Ja on muistettava, että yksityinen sektori on saanut miljardiluokan helpotuksen sairausvakuutusmaksuissa tämän vuosikymmenen aikana, ja samanaikaisesti työnantajille on ruvettu maksamaan sairauspäivärahaa siltä ajalta, jolta työnantaja maksaa täyden palkan, joten tämä sairausvakuutusmaksu ei niinkään rasita yrityksiä, ja sen takia hyväksymme yksityisen sektorin maksun korottamisen. Mutta ehdottomasti vaadimme tämän järjestelmän muutosta.

Ed. Hämäläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kokonaisselvitystä siitä, millä tavoin työnantajamaksut kohdistuvat toisaalta pääomavaltaisiin yrityksiin, toisaalta työvoimavaltaisiin yrityksiin, on edelleen jatkettava ja pyrittävä siinä nykyistä oikeudenmukaisempiin ratkaisuihin. Sitä ei kuitenkaan nyt käsitellä olevan esityksen puitteissa voida tehdä. Tämä esitys liittyy selvästi suhdannepoliittiseen tilanteeseen, niihin toimenpiteisiin, joilla pyritään meneillään olevaa talouden ylikuumenemista hillitsemään, siihen toimenpidekokonaisuuteen, jota mm. keskusta on eri puheenvuoroissa pitänyt tavattoman tarpeellisenä ja vaatinut hallitukselta tiukempia toimia ylikuumenemisen estämiseksi ja tiukan talouspolitiikan harjoittamiseksi.

Sen vuoksi ed. Pekkarisen puheenvuoro ei niinkään liittynyt talouspolitiikkaan eikä liittynyt sosiaaliturvamaksujen ja työnantajamaksujen oikeudenmukaiseen kohtaantumiseen, vaan johdannosta jo kuultiin, että se oli selvästi tarkoitettu kokoomukselle poliittiseksi kilpailuksi siitä, kuka on eniten yrityksille ystävällinen. Siinä kilpailussa minusta huono ase on esimerkiksi

viittaus näihin veropoliittisiin toimenpiteisiin, jotka tässä eduskunnassa vastikään on toteutettu.

Kokoomuksen edustajat voivat omalta osaltaan vastata, miksi olivat asettuneet kyseisten esitysten taakse. Sosialidemokraattien näkökannalta niissä esityksissä, joita ed. Pekkarinen täällä luutteli, oli kysymys siitä, että yritysten selvää veronkiertoa pyritään estämään, ja jos Suomen keskusta verokeinottelua ja veronkiertoa pyrkii tällä tavoin edelleenkin suojaamaan ja suojelemaan, niin kuin ed. Pekkarisen puheenvuorossa äsken kuultiin, ei sillä ole mitään tekemistä pienyritysten tukemisen ja yritystoiminnan aktivoimisen kanssa.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin minä annan ainakin tunnustuksen sosiaalivaliokunnalle siitä, mitä se vuosien aikana asiasta on lausunut. Edustajat Skinnari ja Stenius-Kaukonen sekä kumppanit saatte keskustan eduskuntaryhmän täyden tuen siitä työstä, mitä olette vuosien varrella asiassa tehneet. Mutta, ed. Skinnari, te muistitte väärin, kun väititte, että ei keskustahallitustenkaan aikana — hallitusten, joissa keskusta oli mukana — asiassa kyetty mitään tekemään. Näinhän ei asianlaita ole, vaan vuonna 1986 laskettiin 1 prosenttiyksilöllä kyseisiä maksuja, ja se tiesi kevennystä noin miljardin markan verran kaiken kaikkinsa sotu-taakkaan. Näinhän tapahtui!

Mutta, ed. Skinnari, minä ihmettelen, että kun te vuodesta toiseen, nyt tämän hallituksen aikana kaksi kertaa, olette mietintöön kirjoittanut kyseisen vaatimuksen, silti te kuitenkin hyväksytte tuon tuosta aina uusia korotuksia sotumaksuihin. Te toisen kerran kumoatte sen hyväksymällä mietinnössä nyt käsiteltävän lain. Toisen kerran kahden vuoden aikana kumoatte sen, mitä olette vähän aikaisemmin samasta asiasta sanonut. Minä ihmettelen, kuinka kauan aikaa teille riittää kantti toisaalta vaatia mietinnössä, että näin ei saa menetellä, mutta aina hyväksyä se, mitä hallitus kohtamiten esittää.

Ed. Hämäläiselle vain totean, että olisi ehkä kohtuullisen korrektia analysoida vähän tarkemmin, jos väittää, että ne asiat, joihin äsken viittasin yritysverotuksen osalta, merkitsisivät vain sitä tai nimenomaan sitä, että niissä keskustasta hyväksyisi jonkinlaisen veronkierron. Ed. Hämäläinen tarkkaan tietää verojaostossa mukana olleena, millä perusteilla me olemme olleet omalla kannallamme niissä kohdissa, joihin

äskén viittasin. Tärkein peruste niissä kaikissa on se, että pienten, useimmiten myös työvaltaisten yritysten verotaakkaa emme ole olleet valmiita lisäämään.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tästä keskustelusta unohtuu toinen puoli kokonaan eli se, mitä varten kyseisiä maksuja kerätään. Niitä kerätään sen vuoksi, että sairausvakuutusetuudet voitaisiin rahoittaa. Nyt tilanne on se, että valtio joutuu pitkälti toiselle miljardille nousevalla summalla kattamaan sairausvakuutusrahaston menoja, koska maksut eivät riitä. Me emme voi hyväksyä sellaista linjaa, että maksuja aina vain alennetaan ja alennetaan eikä huolehdi siitä, että sairausvakuutusetuudet voidaan maksaa. Tähän asti hallitusten linja on ollut se, että aina vain on tehty alennuksia niin, että alennukset on annettu kaikille, yhtä lailla pääomavaltaisille yrityksille kuin pienyrityksille. Niin kuin jo totesin, me olemme sitä mieltä, että pienyritysten ja työvoimavaltaitten yritysten maksutaakkaa pitää helpottaa mutta ei niin, että koko maksukertymä pienentyy, vaan maksuja pitää kerätä muualta sitten lisää. Tähän hallitus ei ole kyennyt, vaan se on ollut valmis tukemaan suuryrityksiä näiden maksujen alennuksilla.

Koska maksun korotus nyt kohdistuu valtaosalta suuryrityksiin yksityisen sektorin osalta, olemme sen kannalla, ja erityisesti on vieläkin korostettava sitä, että ei ole oikein, että esimerkiksi kuntatyönantajan sairausvakuutusmaksu on pari prosenttiyksikköä korkeampi kuin yksityisen sektorin. Se merkitsee, että kunnan järjestämät työpaikat ovat huomattavasti kalliimpia kuin yksityisen sektorin, ja tällä tavalla tukee yksityistämistä. Tämän vuoksi emme hyväksy julkisen sektorin maksujen korottamista.

Ed. Hämäläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuuntelin hyvin huolellisesti ed. Pekkarisen puheenvuoroa, jossa hän viittasi verouudistuksessa tapahtuneisiin muutoksiin, ja analysoimatta niitä sen enempiä toistan uudelleen sen, minkä sanoin ja minkä ed. Pekkarinen varsin hyvin verojaoston jäsenenä tietää, että kaikkien niiden muutosten perustana oli nimenomaan esimerkiksi suuryritysten veronkierron estäminen. Ed. Pekkarinen tietää hyvin, että pienten osakeyhtiöiden veronhuojennusta käyttivät suuryritykset kiertääkseen verojaan ja sen vuoksi muutos nähtiin tarpeelli-

sena. Ed. Pekkarinen tietää myös aivan hyvin, niin kuin useimmat tietävät, että pienyritykset ovat verouudistuksessa voittaneet ja pienyrityttäjät ovat verouudistuksessa selvinneet kirkkaasti voittajan puolelle. Kun kysymyksessä on nimenomaan sosiaaliturvamaksuista käytävä keskustelu, en pidä tarpeellisenä jatkaa tätä verokeskustelua tässä yhteydessä.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Melkein voisi lopettaa ihan siihen, mitä ed. Hämäläinen viimeisiksi sanoikseen sanoi, mutta ehkä pari kommenttia kuitenkin: Ensinnäkin, ed. Stenius-Kaukonen, mekin olemme sitä mieltä, että tarvitaan järjestelmä, jolla näiden asioiden rahoittamiseen osallistuisivat myös suuremmat pääomavaltaiset yritykset. Sellainen järjestelmä tarvitaan, nykyjärjestelmä ei sitä missään tapauksessa merkitse.

Ed. Hämäläinen, mainitsin yhteisöverokannan huojennusalueen poistamisen ja mm. investointivarauslain. Mikä veronkiertoasia on se, että investointivaruksen piiristä pudotetaan pois yritykset, joiden vuositulo jää alle 150 000 markan? Suuremmille tämä mahdollisuus annetaan, mutta pienemmät sen piiristä kokonaan pudotetaan pois. Tämä on selkeä isku pieniä työvaltaisia yrityksiä kohtaan, samoin yhteisöverokannan huojennusalueen pienentäminen. Kyllä olisi voitu tehdä laki niin, että keinottelu olisi voitu estää, ja antaa huojennusalue niille pienemmille yrittäjille, jotka sen todella tarvitsevat.

Mitä verouudistuksen kokonaisvaikutukseen pienten yritysten kannalta tulee, en ole kyllä kovin monta asiantuntijaa kuullut, jotka yhtyisivät ed. Hämäläisen kantaan tuossa asiassa. Kyllä kai se kiristyy.

Ed. Nordman: Värderade talman, arvoisa puhemies! Också jag hör till dem som är förvånade över innehållet i regeringens förslag. Regeringens förslag är oförsämrat med tanke på vad som tidigare uttalats av riksdagen och regeringens angående systemet för socialskyddsavgifterna.

Riksdagen har upprepade gånger efterlyst en omläggning för att främja småföretagsamheten och sysselsättningen. Löften om en proposition har också getts i budgetmotiveringarna och i den sittande regeringens program, där det heter: ”Regeringen förbättrar de arbetskraftsintensiva företagens ställning genom att förnya finansieringssystemet för socialskyddsavgifterna som nu

uppbärs på grundval av löner". Och när det första skedet av skattereformen presenterades upprepades löftet.

Hallituksen esitys on julkea, hävytön ottaen huomioon sen, mitä eduskunta ja hallitus ovat aikaisemmin lausuneet sosiaaliturvamaksujärjestelmästä. Tätä mieltä minä olen, myös erään hallituspuolueen edustajana.

Eduskunta on, niin kuin täällä on todettu moneen kertaan, toistuvasti peräänkuuluttanut muutosta, joka edistäisi pienyritystoimintaa ja työllisyyttä. Lupauksia tällaisen esityksen tuomisesta eduskuntaan on annettu budjetin perusteluissa ja istuvan hallituksen ohjelmassa. Muistamme, että kun verouudistuksen ensimmäistä vaihetta esiteltiin, tällainen lupaus toistettiin. Lisämaksuja voidaan kyllä perustella suhdannesyillä, niin kuin minä näen tämän tilanteen, ja yritystoiminnan hyvällä kannattavuudella. Mutta tämän olisi tullut tapahtua valikoivasti eikä näin yleisesti.

Työvoimavaltaisten yritysten kannattavuus ei ole erityisen hyvä. Miten vaikea onkaan tekstiili- ja vaatetusalan tilanne? Korotuksista tulevat kärsimään ennen kaikkea heikoimmin kehittyneet alueet ja kunnat, joissa työvoimavaltaiset yritykset ovat ihan keskeisiä työllistäjiä. Niiden kilpailukykyä tulisi parantaa maksujen korottamisen sijaan. Se olisi hyvää alue- ja työllistämispoliittikkaa.

Selvityksiä on tehty paljon muutoksen toteuttamisesta. On myönnettävä, että aivan yksinkertaista se ei ole, koska luonnollisena lähtökohtana on, että jokin osapuoli joutuu maksamaan jollekin toiselle osapuolelle tulevat helpotukset. Sosiaaliturvarahoitusta ei nimittäin saa vaarantaa. Tällaista kantaa minä edustan.

Pääomavaltainen teollisuus ei toisin sanoen selviäisi ilman lisäkustannuksia. Niin sanottu sosiaaliturvamaksutyöryhmä ehdotti vuonna 1987 palkkasidonnaisen sosiaaliturvamaksun osittaisista korvaamista liikevaihtoverolla. Kansaneläkelaitoksen asettama työryhmä ehdotti puolestaan samana vuonna sosiaaliturvamaksun laskemista yrityksen tilinpäätöstietojen perusteella tuloslaskelman, käyttökatteen ja palkkojen summasta.

Nähdäkseni on syytä pitää kiinni mallista, jonka puolesta eduskunta ja hallitus on ottanut kantaa. Sosiaalivaliokunnassa hallituspuolueet ovat, ja itse epäröiden, hyväksyneet hallituksen ehdotuksen, samalla kun valiokunta on edellyttänyt hallituksen antavan pikaisesti esityksen,

jolla työvoimavaltaisten yritysten asemaa parannetaan. Tämän jälkeen onkin syytä kysyä, voivatko työvoimavaltaiset yritykset ylipäänsä odottaa edullisempaa rahoitusjärjestelmää lähivuosina. Tämä edellyttää hallituksen noudattavan, todella noudattavan, eduskunnan kehotusta.

Talman! Så som jag ser det finns det anledning att hålla fast vid den modell som riksdagen och regeringen har tagit ställning för.

I socialutskottet har regeringspartierna, och jag själv som en medlem vill jag säga, med tvekan godkännt regeringens förslag, samtidigt som utskottet ännu en gång förutsätter att regeringen skyndsamt avläter en proposition varigenom arbetskraftsintensiva företags ställning förbättras.

Men efter den här omgången finns det anledning att fråga: kan de arbetskraftsintensiva företagen över huvud taget räkna med ett förmånligare finansieringssystem under de närmaste åren? Det förutsätter åtminstone att regeringen åtlöder riksdagens uppmaning och avger en proposition.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Nordman oli aivan oikeassa todetessaan puheenvuorossaan, että käsiteltävänä oleva hallituksen esitys on julkea, julma. Se on vastoin eduskunnan aikaisempia yksimielisiä kannanottoja. Tässä mielessä ihmettelenkin sitä, että hallituspuolueet sallivat tällaista tapahtuvan.

Meillähän hallituksen toiminta perustuu parlamentarismiin eli eduskunnan luottamukseen. Hallituksen tulee nauttia eduskunnan luottamusta. Minusta tässä olisi ollut aivan oikea sauma todella hallituspuolueiden eduskuntaryhmien todeta, että näin ei voida menetellä. Tämä on suoraan ristiriidassa niiden kannanottojen kanssa, joita eduskunta on kahden viime vuoden aikana tässä salissa monta kertaa ottanut.

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! Nyt ensimmäisessä käsittelyssä oleva hallituksen lakiesitys määräaikaisesta sairausvakuutusmaksun korotuksesta liittyy äskettäin tehtyyn revalvaatiopäätökseen. Tämän korotuksen toteutus on ilmeisen vaikeaa, niin kuin edellä olemme kuulleet, myös monille hallituspuolueiden edustajille. Sosiaalivaliokunnassa tämä asia tuli myös selvästi esille. Ei olekaan ihme, että tätä korotusesitystä ei mielellään haluta puolustaa. Eihän

se palvele millään tapaa niitä tavoitteita, joita eduskunta on useaan kertaan, samoin sosiaalivaliokunta, asettanut sosiaaliturvamaksun kehittämiseksi.

Toisaalta monien asiantuntijoiden mielestä tämä ratkaisu, sosiaaliturvamaksujen korottaminen, on sittenkin täysin soveltumaton toteuttavaksi suhdannepoliittisena keinona. Voidaankin jopa sanoa, että tässä esityksessä hallitukselle on taas tullut työtapaturma. Toteutessaan sairausvakuutusmaksun korotus merkitsee yritystoiminnalle noin 250 miljoonan markan lisäkustannusta. Esityksen perusteluissa hallitus edellyttää hurskaasti, ettei määräaikaista sosiaaliturvamaksujen korotuksia siirretä hintoihin. Hallituksen esitys sosiaaliturvamaksujen korottamiseksi koskettaa kipeimmin pieniä ja keskisuuria työvoimavaltaisia yrityksiä, joiden merkitys tässä tilanteessa Euroopan yhdentymisen ja kaupan esteiden poistumisen ollessa edessä, tulee yhä tärkeämmäksi. Korotusta hallitus perustelee vakaan taloudellisen kehityksen turvaamisella.

Arvoisa puhemies! Hallituksen toimintalinja työvoimavaltaisesta pienten ja keskisuurten yritysten sosiaaliturvamaksujen korottamiseksi on virheellinen myös niiden kansantalouden ongelmien ratkaisemiseksi, joihin hallitus viittaa lakiesityksen perusteluissa. Inflaation hidastamisen sijaan inflaatiokierre voi pikemminkin voimistua, kun hallitus sysää yrityksille lisää kustannuspainetta. Lisäkustannukset siirtyvät vääjäämättä hintoihin hallituksen toiveista huolimatta. Vaikka sosiaaliturvamaksujen korotus onkin esitetty määräaikaiseksi, on vaara, että korotus jää pysyväksi ainakin hintojen osalta.

Sosiaaliturvamaksujen korotuksen sijaan nykyinen hallitus lupaa ohjelmassaan niiden alentamista. Hallitusohjelmassa todetaan, että hallitus parantaa työvoimavaltaiten yritysten asemaa uudistamalla nykyisin palkkaperusteisena kerättävien sosiaaliturvamaksujen rahoitusjärjestelmää. Käytännössä hallitus tekee kuitenkin päinvastoin. Eikä tämä toki ole ensimmäinen kerta eikä ensimmäinen asiakaan, jossa hallitus pettää lupauksensa, täydellisesti. Sosiaaliturvamaksuja hallitus korotti, kuten täällä edellä on jo todettu, edellisen kerran viime syksynä.

Tässäkin yhteydessä on syytä tuoda esiin vuoden 1986 toisen lisäbudjetin yhteydessä tehty päätös työntäjän sairausvakuutusmaksun ja kansaneläkemaksun alentamisesta. Samalla eduskunta hyväksyi perusteluissaan kannanoton, joka velvoitti hallituksen valmistelemaan

olemassa olevien selvitysten pohjalta vaihtoehtoja työntäjän sosiaaliturvamaksun palkkaidonnaisuuden vähentämiseksi niin, että muutoksista voidaan päättää vuoden 1988 tulo- ja menoarvion yhteydessä. Valitettavasti kokoomuksen tultua hallitukseen tuo päätös ja eduskunnan lausuma on unohdettu. Sosiaaliturvamaksuja on päinvastoin korotettu. Nyt ehdotetaan uutta lisäkorotusta.

Arvoisa puhemies! Sosiaaliturvamaksun korotus osaltaan osoittaa, että hallitukselta ovat hukassa talouspolitiikan ohjekset. Tuoreimmat tiedotthan kertovat, että inflaatiokehitys on edelleen korkealla tasolla, jopa kiihtymässä. Vaihtotaseen vaje syvenee hälyttävästi ja kotimaisen tuotannon kilpailukyky heikkenee. Tässä tilanteessa hallituksen tulisi kaikin puolin olla tukemassa kotimaisen tuotannon monipuolistumista, olla tukemassa tasapainoista alueellista kehitystä ja edistää pienten ja työvaltaisten yritysten voimistumista tulevaa lamaa ja Euroopan yhdentymistä ajatellen.

Keskustan valiokuntaryhmä haluaa vielä mieltäntöön liittämässään vastalauseessa muistuttaa, että kuntien ja valtion välisessä järjestely-asiakirjamenettelyssä on vuonna 1987 sovittu siitä, että myös kuntasektorin työntäjän sosiaaliturvamaksu alennetaan samalle tasolle kuin yksityisten työntäjien vuoden 1989 kuлуessa. Kuntien ja valtion neuvottelumenettelyt putoaa pohja ja luottamus, mikäli tehtyjä sopimuksia ei käytännössä noudateta.

Edelleen työntäjien sosiaaliturvamaksusta vuoden 1988 osalta on ollut voimassa se, että kirkko- ja kuntatyöntäjän sosiaaliturvamaksut ovat olleet saman suuruiset. Tälle vuodelle hallitus on toteuttanut sairausvakuutusmaksun muuttamisen siten, että kirkkotyöntäjän sairausvakuutusmaksu on suurempi kuin kunta-sektorin. Tätä ehdotusta ei ole mitenkään perusteltu, emmekä ole saaneet riittäviä selkeitä perusteluja myöskään valiokunnassa kuulluilta asiantuntijoilta. Näin ollen katsomme, että kuntia ja seurakuntia tulisi jatkossa kohdella yhdenmukaisten periaatteiden mukaisesti ja saattaa myös seurakuntien sairausvakuutusmaksut samalle tasolle kuntasektorin kanssa.

Ed. U. Leppänen: Rouva puhemies! Suomen talouspolitiikan johdossa olevat eivät kestä menestystä eivätkä taloudellisen aktiiviteetin nousua. Aina pitää ryhtyä väärin tekoihin ja vääriin politiikkaan, jotta saadaan lopulta aikaan taloudellisesti huonompi aika ja lama.

Tämän seurauksena kaikki tämän hallituksen talouspoliittiset teot mielestäni ovat täysin väärä. Erityisen väärä on tämä sosiaaliturvamaksun korottaminen. Se ei minusta palvele mitään päämääriä. Se on myös suhdannepoliittisesti täysin väärä toimenpide.

Täällä salissa ei ole yhtään kokoomuslaista, koska se on heille hankala asia. He eivät kestä edes keskustella tästä asiasta, kun ovat täysin murtuneet talouspoliittisissa linjauksissa sosiaalidemokraattien edessä ja byrokraattien ja teknokraattien edessä. Kokoomuksen epäonnistuminen hallituksen talouspolitiikan määrittelyssä on täydellistä. Uskottavuus on menossa kokonaan, koska yrittäjät, kansalaiset eivät voi tällaista ymmärtää. Se on siis käsittämätöntä.

Mitä sitten tulee tähän sosiaaliturvamaksujärjestelmään, edellisen hallituksen aikanaan siihen ei saatu muutosta. Silloin sosiaalidemokraatit olivat esteenä. Se on täysi tosiasia. (Ed. Pekkarinen: Maksua laskettiin!) — No, se on eri asia, mutta järjestelmän muutosta ei tapahtunut.

Tämän hallituksen aikana ei myöskään näytetä etenevän. Kaikki, sosiaalidemokraatit, kokoomus, puhuvat vain, että pitäisi tehdä jotakin, mutta juuri päinvastaiseen suuntaan mennään. On täysin selvää, että sosiaaliturvamaksujen perimisjärjestelmää tulee muuttaa, ja siihen löytyy myös hyvin yksinkertaisia keinoja. Työvoimaministerinä ollessani ehdotin työttömyysvakuutusmaksun perimisen muuttamista liikevaihtoon perustuvaksi, ei siis liikevaihtoverojärjestelmään perustuvaksi, vaan puhtaaseen liikevaihtoon perustuvaksi eräänlaiseksi kertautuvaksi veroksi, joka olisi hyvin pieni. Tuotto on suuri, mutta itse veroprosentti hyvin pieni. Siltä pohjalta koko sosiaaliturvamaksujärjestelmän uudistamisessa tulisi edetä. Se edellyttää ja vaatii rohkeutta, mutta sitä ikävä kyllä ei näytä hallituksesta löytyvän, ei virkamiehiltä, ei teollisuuden keskusjärjestöltä, eikä sitä näytä löytyvän sitten loppujen lopuksi täältä eduskunnastakaan, ikävä kyllä.

Ed. R a j a m ä k i: Arvoisa puhemies! Pitkittäen nyt enää kovin paljon tätä keskustelua totean, että sosiaalidemokraatit tietysti pitävät erittäin välttämättömänä sairausvakuutuksen rahoituksen kunnossapitoa ja nimenomaan työvoimavaltaisen, työllisyydenkin kannalta tärkeän teollisuuden tukemista tämän maksujärjestelmän kehittämisellä. Voin ed. U. Leppä-selle mainita, että Kansaneläkelaitoksen valtuu-

tettuina toimivat sosiaalidemokraatit ainakin ovat olleet kovin innostuneita Kelan mallista, jossa nimenomaan liikevaihtoon perustuva rakennelma olisi mukana. Se olisi työllisyyttä tukemassa myös sikäli, että tuontiteollisuus joutuisi nyt myös osallistumaan meidän sosiaaliturvamme rahoitukseen liikevaihtoperusteisella tavalla, joten se tukisi suomalaista pientä ja keskisuurta yritystoimintaa. Mutta nämä ovat papereita ja malleja, jotka toivon mukaan hyvin nopeasti lähtevät jatkokeskusteluun ja arviointieihin eri tahoille.

Ed. K u u s k o s k i - V i k a t m a a: Arvoisa puhemies! Oli erittäin hyvä, että ed. U. Leppänen toi täällä vanhoista ajoista todellisen laidan ilmi. Tietysti politiikassa hyvillä aikeilla ja hyvillä papereilla ei ole merkitystä, mutta on hyvä kuitenkin muistaa se, että tässä asiassa on yritetty järjestelmän muutosta myös edellisen hallituksen aikana, mutta siitä ei valitettavasti päästy sitten ratkaisuun.

Ed. U. L e p p ä n e n: Rouva puhemies! Olen kuullut tästä Kelan mallista. Siinä näyttäisi olevan jo pientä alkua todelliseen kehitykseen. Mutta aina kun näitä järjestelmiä on yritetty muuttaa, niin yritys kaatuu johonkin. Edellisen hallituksen aikana se kaatui yleensä teollisuuden järjestöjen vastustukseen ja siihen, että sosiaalidemokraatit eivät olleet kypsiä, ja myös byrokraattien vastustukseen. Minä nyt toivoisin, että ikuisuutta ei enää odotettaisi, koska todella siinä ed. Rajamäki oli oikeassa, että muuttamalla tätä järjestelmää liikevaihtoon perustuvaksi saadaan myös tuonti maksamaan, ja se kai on olennainen kysymys, että myös laajeneva tuonti maksaa meidän sosiaaliturvaamme, ja taas toisaalta, että meidän hyvin automatisoitu prosessiteollisuutemme ja muu automatisoitu tuotantomme myös maksaa, eikä makseta pelkästään siellä, missä ihmiset työtä tekevät.

Ed. S k i n n a r i: Arvoisa puhemies! Ed. U. Leppäselä toteaisin, että sen mukaan, millä linjalla hän nyt ainakin erityisesti ensimmäisessä puheenvuorossaan oli, tietysti maksut ja verot pitäisi hänen mielestään saada valtion maksettaviksi, mutta tällaista valtiota ei ole käytännössä olemassa. Tähän liittyy se ongelma, joka täällä monissa puheenvuoroissa on toisaalta tullut esille: Miten turvataan sosiaaliturvan rahoitus, millä tavoin turvataan sairausvakuutuksen

rahoitus, kansaneläkejärjestelmän rahoitus ja nämä monet muut tähän liittyvät asiat? Iloisia maksujen maksajia ei tahdo löytyä oikein mistään. Jos toiselta puolelta alennetaan, niin toiselta puolelta pitäisi sitten löytyä myös se taho, joka maksaa.

Tässä mielessä palkkatyö on ollut se suuri perusta, johon meidän sosiaaliturvamme tältäkin osin on perustunut. Maksajana on vain työnantaja, eli siis meillähän sosiaaliturva erillistä osin perustuu juuri siihen, että palkkoja on vastaavasti näillä summilla alennettu. Millä tavoin tämä rahoitus turvataan, se on tässä se olennainen asia.

Viime hallituksessa tämä on ollut esillä ja monissa muissakin aikaisemmissa hallituksissa, mutta sellaisen järjestelmän luominen, joka tyydyttäisi kaikkia osapuolia ja samalla turvaisi tämän rahoituksen, on ollut hyvin vaikeaa. Tässä mielessä on nyt sitten jälleen kerran sosiaalivaliokunnan mietinnössä toistamiseen toistettu, että tässä pitäisi ratkaisu löytyä.

Ed. U. Leppänen: Rouva puhemies! Tämä ratkaisu ei ole kovin monimutkainen. Se on kertautuva vero liikevaihdosta, esimerkiksi yksi prosentti. Se tuo jo hyvin paljon rahaa. Se ei ole mikään monimutkainen järjestelmä, mutta se vaatii vain poliittista rohkeutta.

Mitä sitten muuten ed. Skinnarin puheenvuoroon tulee, kun hän taas esittää propagandaa ”verot valtion maksettaviksi”, niin eihän tässä suinkaan siitä ole kysymys. Kehottaisin ed. Skinnaria lukemaan viime tiistain Sosialidemokraatti-lehdestä entisen edustajan Pursiaisen erittäin ansiokkaan haastattelun, jossa hän mm. toteaa sen, että verot on jo tässä suomalaisessa yhteiskunnassa maksimoitu. Hän on vielä ed. Skinnaristakin vasemmalla päätyntynyt siihen, että tällä vanhanaikaisella korkean verotuksen linjalla ei yhteiskuntaa voida kehittää eikä edetä. Ehkä ed. Skinnarille se vielä on tässä vaiheessa liian vaikeata ja liian utopistista, kun hän edustaa perinteistä sosialidemokraattista ylhäältä päin johdetun yhteiskunnan, holhousyhteiskunnan, ajattelua.

Ed. Stenius-Kaukonen: Arvoisa puhemies! Ed. Skinnarin puheenvuoroon johdosta on pakko vielä yksi puheenvuoro käyttää, kun hän sanoi, että työnantaja on se, jolta maksut kerätään. Näinhän ei suinkaan ole, että työnantaja yksin rahoittaisi sairausvakuutusmaksun. Mehän maksamme jokainen 1,7 penniä jokaista

veroäyriä kohti sairausvakuutusmaksua, ja tätä maksua maksavat niin palkansaajat kuin eläkeläiset. Vuonna 1987 vakuutetut maksoivat 3,4 miljardia markkaa vakuutusmaksuja ja työnantajat enää 3 miljardia markkaa.

Aikaisemmin työnantajat maksoivat huomattavasti enemmän, mutta sitä mukaa kuin työnantajien maksua on alennettu, vakuutettujen maksua on korotettu. Ei ole kauan siitä, kun vakuutettujen maksu oli 1 penni veroäyriä kohti, ja niin kuin sanoin, nyt jo monena vuonna olemme maksaneet 1,7 penniä. Kyllä nämä maksajat haetaan aina sitten tavallisten ihmisten ja usein kaikkein vähävaraisimpien ihmisten keskuudesta, kun pienituloiset eläkeläiset joutuvat tämän maksamaan. Tämä puoli asiasta on myös muistettava.

Ed. Skinnari: Arvoisa puhemies! Valittavasti vielä joudun käyttämään yhden puheenvuoron. Lyhyessä vastauspuheenvuorossa ei nyt voi ottaa kaikkia näitä asioita huomioon. Tiedän kyllä, että maksajia ovat vakuutetutkin, mutta siinähan se ongelma onkin, että mitä enemmän vähennetään työnantajien osuutta, sitä suuremmaksi tulee se vaara, että sijalle tulee tämä tavallinen ja yleisimmin löydetty veron maksaja eli palkansaaja ja yhä enenevässä määrin eläkeläinen. Elinkeinoelämän piirissäkään ei ole löydetty sellaista ratkaisua, minkä pohjalta STK, LTK ja Yrittäjien Keskusliitto voisivat olla yhtä mieltä oikeasta mallista niin, että ne maksaisivat, tosin palkansaajien puolesta, oman osuutensa oikeassa suhteessa niin, että työvoimavaltaisia yrityksiä suosittaisiin pääomavaltaiten yritysten kustannuksella.

Tämä osoittaa sen ongelman, missä tässä ollaan: mitä pienemmäksi tämä osuus toisaalta tulee, sitä vaikeammaksi tulee rahoituksen kokonaistilanne.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

12) Ehdotukset laiksi tieliikennelain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 14
Lakialoite n:o 16
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 1

Ensimmäinen varapuhemies: Käsitteilyn pohjana on liikennevaliokunnan mietintö n:o 1.

Keskustelu:

Ed. Saari: Arvoisa puhemies! Tilanteet täällä eduskunnan salissa kääntyvät merkittävästi nopeassa tahdissa. Kun edellisen asian kohdalla laidasta laitaan, jopa hallitusryhmien edustajien taholta todettiin hallituksen täydellisesti epäonnistuneen, niin tässä nyt käsitellyssä olevassa asiassa, tieliikennelain muutoksessa, joudun kyllä siitä huolimatta, että olen opposition edustaja, toteamaan, että hallitus on kohtuullisella taidolla tämän asian hoitanut. (Ed. Pekkarinen: Älkää kehuko yhtään enempää!)

Ehdotetut muutokset koskevat tulli- ja rajavartiomiesten toimivaltaa ja oikeuksia liikennevalvonnassa sekä heidän oikeuttaan poiketa virkatehtäviä suorittaessaan eräistä liikennesäännöistä. Edelleen pihakadulla pysäköintiä koskevia säännöksiä ehdotetaan täsmennettäväksi ja ehdotetaan säädettäväksi poikkeuksia ajopiirturin käyttövelvollisuuteen sekä ajopiirturin diagrammalevyjen säilytysvelvollisuuteen. Koulu- ja päivähoitokuljetuksia koskeva liikenneministeriön määräystenantovaltuus ehdotetaan nostettavaksi asetuksesta lakitasolle. Siis esitys koostuu useista toisistaan riippumattomista pikku korjauksista.

Tullin ja rajavartiolaitoksen ajoneuvojen asemaa käsitellään useissa pykälissä. Pääsääntönä on antaa näitten laitosten virkatehtävissä toimiville ajoneuvoille samat oikeudet ja velvollisuudet kuin poliisin virkatehtävissä olevilla ajoneuvoilla jo nykyään on.

Nopeusrajoituksia koskevassa voimassa olevan tieliikennelain 25 §:ssä säädetään seuraavaa: "Hälytysajoneuvon sekä liikenteen valvontaan tai poliisin virkatehtävään käytettävän ajoneuvon kuljettaja saa ylittää tässä pykälässä tarkoitetun suurimman sallitun nopeuden, jos tehtävän kiireellisyys sitä välttämättä edellyttää." Nyt käsitellyssä olevassa lain muutosesityksessä samanlainen oikeus annettaisiin myös rajavartiolaitoksen ja tullin virkatehtävään käytettävälle ajoneuvoille samoin edellytyksin kuin hälytysajoneuvoille sekä liikenteen valvontaan taikka poliisin virkatehtävään käytetyille ajoneuvoille.

Lakiehdotuksen perustelujen mukaan tällainen oikeus tullin ja rajavartiolaitoksen ajoneu-

voille on tarpeellinen mm. näiden katkaistessa laittomia kuljetuksia sekä takaa-ajotilanteissa.

Tieliikennelain 48 §:ssä säädetään poikkeussäännöksistä. Ehdotetulla 48 §:n 2 momentin muutoksella annettaisiin rajavartiolaitoksen ja tullin virkatehtävissä olevalle ajoneuvolle sama oikeus, joka jo voimassa olevan lain mukaan on ollut erityisiä valomerkkejä antavalla hälytysajoneuvolla ja poliisin virkatehtävissä olevalle ajoneuvolla kulkea tiellä, tien osalla tai alueella, jolla ajaminen on muutoin kielletty. Lisäksi ehdotetaan, että rajavartiolaitoksen ja tullin virkatehtävissä olevan ajoneuvon saisi ehdotetun 3 momentin muutoksen mukaan tilapäisesti pysäyttää tai pysäköidä tieliikennelain 26—28 §:ssä olevien yleisten pysäköintiä ja pysähtymistä koskevien säännösten vastaisesti edellyttäen, että liikennettä ei ilmeisesti vaaranneta. Sama koskee jo tällä hetkellä eräissä työtehtävissä, liikennevalvonnassa ja poliisin virkatehtävissä olevia ajoneuvoja.

Tieliikennelain 97 §:ssä säädetään muista liikenteenvalvoista, siis muista kuin poliisista. Pykälässä todetaan tie- ja vesirakennushallituksen ajoneuvon mittoja, painoja ja kuormituksia valvomaan määräämällä virkamiehellä olevan näissä virkatehtävissä sama toimivalta kuin poliisimiehellä. Nyt ehdotetulla muutoksella sama toimivalta annettaisiin myös tulli- ja rajavartiomiehelle liikenteen valvontaan liittyvissä virkatehtävissä.

Lain 33 §:ään ehdotetulla muutoksella täsmennettäisiin pihakadulla pysäköintiä koskevia säännöksiä. Ehdotetulla muutoksella sallittaisiin polkupyörän ja mopon pysäköiminen pihakadulla muuallekin kuin merkitylle pysäköintipaikalle. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan ehdotus vastaa nykyistä käytäntöä. Se vastaa sisällöltään myöskin tieliikennelain 27 §:n 3 momentin säännöstä, jonka mukaan polkupyörän ja mopon saa pysäköidä jalkakäytävälle ja pyörätielle, jos se ei kohtuuttomasti haittaa jalkakäytävällä tai pyörätiellä kulkemista.

Voimassaolevan tieliikennelain 45 §:ssä säädetään mopoon rinnastetun moottorikäyttöisen invalidiajoneuvon kuljettajan velvollisuudesta noudattaa mopoilijoita koskevia liikennesääntöjä. Nyt voimassaolevaa tieliikennelakia säädettäessä termiä invalidimopo ei ollut tieliikennesääädöksissä. Tämän vuoksi tarvittiin säännös, jolla mopoon rinnastettavan moottorikäyttöisen invalidiajoneuvon kuljettaja määrättiin noudattamaan mopoilijoita koskevia liikennesääntöjä. Nykyisin tämä mainittu ajoneuvo on

ajoneuvoasetuksen, vuonna 1982 annetun ajoneuvoasetuksen 5 §:n mukaan mopo, ja sen kuljettaja on siis ilman eri säännöstä velvollinen noudattamaan mopoiiloja koskevia liikennesääntöjä. Tämän vuoksi 45 § tarpeettomana ehdotetaan poistettavaksi.

Ajopiirturin käyttöpakosta vajaan kaksi vuotta sitten säädettyä se säädettiin koskemaan kaikkia niitä kuorma- ja linja-autoja, joihin ajopiirturi määräysten mukaan pitää asentaa. Poikkeus käyttöpakosta sallittiin ainoastaan puolustusvoimain ja rajavartiolaitoksen kuljetuksille. Käytännössä tämä käyttöpakon ehdottomuus on johtanut tilanteisiin, joissa kuljettajan on ollut vaikea mieltää sääntöä mielekkääksi, ja kiusaus käyttöpakon rikkomiseen on muodostunut suureksi. Tällaisia tilanteita ovat olleet mm. koeajot ja ajoneuvon lyhyet siirrot kuorman ja lastauksen yhteydessä.

Myöskin poliisin ja katsastusmiehen auton kunnan ja varusteiden tarkastamiseksi tekemisissä koeajoissa nykyinen piirturin käyttöpakko on todettu hankalaksi ja tarpeettomaksi. Heidän kohdallaan tilanne lieene ollut erityisen hankala, koska lainvalvojina he eivät ole voineet säädöksistä poiketa niissäkään tapauksissa, joissa piirturikiekon asentaminen on tuntunut täysin turhalta ja erityisen paljon toimintaa haittaavalta.

Myöskin autokoulun velvollisuus säilyttää kuljettajatutkinnon suorittaneen oppilaansa kiekkoa on käytännössä todettu paitsi hankalaksi, myöskin lain tarkoituksen kannalta vähemmän tarpeelliseksi. Lakiehdotuksen 87 a §:ssä säädetäänkin vapautus ajopiirturin käyttövelvollisuudesta puolustusvoimien sekä rajavartiolaitoksen kuljetusten lisäksi lyhyisiin koeajoihin ajoneuvon hankinnan, huollon, korjausten ja katsastuksen sekä liikennevalvonnan yhteydessä sekä tilapäisen kuljettajan siirtäessä ajoneuvoa kuormaamisen tai kuorman purkamisen yhteydessä.

Mietinnössään liikennevaliokunta ehdottaa tämän pykälän kohdalle kahta pientä muutosta tai täsmennystä. Ensinnäkin pykälän ykköskohdassa, jossa ajopiirturin käyttövelvollisuudesta vapautetaan puolustusvoimien sekä rajavartiolaitoksen kuljetukset, valiokunta esittää yksikökohtaan lisättäväksi myöskin poliisin kuljetukset. Kun aikaisemmin esitellyissä pykälissä tullin ja rajavartiolaitoksen ajoneuvoille on myönnetty samat oikeudet kuin poliisin ajoneuvoille, on hyvin johdonmukaista, että tässä pykälässä poliisin käyttämille ajoneuvoille myön-

netään samat vapautukset kuin puolustusvoimien ja rajavartiolaitoksen kuljetuksissa oleville autoille. Poliisin hallussa on tällä hetkellä kolme sellaista ajoneuvoa, joita piirturin käyttövelvollisuus koskee.

Lisäksi valiokunta ehdottaa kyseisen 87 a §:n 1 momentin 3 kohdan sanamuotoa hieman täsmennettäväksi. Hallituksen esityksessä sanotaan: ”— — tilapäisen kuljettajan siirtäessä ajoneuvoa kuormaamisen tai kuorman purkamisen yhteydessä.” Tätä valiokunta ehdottaa sanottavaksi samanlaisessa sanamuodossa kuin on lain perusteluissa eli kolmas kohta valiokunnan esityksen mukaan kuuluisi tältä osin näin: ”— — muun kuin varsinaisen kuljettajan siirtäessä ajoneuvoa kuormaamisen tai kuorman purkamisen yhteydessä.” Valiokunnan näemyksen mukaan tämä sanamuoto kuva täsmällisemmin sitä, mitä pykälällä tarkoitetaan.

94 a §:ssä säädetään ajoneuvon omistajalle tai valtiolle velvollisuus säilyttää käytettyjä ajopiirturin diagrammalevyjä kaksi vuotta ja vaadittaessa ne tai niitten jäljennökset on luovutettava siten kuin liikenneministeriö siitä määrää tutkimustarkoituksiin käytettäväksi. Nyt ehdotetussa uudessa 94 a §:ssä autokoulut vapautetaan kuljettajatutkinnoissa käytettyjen piirturikiekkojen osalta tästä kaksi vuotta kestävästä säilytysvelvollisuudesta. Tätä muutosta valiokunta pitää perusteltuna ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunnan kuulemien asiantuntijoiden taholta esitettiin tarvetta 94 a §:n muuttamiseen myös siltä osin kuin siinä säädetään käytettyjen ajopiirturikiekkojen säilyttämisvelvollisuudesta autossa seitsemän vuorokauden ajan. Tämä seitsemän vuorokauden aika on käytännössä todettu hankalaksi noudattaa, ja niinpä sitä asiantuntijoiden mukaan esitettiin lyhennettäväksi kahteen vuorokauteen. Tätä tarkoittava momentti ei kuitenkaan hallituksen lakiesityksessä ollut auki, joten valiokunta totesi, että tähän kysymykseen olisi ollut mahdollista puuttua ainoastaan lakialoitteen kautta.

Koska poliisi saadun tiedon mukaan ei pidä seitsemän vuorokauden diagrammalevyjen autossa säilyttämisvelvollisuutta liikenneturvallisuuden kannalta tärkeänä, jää kyseisen säännöksen lähes ainoaksi perusteluksi työsuojeluviranomaisten esittämä tarve. Käsityseni mukaan työsuojeluviranomainen voi kuitenkin suorittaa tehtävänsä monin verroin tehokkaammin tutustumalla diagrammalevyihin työnantajan tiloissa, joissa levyjä säilytetään kaksi vuotta, paljon tehokkaammin kuin kyt-

täämallä tien varressa, jolloin hänen oman aikansa lisäksi kuluu toimituksessa parin poliisimiehen sekä kuljettajan ja kalliin ajoneuvon aika lähes hukkaan. Toivonkin, että hallitus esittäisi diagrammalevyjen ajoneuvossa säilyttämismahdollisuutta lyhennettäväksi kahteen vuorokauteen jonkin lähiaikoina annettavan tieliikennelain muutosesityksen yhteydessä.

Liikennevaliokunta pitää nyt ensimmäisessä käsittelyssä olevaa hallituksen esitystä tieliikennelain muuttamisesta tarkoituksenmukaisena ja ehdottaa sen hyväksymistä edellä esitetyillä kolmella pikku korjauksella tai täsmennyksellä täydennettynä. Voimaantulosäännöstä valiokunta esittää väljennettäväksi niin, että siihen kirjoitettaisiin ainoastaan "vuosisata" eikä "vuosikymmentä", koska kulumassa on jo vuosikymmenen viimeinen vuosi.

Lakiehdotuksen käsittelyn yhteydessä valiokunta käsittelee myös ed. Jouppilan ym. lakialoitteen koskien tieliikennelain 48 §:n muuttamista. Lakialoitteessa ehdotetaan 48 §:ään lisättäväksi momentti, jossa poliisin luvan saaneelle liikuntavammaiselle tai liikuntavammaista hoitavalle työntekijälle myönnettäisiin asetuksella tarkemmin säädettävien ehdoin oikeus pysäköidä ajoneuvo maksullisille pysäköintipaikoille maksua suorittamatta ja sellaiselle alueelle, missä pysäköinti on liikennemerkein kielletty. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan nykyinen lupakäytäntö kattaa huomattavan osan todellisesta tarpeesta. Invalidipysäköintitunnus myönnetään esimerkiksi Helsingin kaupungissa seuraavasti: liikuntavammaiselle, joka toimii itse kuljettajana, liikuntavammaiselle, jota toinen kuljettaa ehdolla, että vammaisen on kuljetuksessa mukana, liikuntavammaisen lapsen huoltajalle rajoituksella, että lupaa käytetään luvassa nimetyn henkilön kuljettamisessa, sekä liikuntavammaista hoitavalle hoitolaitokselle ehdolla, että lupaa käytetään sen laitoksen liikuntavammaisten kuljetukseen.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan liikennesääntöjen vastaisen pysäköintioikeuden laajentaminen koskemaan muitakin kuin liikuntavammaisia itseään tai heitä kuljettavia saattaisi johtaa arvaamattomiin tällaisten säännösten vastaisten pysäköintien lisääntymiseen ja tätä kautta valvonnan vaikeutumiseen ja väärinkäytösten lisääntymiseen. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa lakialoitteen hylättäväksi, mutta mietinnössään valiokunta kyllä pitää tärkeänä, että selvitetään mahdollisuudet pysäköinti-oikeutettujen piirin laajentamiseksi.

Arvoisa puhemies! Valiokunnan mietintöön ei sisälly vastalauseita, vaan se on yksimielinen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

13) Hallituksen esitys n:o 41 henkilöstörahas-tolaiksi sekä siihen liittyväksi lainsäädännöksi

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaalivaliokuntaan.

Keskustelu jatkuu:

Ed. Stenius-Kaukonen: Arvoisa puhemies! Vastoin perjantaina annettuja tietoja ministeri Puhakka sen paremmin kuin muutkaan ministerit eivät näytä olevan paikalla keskustelemassa tästä asiasta. Pidän sitä valitettavana. (Ed. Anttila: Se on heidän tapansa!) — Niinpä tuntuu! Ministeri Louekoski ilmaantui. (Ed. Hämäläinen: Hän on ollut täällä koko ajan!) Hän on tämän esityksen antaja, joten on hyvä, että ministeri on kuulemassa ja toivotavasti myös kommentoimassa käytettyjä puheenvuoroja.

Hallituksen esityksen mukaan rahastojen tarkoituksena on syventää yritysten sisäistä yhteistoimintaa ja edistää siten taloudellista demokratiaa ja yritysten kilpailukykyä. Yksityiskohteisissa perusteluissa tarkennetaan, mitä hallitus tarkoittaa tällä yritysten sisäisen yhteistyön kehittämisellä. Hallituksen mukaan se on välttämätöntä, jotta henkilöstö olisi tietoinen yrityksen tavoitteista ja toiminnan edellytyksistä. Yritystoiminnan menestyminen edellyttää, että henkilöstö on motivoitunut kehittämään ammattitaitojaan ja edistämään yrityksen toiminnan kehittämistä. Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi tulee yrityksissä löytää nykyisten toimintatapojen lisäksi uusia muotoja, jotka johtavat aloitteellisuuteen ja vastuun ottoon kaikilla organisaation tasoilla. Hallitus katsoo, että henkilöstön osallistumisella tuloksen jakoon, hallintoon ja omistamiseen voidaan yrityksissä toteuttaa näitä pyrkimyksiä.

Nämä perustelut lähtevät kyllä yrityksen näkökohdista. Lähtökohtana eivät ole henkilöstön edut. Pyrkimyksenä on henkilöstön motivoiminen yritysten hyväksi, mutta ei yritysten motivoiminen toimimaan henkilöstön parhaaksi. Tämä esitys ei takaakaan, että työntekijät pääsisivät vaikuttamaan siihen, miten heidän työnsä tuloksia käytetään.

Henkilöstöraho edellyttävät, että yrityksessä on otettu käyttöön voittopalkkiojärjestelmä. Voittopalkkiojärjestelmästä päättää työnantaja yksin. Jos työnantaja ei ota järjestelmää käyttöön, eivät työntekijät voi mitään. Vapaaehtoisuus tarkoittaa myös sitä, että työnantaja voi päättää siitä, käytetäänkö lain suomaa mahdollisuuksia hyväksi vai ei.

Rahaston sijoitukset tapahtuvat joko yritykseen itseensä taikka sen ulkopuolelle "varmalla ja tuloa tuottavalla tavalla". Ministeri Loukoski, miten annetaan takuut siitä, että nämä varat, kun ne sijoitetaan yrityksen ulkopuolelle, todella tuottavat tuloa nykyisten kasinopelien aikana? (Ed. Rehn: Siitähan on henkilöstö päättämässä!) — Niin, ed. Rehn, kyllä he ovat mukana, mutta millä se taataan, että ne tuottavat tuloa? (Ed. Rehn: Siitähan ei kukaan voi takuuseen mennä!) — Niin, voi olla, että menevät ne rahat, ja voi käydä niinkin, että menee vähän enemmänkin.

Voittopalkkiot ovat yrityksille vähennyskelpoisia. Voi olla, että tämä on motivaationa yrityksille ottaa käyttöön voittopalkkiojärjestelmä ja sen jälkeen mahdollisesti myös sallia henkilöstön perustaa henkilöstöraho.

Tässä yhteydessä haluaisin ottaa esille sairauskassojen aseman. Tällä hetkellähan myös työnantajan sairauskassoihin maksamat maksut ovat olleet verovähennyskelpoisia. Se on varmasti ollut omalta osaltaan edesauttamassa sitä, että sairaskassoja on perustettu ja ne toimivat. Nehän toimivat nimenomaan niin, että henkilökunta, sairaskassan jäsenet, ovat päättämässä, kuinka sairaskassa toimii ja miten se jäseniään palvelee. Nyt hallituksen tarkoituksena on kuitenkin lopettaa sairaskassat. Se seuraa niistä verotuksen muutossuunnitelmista, mitä hallituksella on vireillä. Haluaisin kysyä, miksi. Sairaskassatoimintaan voinee pitää eräänlaisena henkilöstörahastona. Siellä työntekijät itse ovat päättämässä, miten varoja käytetään. Sinne he tietysti itsekin maksavat jäsenmaksua.

Voidaan sanoa, että sairaskassat tekevät erittäin tärkeätä kansanterveydellistä työtä. Miksi sairaskassat nyt halutaan lopettaa? Siinä meillä

olisi eräs muoto antaa työntekijöille päätösvaltaa, ainakin osittain, niistä varoista, joita työnantajakin sinne maksaa. Tämä toiminta halutaan kokonaan lopettaa. Sen tilalle tuodaan huomattavasti epämääräisemmät henkilöstöraho. Niin kuin sanoin, henkilökunta ei itse pääse alun perin päättämään, onko mahdollista, että rahasto edes perustetaan.

Tässä yhteydessä haluaisin kiinnittää huomiota myös siihen, että kun työntekijät sitten aikanaan saavat rahasto-osuuksiaan, ne ovat työntekijälle kyllä verollista tuloa, mutta sen sijaan niitä ei lueta tuloksi, kun määrätään sosiaalietuuksia ja työeläkkeitä. Käykö niin, että tämä koko järjestelmä muuttaa palkanmaksuperusteita, merkitsee palkkausmuotojen muutosta? Voiko käydä niin, että huomattava osa niistä varoista, mitkä itse asiassa voitaisiin käyttää työntekijöiden palkanmaksuna, käytetään tietyllä tavalla piiskana työntekijöiden työpaoksen lisäämiseen? Sitten kun heillä esimerkiksi voimat ehtyvät ja sairaus astuu kuvaan, niin silloin he jäävätkin paitsi niistä tuloksista, mitä he omalla työllään ovat ansainneet. He ovat antaneet työnsä tulokset työnantajan käyttöön, mutta kun heitä kohtaa sairaus, niin nämä rahat eivät olekaan vaikuttamassa esimerkiksi heidän saamaansa sairastajan palkkaan taikka tulevaan eläkkeeseen.

Osa voittopalkkioeristä ja koko ylijäämä voidaan siirtää yhteispääomaksi, jota voidaan käyttää koulutukseen ja muuhun rahaston jäseniä yhteisesti hyödyttävään tarkoitukseen. Nämä ovat tarkoituksia, joista henkilöstö itse varmasti osaa päättää, miten ne henkilöstön hyväksi parhaalla mahdollisella tavalla käytetään. Mutta onko henkilöstöraho malli ainoa tapa toteuttaa näitä tavoitteita? Me emme ole ollenkaan vakuuttuneita siitä, että tämä merkitsisi todella työelämän demokratisoitumista ja lisäksi työntekijöiden mahdollisuutta vaikuttaa työnsä tulosten käyttämiseen. Niin kuin alussa sanoin, perustelujen mukaan vaikuttaa siltä, että tässä on työnantajien näkökulma ollut päällimmäisenä, yritysten näkökulma ollut päällimmäisenä. Onhan tietysti totta, jos yritys menestyy, niin vain sitä kautta työntekijätkin voivat siitä hyötyä. Kuitenkaan ensisijaisena lähtökohtana ei suinkaan ole henkilöstön etu, työn tulosten jakaminen niiden ihmisten hyväksi, jotka ovat ne työllään luoneet, vaan lähtökohtana on yrityksen ja nimenomaan sen omistajan etu.

Demokraattinen vaihtoehto vaatii täysre-

monttia työelämään. Tarvittaisiin huomattavasti laajempia toimenpiteitä kuin mihin hallitus tähän mennessä on ryhtynyt ja mitä merkitsee henkilöstörahasolaki ja ensi vuonna luvattu laki hallintoedustuksesta.

Työelämän uudistamisessa tarvitaan lukuisia muutoksia, joilla voidaan parantaa ensinnäkin työn saantia, työpaikkojen turvaamista ja nimenomaan joilla demokratiaa työelämässä lisätään. Työsopimuslaki on eräs keskeisiä lakeja, joita tulisi korjata, mutta tähän asti ehdotuksemme ovat kilpistyneet vastustukseen. Tärkeää on nimenomaan se, että työsopimuslaissa rajoitetaan työnantajan työnjohto- ja valvontaoikeuksia. Työnjohto-oikeuteen on sisällytettävä myös velvollisuuksia huolehtia henkilöstöstä. Selkeäksi velvoitteeksi työnantajalle tulee säätää yhdessä työntekijöiden kanssa työvoiman jatkuva koulutus ja kehittäminen.

Työsopimuslakiin tulisi kirjata myös työntekijöiden ja heidän yhdistystensä toimintaoikeudet työpaikoilla. Se edellyttää kokoontumisoikeutta palkallisella työajalla. Henkilöstöllä tulee olla oikeus osallistua yrityksen hallintoon. Työntekijöiden edustajat on valittava ylesillä vaaleilla. Henkilöstöedustusta koskevan lain hallitus on luvannut ensi vuonna antaa. Sen sisällöstä emme vielä tiedä. Työsopimuslakiin ei ole kuitenkaan muutoksia esitetty, vaikka se on keskeinen laki, jolla työsuhteesta ja sen ehdoista säädetään. Jos siellä säilytetään vanhakantaiset säännöt, että työnantajalla on työnjohto- ja valvontaoikeus, niin ei näillä muilla uudistuksilla työelämän demokratisointia voida toteuttaa.

Mahdollisuutena olisi myös se, että yhteistointialakia laajennettaisiin. Nyt voimaan tulleista muutoksista ei vielä ole paljon kokemusta. Monelta osin, niin kuin lakia säädettäessä ennakoitiin, voi olla, että byrokratia sielläkin lisääntyy. Lähikuukausina tietysti alkavat lain voimaantulon vaikutukset näkyä. Mutta me olemme valmiit yhteistointialakia kehittämään nimenomaan siten, että laajennetaan työnantajan neuvotteluvollisuutta ja lisätään sinne niitä asioita, jotka kuuluvat henkilöstön yksin päätettäväksi, joissa henkilöstöllä on siis päätösvalta. Esimerkiksi yritysten tulisi vuosittain antaa henkilöstön päätettäväksi yritysten liikevaihdon ja varallisuuden perusteella määräytyvä sosiaali-, koulutus- ja uudelleensijoitusbudjetti. Siitä pitäisi tehdä selkeät säännökset yhteistointialakiin. Se ei jäisi silloin työnantajien hyvän tahdon varaan.

Arvoisa puhemies! Tässä nyt vain muutamia huomautuksia tähän esitykseen ja joitakin näkemyksiä siitä, minkälaisia muutoksia demokraattisen vaihtoehdon eduskuntaryhmä edellyttää, jotta täysremontti työelämässä saataisiin aikaiseksi.

Oikeusministeri Louekoski: Rouva puhemies! Ed. Stenius-Kaukosella ja hallituksella on varmasti ihan ideologisista lähtökohdista johtuen hieman erilainen tarkastelukulma tämän järjestelmän kehittämiseen. Hallitus on lähtenyt siitä, että nyt laadittu hallituksen esitys on hyvin tasapainoinen työnantajan ja palkan-saajien välisissä suhteissa.

Koko rahastojärjestelmä syntyy tosiaankin, niin kuin ed. Stenius-Kaukonen sanoi, vain siinä tapauksessa, että yritys toisaalta on valmis sijoittamaan varoja tällaiseen toimintaan, ja toisaalta silloin, kun henkilökunta pitää käyttöönsä tulevia varoja järkevänä rahastoida yhteisiin tarpeisiin. Tämä lähtökohta on seikka, joka on pidettävä mielessä silloin, kun tätä esitystä tarkastelee.

Mainitsen vielä esimerkin ehkä erästä väärinkäsityksestä, joka ed. Stenius-Kaukosella tämän asian sisällöstä on. Henkilöstö voi omistaa yhteisiä osuuksia rahastossa nimenomaan koulutustarkoituksessa, ja henkilökunta itse päättää, miten näitä varoja käytetään. Minä torjun hyvin selvin sanoin sellaisen epäluulon, että henkilökunta olisi syrjäytetty rahaston varojen käytöstä. Henkilökunta nimittäin itse päättää, miten varoja käytetään, ja erityisesti miten yhteisiä varoja tässä rahastossa käytetään. Tämän yhteisen rahasto-osuuden käyttötarkoitus on ed. Stenius-Kaukonen kaipaama koulutus aivan ensisijaisesti.

Harppaamalla pitkiä askeleita Suomessa ei työelämän uudistusta ole kokemuksen mukaan koskaan voitu kehittää, mutta määrätietoisella työllä, tämän esityksen antamisella ja odotettavissa olevalla hallintoedustusta koskevalla uudistuksella tämän hallituksen toimikaudella pystytään edistymään työelämän uudistuksessa enemmän kuin pitkiin aikoihin tätä ennen. Tällekin asialle toivoisin demokraattisen vaihtoehdon edustajien antavan jonkinlaista arvoa.

Minulla on sellainen käsitys, että vain hyvin tarkoitushakuisesti tästä esityksestä saa sellaisen käsityksen, millä edustaja meitä harvoja kuuli joita äsken pelotteli. Asia on niin, että tässä henkilökunta saa todellista päätösvaltaa sen työoloihin keskeisesti liittyvissä kysymyksissä.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Meidän näkemysromme johtuvat varmasti nimenomaan ideologisista syistä, niin kuin ministeri Louekoski totesi.

Hän sanoi, että tämä kohtelee tasapuolisesti työntekijöitä ja työnantajia, ja kuitenkin hän itse alkaa sitten luetella, että ensin vaaditaan yrityksiltä valmiutta voittopalkkiojärjestelmän perustamiseen. Tästä hän se lähtee. Jos työnantaja ei ole valmis voittopalkkiojärjestelmää ottamaan käyttöön, niin henkilöstöllä ei ole mitään mahdollisuutta saada henkilöstörahastoa perustetuksi, eli kun tämä on ensimmäinen ehto rahaston toteuttamiselle, niin työnantaja määrää, mitä yrityksessä tapahtuu, perustetaan rahasto vai ei.

Juuri tähän asiaan perustui kritiikkini koulutustakin kohtaan. Toki olen lukenut tämän sen verran hyvin, että tiedän, että jos rahasto perustetaan, niin henkilöstö on siellä päättämässä asioista. Mutta jos rahastoa ei ole, niin kuinka ne voivat päättää koulutuksen järjestämisestä? Juuri sen vuoksi esitin sellaista mallia, jossa koulutukseen ja muuhun, esimerkiksi uudelleen sijoittamiseen, tarvittavat varat on työnantajan osoitettava henkilöstön käyttöön ja päätettäväksi niin, että varmasti jokaisessa yrityksessä henkilöstöllä olisi mahdollisuus päättää näistä koulutusasioista.

Oikeusministeri Louekoski: Rouva puhemies! On kaksi tapaa ottaa yrityksestä varoja: a) väkisin tai b) lainsäädännön avulla, ja edellistä konstia en suosittaisi.

Ed. Stenius-Kaukonen tietää, että tässä eduskunnassa ei synny sellaista lainsäädäntöä, jota työmarkkinaosapuolet eivät hyväksy. Rahaston perustamiseen tarvitaan nimittäin lainsäädäntöä, ja sellaisessa tapauksessa, että toinen työmarkkinaosapuoli on jyrkästi vastaan, perustuslain säätämisyjärjestystä, ja sellaista lakia ei täällä synny. Tämä on niitä perusasioita, joita ei voi myöskään ohittaa, kun näistä asioista puhutaan, sen me tiedämme ed. Stenius-Kaukonen kanssa yhtä hyvin molemmat.

Toinen asia, joka tässä lakiesityksessä on hyvin keskeinen, on se, että tällä ei sekoiteta palkausjärjestelmiä, vaan rahasto-osuus ja siitä palkansaajalle tuleva tulo on pääomatuloon verrattava. Se toisin sanoen ei ole sellainen järjestelmä, joka syrjäyttäisi luottamusmiesjärjestelmän, sen työehtoneuvottelujärjestelmän, jota erityisesti ammattiyhdistysliike on vartioinut tä-

män lain valmistelussa. Tässä otetaan sekin seikka hyvin selvästi huomioon. Minä viittaan perusteluitten sivulle 13, sen vasemmanpuoleisella palstalla toiseksi viimeinen kappale kertoo hyvin tiiviissä muodossa, mitä tässä suhteessa on tarkoitettu.

Ed. Stenius-Kaukonen läheiset aatetoverit ovat erityisesti tätä asiaa pitäneet esillä, kun lakia on valmisteltu, yhtä hyvin kuin minullekin läheiset aatetoverit, ja yksissä tuumin olemme kirjoittaneet esityksen juuri tähän muotoon — jota ed. Stenius-Kaukonen itse kyllä hieman epäili.

Ed. Rehn: Fru talman! Regeringens förslag till lag om personalfonder har fått en mycket tillfredsställande utformning. De bärande tankarna bakom förslaget är riktiga.

För det första bygger systemet på frivillighet. För det andra är avsikten att främja den ekonomiska demokratin i företagen och öka deras konkurrenskraft genom att göra de anställda delaktiga i företagets vinst. Enligt de erfarenheter som redan finns av frivillig experimentverksamhet har detta klart ökat de anställdas arbetsmotivation, vilket både företaget och de anställda drar nytta av. För det tredje är det fråga om ett flexibelt system, och slutligen är fondmedlemskapet och fondandelarna individuella, vilket ger den enskilda möjlighet till inflytande på fonden och också på dess skötsel.

Det finns alltså inte mycket gemensamt med det kraftigt kritiserade kollektiva löntagarfondsystemet i Sverige.

Hallituksen esitys henkilöstörahastolaiksi on saanut erittäin tyydyttävän sisällön. Sen tärkeimmät periaatteet ovat aivan oikeita. Järjestelmä rakentuu vapaaehtoisuuteen, ja sen tarkoituksena on edistää yritysten taloudellista demokratiaa tarjoamalla mahdollisuus henkilöstölle osallistua työnantajayrityksen tuloksen jakoon, ja tämä on omiaan lisäämään yrityksen kilpailukykyä. Monessa yrityksessä on vapaaehtoisuuteen pohjautuen jo nyt hyvin tuloksin kokeiltu tämän kaltaista toimintaa, ja tuloksena on poikkeuksetta ollut henkilöstön työmotivaation lisääntyminen, josta sekä yritys että varsinkin henkilöstö itse hyötyvät.

Järjestelmä on joustava, ja sen lisäksi ovat sekä rahastojäsenyys että -osuudet henkilökohdaisia, mikä on omiaan turvaamaan yksilön vaikutusmahdollisuudet sekä rahastoon että sen hoitoon. Tässä olen aivan toista mieltä

ed. Stenius-Kaukosen kanssa siitä, että juuri tämähän antaa mahdollisuudet vaikuttaa rahaston hoitoon ja myös sijoituksiin.

Mielihyvällä voidaan siis todeta, että ehdotulla järjestelmällä ei ole juuri yhtäläisyyksiä perustellusti kritisoituun Ruotsin palkansaaja-rahastomalliin. Lain astuttua voimaan onkin toivottavaa, että mahdollisimman moni yritys todellakin käyttää hyväkseen tarjottua mahdollisuutta, ei vähiten juuri näistä hyvistä kokeilutuloksista johtuen.

Maamme nykyisessä taloudellisessa tilanteessa, jossa monella sektorilla on melkoinen työvoimapula, on henkilöstörahastojen käyttöön otosta selviä kilpailuetuja. Samalla seurauksena järjestelmästä varmaankin on voimakkaampi yritysuskollisuus, koska henkilöstörahastoon osallistuminen jo edellyttää pitkäaikaisempaa työsuhdetta samassa yrityksessä. Tässä uskonkin piilevän juuri niitä porkkanoita, jotka varmaan saavat yrittäjät innostumaan tästä asiasta — juuri sitä, mitä ed. Stenius-Kaukonen peräänkuulutti.

Muita esityksen hyviä osia on rahaston muodollinen perustamisprosessi. Se rakentuu pitkälle menevään demokratiaan, jossa sekä yrityksen että sen henkilöstön mielipiteet ovat ratkaisevia rahaston perustamisedellytyksille. Olen aivan samaa mieltä ministeri Louekosken kanssa siitä, että pakolla ei kyllä tässä saada mitään hyvää aikaan.

Tärkeätä on myös, että henkilöstön katsotaan hyväksyneen ehdotuksen rahaston perustamisesta, mikäli sitä on kannattanut vähintään kaksi henkilöstöryhmää, jotka muodostavat henkilöstön enemmistön. Näin ei päätöksiä voida yksipuolisesti synnyttää.

Lakiesitys suo erittäin paljon joustoa soveltamistapoihin. Esityksessä annetaan tarvittavat kehykset, perusedellytykset, rahastojen muodostamiseksi, mutta rahaston säännöt voidaan tämän ohella muotoilla pitkälti yrityksen omien edellytysten, henkilöstön toivomusten mukaisesti.

Pienyrittäjien taholta on kerrankin kritisoitu sitä, ettei päästä osalliseksi työelämän uudistukseen kohdistuvaan lainsäädäntöön. Yleensä näin ovat pyrkimykset olleet aivan päinvastaisia. Kuitenkin on perusteltavissa yrityskoon rajaaminen yritykseen, jonka palveluksessa on vähintään 30 henkilöä. Näin turvataan toimintamahdollisuuksien edellytykset ja myös torjutaan mahdolliset väärinkäytökset. Mikäli omistussuhteet ovat riittävän hajautetut, siten ettei

kenelläkään ole suurempaa kuin 10 %:n omistussuutta yhtiössä, voivat kuitenkin myös kooltaan pienemmät yritykset perustaa henkilöstörahastoja. Toivottavaa on kuitenkin, että myös ne pienyritykset, jotka eivät mahdu lain sovellutusalueeseen, hakisivat joustavia omia ratkaisujaan. Kaikki vapaaehtoiset kokeilut ovat osoittaneet, että motivoituminen työntekoon paranee voitonjaon myötä.

Tätä lakiesitystä ei parhaimmallaakaan tahdolla voi väittää yrittäjävihamieliseksi, tuoden kuitenkin selvää etua myöskin henkilöstölle, mikäli se oikein toteutetaan.

Rahasto-osuuksien jaosta voidaan todeta, että käyttömuotojen monipuolisuus on kiitettävää, varsinkin mahdollisuudet käyttää rahastovaroja henkilöstön koulutukseen ja jopa vapaa-ajan viettoon. Sijoitusten suhteen tietenkin sitten jokaisen täytyy käyttää tervettä järkeään, niin että ne todellakin tuovat tuottoa.

Henkilöstörahastolaki on hyvää jatkoa työelämän uudistamisprosessille, tähänastisista toimenpiteistä varmaankin vähiten tunteita herättävä. Ruotsalaisen kansanpuolueen ministeriryhmä myötävaikuttii aktiivisesti esityksen muotoiluun, varsinkin vapaaehtoisuuden ja jouston sekä yksilöllisen pohjan suhteen, ja kaiken kaikkiaan lopputulos onkin hyvä.

Samalla haluan kuitenkin osoittaa selvää tarvetta aikaansaada jonkin asteinen rohkaisu- ja palkkiojärjestelmä myös julkisen hallinnon piirissä, joka voisi lisätä sen tehokkuutta kuitenkin oikeusturvaa vaarantamatta. Tämän jälkeen voidaankin mielenkiinnolla odottaa hallituksen esitystä henkilöstön osallistumisesta yritysten hallintoon. Mikäli myös siinä kantavina periaatteina on joustavuus ja vapaaehtoisuus, on esitys erittäin tervetullut.

Fru talman! Lagförslaget om personalfonder är en välkommen fortsättning på den reform av arbetslivet regeringen inlett. Sfp:s medlemmar i statsrådet har aktivt bidragit till förslagets utformning, särskilt med tanke på frivillighet och flexibilitet och den individuella basen. Jag tycker att slutresultatet är gott. Samtidigt vill jag dock peka på behovet av ett stimulans- och premiesystem också inom den offentliga sektorn, vilket kunde bidra till ett ökande av dess effektivitet. Givetvis måste dock kraven på rättssäkerhet bibehållas.

Det är att hoppas att regeringen har beredskap att inom en nära framtid också presentera riksdagen ett förslag om arbetstagarnas delta-

gande i förvaltningen, vars bärande principer också här bör vara frivillighet och flexibilitet.

Ed. Kuuskoski-Vikmaa: Arvoisa puhemies! Henkilöstörahastojen puitelakeja on ehditty odottaa pitkään, ja on erittäin hyvä asia, että tämä lainsäädäntöesitys on nyt eduskunnan käsiteltävänä.

Henkilöstörahastojen tarkoituksena on syventää yritysten sisäistä yhteistoimintaa ja edistää siten taloudellista demokratiaa ja yritysten kilpailukykyä. Näin sanotaan hallituksen esityksen perusteluissa.

Suomalaisessa työelämässä yhteistoiminnan merkitystä ei ole ymmärretty riittävästi. Meillä yhteistoiminnassa ovat korostuneet hyvin pitkälle muodot. Usein toiminnan sisältö ja tavoitteet ovat jääneet vain kuolleeksi kirjaimeksi. Tämän vuoksi toivon, että nyt tämän lainsäädännön pohjalta muotoutuvat taloudellisen yhteistoiminnan muodot, ja sen lisäksi, että syntyy todellista uutta yhteistä toimintaa.

Täällä on aikaisemmin jo viime perjantaina ja myöskin tänään epäilty sitä, syntykö henkilöstörahastoja, koska järjestelmä on vapaaehtoinen. Takavuosina olikin selvästi nähtävissä, että yritysten halukkuus tämän tapaisiin järjestelyihin oli aika nihkeätä. Vielä viisi vuotta sitten oli vain harvoja yrityksiä, jotka omatoimisesti ja aktiivisesti suunnittelivat tämän tapaisia järjestelyjä. Jopa kokeilujen aikaansaaminen oli silloin vaikeata. Tällä hetkellä kuitenkin näyttää, että innostus on levinnyt laajemmalti, ja sitä pidän erittäin tärkeänä ja hyvänä asiana.

Toisaalta täytyy painottaa sitä, että tämän tapaiset järjestelyt todella perustuvat yhteiseen tahtoon ja luottamukseen. Tästä syystä voi sanoa, että tämä lainsäädäntöesitys on eräällä tavalla yhteistyön ja luottamuksen koetinkivi. Nyt jää nähtäväksi onko suomalaisessa työelämässä riittävästi yhteistä tahtoa, riittävästi luottamusta, jotta toimivia rahastojärjestelyjä saadaan syntymään.

Voittopalkkiojärjestelmät ja henkilöstörahastot ovat vain osa henkilöstön osallistumista ja vaikutusmahdollisuuksia oman yrityksen sisällä. Tärkeää on, että myös muut yhteistoimintamuodot kehittyvät. Hallitus on luvannut, että hallintoedustuksen aikaansaamiseksi tehtävä lainsäädäntö tulee pian eduskunnan käsiteltäväksi. Se on myönteinen asia. Mutta vielä tärkeämpää kuin tämän edustuksellisen demokratian kehittäminen työelämässä on mielestäni työpaikoilla tapahtuva suora vaikuttaminen.

Toivon, että tässä asiassa hallituksen lisäksi erityisen aktiivisia ovat työnantajat ja työntekijäjärjestöt itse.

Aika ajoinhan on väitetty, että työntekijät eivät olisi laisinkaan kiinnostuneita osallistumisesta ja vaikuttamisesta työyhteisössään. Useinakaan ei kuitenkaan ole kiinnitetty huomiota siihen, että nykyisten järjestelmien osalta vain harvoin työntekijällä on ollut mahdollisuus vaikuttaa osallistumisen ehtojen syntymiseen. Se kokemus, joka meidän pitäisi ottaa menneisyydestä opiksi, on se, että silloin kun yhteistoiminnan muotoja rakennetaan, niin alusta lähtien työntekijöiden pitäisi olla niiden muotouttamisessa mukana.

Keskusta on jo pitkään vaatinut taloudellisten osallistumismahdollisuuksien luomista ja painottanut, että rahastotyyppisten ratkaisujen osalta niiden tulee olla yrityskohtaisia, vapaaehtoisia ja että lainsäädännön täytyy sallia monenlaisten vaihtoehtojen käyttö. Esitetyssä lakiesityskokonaisuudessa nämä periaatteet onkin otettu lähtökohdaksi.

Kun monimuotoisia malleja lähdetään lainsäädännön voimaan tultua ja varmasti jo tällä hetkellä rakentamaan ja suunnittelemaan, keskusta painottaa jäsenten suoran vaikuttamisen tärkeyttä. Vain silloin, kun henkilökunta, työntekijät todella ovat alusta lähtien rakenteita luomassa, he voivat myös kokea rahaston omakseen. Toivon, että tähän kohtaan valiokunta kiinnittää erityistä huomiota. Tietyt muutokset saavat minut jonkin verran epäilemään, onko tarkoitus tehdä enemmänkin henkilöstöryhmien rahasto kuin kaikkien työntekijöiden rahasto. Olisi tärkeää, että jäsenistöllä on todella suoran vaalin kautta mahdollisuus päättää, perustetaanko tällainen rahasto, millainen rahasto perustetaan, ja sitten, kun selvä enemmistö on rahaston perustamisen kannalla, tietysti siihen tulee kaikkien työntekijöiden ja yritysten jäsenten kuulua.

Hyvin tärkeää on kiinnittää huomiota myös siihen, ketkä pääsevät rahaston jäseniksi, miten rahasto suhtautuu vakituisiin työntekijöihin ja yrityksessä lyhytaikaisemmissa työsuhteissa työskenteleviin henkilöihin. Tietyt ammattialat, tuotantoalat näyttävät erityisen pulmallisilta. Yksi sellainen, joka minulle tulee mieleen, on rakennusala. Siellä on hyvin paljon määräaikaisessa työsuhteissa olevaa henkilökuntaa. Miten tällaisilla aloilla luodaan tämän tapaisia osallistumisen mahdollisuuksia?

Suomalainen työelämä on muutenkin hyvin

vahvasti muuttumassa. On jo itsestään selvää, että saman yrityksen piirissä on hyvinkin erilaisia työaikoja ja hyvinkin eripituisia työjaksoja tekeviä henkilöitä. Myös erilaiset hoito- ja koulutusvapaat sekä sapattivapaat ovat lisääntymässä. Miten nämä sitten tilanteeseen vaikuttavat? Nämä ovat asioita, joita varmasti valio-kuntavaiheessa tullaan hyvin perusteellisesti tutkimaan. Olen ymmärtänyt, että ne rahastomallit, joiden osalta puitelainsäädäntöä nyt luodaan, rakentuvat henkilökohtaisten osuuksien varaan, ja on useassa yhteydessä painotettu, että ne toimivat myös kannustavina elementteinä yrityksen piirissä.

Hallituksen esityksen 17 §:ssä on määritelty sitten sitä, miten rahasto-osuuksia syntyy. Eräs hyvä malli saattaa olla se, että puolet osuuksista tulee tasaerinä, puolet palkkojen suhteessa. Tämäkin kysymys on hyvin merkittävä ja vaatii paljon vielä paneutumista. Omalta osaltani ainakin tuntuisi hyvin vaikealta hyväksyä sellaista järjestelyä, että kaikki voittopalkkioerat syntyisivät vain palkkojen suhteessa.

Keskustelua on myös herättänyt kollektiivisuus. Lakiesitys antaa nyt mahdollisuuden siihen, ja se on varmasti aivan hyvä. Mutta eräällä tavalla pidän välttämättömänä, että jollakin tavalla kollektiivisuuden suuruus rajattaisiin niin, että rahaston luonne henkilökohtaisiin osuuksiin rakentuvana selvästi säilyisi.

Mihin rahaston varoja tulisi sitten sijoittaa, siitä on tullut myös jonkin verran kiistakysymys. Hallituksen vaihtoehto, että sijoitusmahdollisuudet voivat olla joko oma yritys tai jokin muu tuottava tapa, on varmasti tässä tilanteessa onnistunut. Yritykset ovat myös hyvin erilaisia. Aina ei ehkä yrityksellä edes ole pääoman tarvetta, ja toisaalta saattaa olla, että joskus myös rahaston varojen sijoittaminen tapahtuu turvattumalla tavalla jossakin muualla.

Eräs kysymys, jota olen lyhyen perehtymisen aikana miettinyt, liittyy rahasto-osuuden nostoajankohdan määrittelyyn. Miksi se on määritelty kymmeneksi vuodeksi? Olen ymmärtänyt, että esimerkiksi irtisanoutumisen yhteydessä rahasto-osuuden voi nostaa sitten jo kolmen vuoden kuluttua. Eikö esimerkiksi kuusi vuotta olisi ollut riittävän pitkä aikaraja tälle?

Päätösvallan osalta puitelaki antaa myös mahdollisuuden monenlaisiin käytäntöihin, ja varmasti niitä tullaankin käyttämään. Toisaalta tekisi vain mieli kysyä, eikö tällaisessakin rahastossa sentään olisi parasta noudattaa henkilöä ja ääni -periaatetta. Joskus ennen vanhaan on

kunnallisessakin hallinnossa käytetty tapaa, että ääniä on äyrimäärien suhteessa, mutta eiköhän se jo ole aika vanhanaikainen tapa määritellä vaikutusmahdollisuuksien suuruutta tämän tapaisissa yhteisissä rahastoissa, yhteisessä yrityksessä?

Viime perjantaina, kun ministeri Kanerva esitteli puheena olevaa lainsäädäntöä, hän viittasi siihen, että tulospalkkauksen kehittäminen julkisen sektorin osalta jatkuu edelleen hallituksen piirissä ja että siltä osin hallitus myös pyrkii tuomaan ratkaisun eduskunnalle. Tämä lainsäädäntö jälleen kerran noudattaa sitä periaatetta, joka meillä on pitkään työelämässä vallinnut, että kaikki uusi oikeastaan lähtee liikkeelle yksityisen sektorin tarpeista ja sitten keksittyä asiaa pyritään paremmalla tai huonommalla menestyksellä soveltamaan julkiselle sektorille. Hyvin harvoin julkisen sektorin, erityisesti julkisen palvelusektorin tarpeista on syntynyt työelämän uudistuksia. Osittain tässä on ehkä syy siihen, miksi tilanne julkisen palvelutoiminnan osalta tällä hetkellä on aika ongelmallinen.

Myös komitean, joka pohti rahastomallien ja koko tulospalkkausjärjestelyn kehittämistä julkisella sektorilla, ehdotukset olivat hyvin perinteisiä. Ne olivat hyvin niukkoja. Oikeastaan voisi tiivistää komitean ehdotukset siihen, että jos julkisen sektorin palveluyksiköt tai julkisen sektorin toiminta muuttuvat yritykseksi, silloin näitä ehdotuksia voidaan siellä soveltaa. Oma-peräisiä ratkaisuja komitea ei sanottavastikaan esittänyt. Tämän vuoksi toivon, että hallitus jatkovalmistelutyössään pyrkii ottamaan julkisen sektorin erityistarpeet huomioon, lähtemään julkisen sektorin erityisluonteesta. Siellä todella tällä hetkellä tarvitaan kannustusta ja myös järjestelmiä, jotka innostavat työntekijöitä ja jotka palkitsevat heitä hyvästä työstä.

Kysymys on tietysti ennen kaikkea myös päätösvallan delegoimisesta. Ongelma on eräällä tavalla, miten sovitaan yhteen kansanvaltaisen päätöksentekijän ja palveluorganisaation sisäiset demokratiamuodot, mutta se ei varmasti ole ylitsepääsemätöntä ratkaistavaksi. Tärkeintä on se, että osallistumisesta tulee julkisellakin sektorilla osa työntekoa ja että työ tuottaa hyvän tuloksen niin, että käyttäjät ovat tyytyväisiä. Silloin voidaan sanoa, että on sekä saavutettu hyvä työn tulos että työtä voitu tehdä inostuneesti ja hyvällä mielellä.

Arvoisa puhemies! Työelämän kehittämistoimenpiteillä on todella kiire. Me jokainen täällä talossa erityisesti tiedämme, että eläkkeelle ha-

keutumisen halu ei koske vain niitä henkilöitä, jotka ovat tehneet pitkän päivätyön raskaissa tehtävissä tuotantoelämän piirissä, vaan yhä nuoremmat ikäluokat haaveilevat siitä, että kunpa pääsisi pian eläkkeelle ja kunpa pääsisi oikein elämän makuun. Jotakin täytyy silloin työelämän sisällä, tuotantoelämän sisällä olla vinossa. Aivan ilmeisesti siellä ei pystytä vastaamaan niihin inhimillisiin tarpeisiin, joita jokaisella ihmisellä on. Ihmiset eivät ole vain työvoimaa tai yksi tuotannon tekijä, vaan jokainen elää ainutkertaista elämäänsä työtä tehdessään. Ihmisen on siis voitava saada työstään iloa, ja hänen on voitava myös kunnioittaa tekemäänsä työtä.

On myös tärkeätä muistaa eräitä asioita. Ed. Gustafsson perjantaina jo esitteli omaa filosofiaansa työn motivaatiotekijöistä. Minä kuulun myös niihin, jotka eivät usko, että vain taloudelliset kannustusjärjestelmät ovat tärkeitä, vaan näen, että myös muun tyyppistä osallistumista, muun tyyppistä kannustusta täytyy voida rakentaa. Tältä osin toivon, että työn sisällön kehittämistoimenpiteet menevät eteenpäin ja että yhä paremmin voidaan myös työ niveltää ihmisten muuhun arkeen.

Oikeusministeri Louekoski: Rouva puhemies! On pantava merkille se tapa, jolla ed. Kuuskoski-Vikatmaa käsittelee asiaa. Yhdyn hyvin pitkälle hänen ajatteluunsa ja valitteluunsa siitä, että meidän työpaikoillamme ei valitettavasti henki, ilmapiiri, ole oikein hyvä. Se näkyy puheena olevan esityksen sisällössä monessa paikassa, joista haluan poimia pari.

Rahaston sijoituskohteiden valinnassa esitys poikkeaa koko lailla siitä, mikä oli alun perin henkilöstörahaston idean kehittämisen tarkoitus. Eräs päätarkoitus, rahaston varojen takaisin sijoittaminen työnantajayritykseen tämän yrityksen oman pääoman kartuttamiseksi, on aivan taka-alalla. Tämä on eräänlainen epäluottamuslause siinä suhteessa henkilöstön suuntaan, että ei haluta henkilöstön itse pääomallaan ja pääomansa kautta osallistuvan ikään kuin ostettuun päätöksentekoon. Ei haluta, että yrityksen henkilökunta omistaa omaa yritystä, ei ainakaan haluta riittävästi, ei selkeästi. Tälle on, niin kuin ed. Kuuskoski-Vikatmaa sanoi, monia syitä. On tietysti palvelualan yrityksiä, joissa ei ole pääoman tarvetta. Se kelpaa torjuntakeinoksi. On perheyrityksiä, joissa ei haluta ulkopuolisia omistajia eikä sijoittajia vaan

koko päätösvalta halutaan pitää vanhan, pienen omistajapiirin käsissä.

Toinen seikka, josta asia näkyy myös hyvin selvästi, on ryhmärahasto, niin kuin ed. Kuuskoski-Vikatmaa sanoi. Esitys on laadittu kompromissin muotoon. Työntekijäryhmät, palkansaajaryhmät, joita on parhaassa tapauksessa neljä, eivät halunneet pääomaosuuksia pelkästään palkkojen suhteessa eikä pelkästään päänluvun suhteessa. Tehtiin puolesta poikki-kompromissi — se on fifty-fifty, jos muuta ei sovit. Nämä ovat selviä osoituksia suomalaisen työelämän tulehtuneesta, ei-rakentavasta ilmapiiristä.

Ed. Uitto: Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esitys henkilöstörahastolaiksi edustaa todella lyhyiden askeleiden politiikkaa taloudellisen demokratian edistämiseksi. Jo pitkään on käyty keskusteluja Ruotsin mallin mukaisesta palkansaajarahaston perustamisesta, mutta toimet ovat jääneet puheiden asteelle. Nyt käsitteilyyn tuotu henkilöstörahastomalli on mitä ilmeisimmin jonkinlainen lohdutus ammattiyhdistysliikkeelle. Tämä lakiesitys toteutuessaan saattaa olla vieläkin vähämerkityksisempi kuin runsaat kymmenen vuotta sitten päätetty nk. työpaikkademokratialaki, jonka toimivuus työelämässä ei ole koskaan vakuuttanut palkansaajaväestöä.

Nykyisin, jolloin työelämässä henkilöstön työvaatimukset ovat jatkuvasti lisääntyneet, on erittäin valitettavaa, että uudistukseksi tarkoitettu lait ovat jo lähtökohdiltaan niin kapea-alaisia, että merkittävistä uudistuksista ei voida puhua. Todella korskealta kuulostaa lain perusteluissa oleva ajatus, joka täällä jo aiemminkin mainittiin: ”Rahastojen tarkoituksena on syventää yritysten sisäistä yhteistoimintaa ja edistää siten taloudellista demokratiaa ja yritysten kilpailukykyä.” Tämä on todella ylimitoitettusti sanottu.

Tämä esityshän tulee parhaimmillaankin koskettamaan vain varsin pientä osaa yrityksistä ja palkansaajista, aivan kuten Ruotsissa on tapahtunut ns. voitto-osuussäätiöiden osalta, jotka ovat verrattavissa tähän lakiesitykseen. Näyttää siltä, että lähinnä puunjalostusta harjoittavat vientiyritykset voivat tulla tämän lain piiriin. Ruotsalaisista yrityksistä, niin kuin esityksen perusteluosassa kerrotaan, ainoastaan 150 kuuluu voitto-osuussäätiöihin ja työntekijämäärä on vain 200 000, mikä on 8 % Ruotsin yksityisen sektorin työvoimasta.

On harmi, että ministeri Louekoski lähti pois. Hän aikaisemmassa kommenttipuheenvuorossaan totesi tähän tapaan, että työlainsäädännössä on edetty aina pienin askelin eikä harppauksin. Siinähan ministeri on aivan oikeassa. Näinhän on tapahtunut. Nyt vain kummeksun sitä, kun hallituksessa on kaksi suurinta palkansaajapuoluetta edustettuna hyvin väkevästi, luulisi, että tällaiset työmarkkinoihin vaikuttavat asiat tulevat vähän vahvemmin esille.

Edelleen epäilen, että perimmäisiä pyrkimyksiä on tällä lailla osaltaan murentaa valtakunnallisia työehtosopimuksia. Jo kotvan aikaahan ovat erityisesti STK ja myös kansallinen kokoomus julistaneet yrityskohtaisten työehtosopimusten tärkeyttä. Harri Holkerin hallitus tällä kapea-alaisella esityksellään ikään kuin johdattelee tietä yrityskohtaisiin työehtosopimuksiin, toisin sanoen palkansaajia eriarvoiseen asemaan. Herää kysymys, miksi hallitus ei antanut lakiesitystä koko palkansaajaväestöä koskevista palkansaajarahastosta Ruotsin malliin.

Taloudellisen korkeasuhdanteen vielä jatkuessa olisi kaikkia henkilöstöryhmiä koskevalla palkansaajarahastoesityksellä ollut merkitystä niin työpaikkademokratian kuin taloudellisen kehityksenkin kannalta. Sitä vastoin henkilöstörahasmalli kapea-alaisuudessaan tuo henkilöstölle tuskin mitään oikeuksia, joten ei voida puhua edes kokoomuksen markkinoimasta kansankapitalismistakaan. On myös varsin todennäköistä, että lain mahdollisesti voimaan tultua henkilöstörahasoja perustetaan verkkaisesti ja ilmeisesti vain silloin, kun se on työnantajalle välittömästi hyödyllistä. On myös huomattava, että mikään ei muutu työpaikkojen hallinnassa. Työnantajan yksinvalta ja työehtosopimusten tulkintaetuoikeus jatkuu edelleen. Tämä on todettu aikaisemmissakin puheenvuoroissa.

On sanottu, että liike on päämäärää tärkeämpi. Tässä yhteydessä ei ole havaittavissa edes liikettä. Ainoa asia, mihin tätä lakia tullaan käyttämään, on säästäminen. Toisin sanoen hallitus on keksinyt kulutusjuhlan torjuntamallin. Tähän astihan hyvinä työllisyysaikoina työntekijöillä on ollut mahdollisuus hankkia palkankorotuksia vastapainoksi lamavuosien vyönkiristykseksi. Tällä rahastomallilla pannaan työntekijät luopumaan osasta palkankorotuksia. Täällä on aikaisemmissa puheenvuoroissa väitetty, että näin ei tapahtuisi, mutta on aivan luonnollista, että on helpompi tehdä sopimuk-

sia, kun vedotaan tähän rahastomalliin. Rahastoidut varat jäävät työnantajien käyttöön useiksi vuosiksi. Toisin sanoen tällä lailla ajetaan kansalaisten säästämistä työnantajien ehdoilla ja hyödyksi.

Arvoisa puhemies! Kovin vähäiset askeleet työelämän uudistuksessa ovat ongelmallisia, sillä pienillä uudistuksilla ei ole sanottavaa merkitystä käytännön työelämässä, ja tästä seuraa turhautuneisuutta työmarkkinoilla kaikkiaan. Pahinta on se, että vähäisillä uudistuksilla voivat asian vastustajat selittää lisä uudistukset tarpeettomiksi, koska heidän mukaansa on juuri tehty niin kutsuttu merkittävä uudistus. Toisin sanoen vähäinen uudistus, kuten nyt käsittelyssä oleva hallituksen esitys, saattaa olla suorastaan vahingollinen pyrittäessä työelämän todelliseen demokratisointiin.

Ed. Linnainmaa: Arvoisa herra puhemies! Tämän vuosikymmenen alkupuolen näkyvimpiä yrityspoliittisia keskusteluaiheita olivat palkansaajarahastot, joihin yhdistyi mieluinen SAK-johtoisista kollektiivirahastoista. Näkemykseen pyrittiin ottamaan etäisyyttä ja yleisessä keskustelussa rahastoista ryhdyttiin käyttämään nimitystä yhteistoimintarahasto. Vastaavien rahastojen Ruotsissa aiheuttama kohu ja vastustus ylläpitivät meilläkin kiihkeitä keskustelua aiheesta koko 80-luvun alkupuoliskon. Kerrankin olemme ottaneet positiivisesti oppia Ruotsin varoittavasta esimerkistä ja huonoista kokemuksista.

Vuonna 1986 meillä asiaa selvittämään nimetty komitea pystyi saamaan aikaan yksimielisen ja rakentavan mietinnön. Tältä pohjalta muodostettu henkilöstörahaslakia on nyt esiteltävänä eduskunnalle. Olemme kulkeneet pitkän kypsyksen tien palkansaajarahastoista yhteistoimintarahastojen kautta henkilöstörahaslakiesitykseen.

Viime perjantaina aloitetun lakiehdotuksen esittelykäsittelyn yhteydessä ed. Gustafsson totesi, että mitään riehakasta innostusta työpaikoilla ja työelämässä ei tunnu tämän asian tiimoilta olevan. Omaksi vaikutelmaksi on jäänyt, että ainoa taho, joka kuluneiden kymmenen vuoden aikana on osoittanut todellista innostusta asiaan, on ollut SAK. Työntekijät ovat olleet eräänlaisessa sivustaseuraajan roolissa ammattiyhdistysjärjestön pyrkiessä pönkittämään palkansaajarahaston kautta asemaansa. Työnantajat ovat puolestaan olleet huolissaan siitä, mitä tulossa on. Erityistä huolta kantoi-

vat varmaankin pienehköjen perheyritysten omistajayrittäjät. Huolen kohde oli rahastojen esitetty kollektiivisuusvaatimus.

Sinänsä ajatus tuloksen jakamisesta ei ole ollut yrittäjille, työnantajille, vieras. Työnantajat ovat tahollaan olleet valmiita ja halukkaita perusteltuun tuloksen lisäjakoon. He ovat olleet valmiita arvostamaan hyvää työntekijää huomioimalla tämän työpanos ja tuotantotulos selkeästi palkkauksessa. Ammattiyhdistysliikkeen tasapäistävä palkkapolitiikka on kuitenkin estänyt ajatuksen toteuttamisen varsin tehokkaasti. Käytännössä monet yritykset ovat kuitenkin jo useiden vuosien ajan jakaneet osan voitostaan joko 13. kuukauden palkan tai tuotosta lasketun määräprosentin muodossa suoraan työntekijöilleen.

Jos katsotaan, että kaikkia osapuolia tyydyttävämpi tapa on jakaa voittoa henkilöstörahastolle, hyvä näin. Olemme lakivalmistelussa löytäneet kaikkia osapuolia kohtuudella tyydyttävän ratkaisun, joka perustuu rakentavalle yhteistyölle. Uskon, että molemmilla tahoilla on vilpiton pyrkimys rakentaa rahastoista toimiva järjestelmä, järjestelmä joka on yrityksille avuksi kilpailtaessa tulevana vuosina yhä niukenevasta työvoimasta, järjestelmä, jonka kautta työntekijät samaistuvat entistä enemmän yritykseen oppiessaan vastuullisesti tarkastelemaan yrityksen tuloksen muodostusta ja taloudellista päätöksentekoa.

Nyt käsittelyssä oleva laki on väljä puitelaki, joka huomioi erityyppisten yritysten erilaiset olosuhteet sekä yrityskohtaiset erityispiirteet. Näin yrityksessä voidaan soveltaa juuri sen tarpeisiin ja olosuhteisiin parhaiten soveltuvia ratkaisuja. Laki perustuu vapaaehtoisuuteen, yksimielisyyteen ja joustavuuteen sekä siihen, että päätösvalta rahastossa kuuluu sen jäsenille. Näitä näkökohtia tulee valiokuntakäsittelyssä korostaa, eikä lakiin tule tehdä periaatteellisia muutoksia.

Arvoisa puhemies! Totesin puheenvuoroni alussa, että olemme kulkeneet pitkän kypsyminen tien palkansaajarahastoista yhteistoimintarahastojen kautta henkilöstörahastolakiesitykseen. Osapuolten on voitava luottaa siihen, että laki on sisältönsä puolesta tarkoitettu pysyväksi.

Ed. Astala: Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys uskottelee, että luomalla edellytykset vapaaehtoisesti perustettaville henkilöstörahastoille edistetään taloudellista demokratiaa ja

yritysten kilpailukykyä. Tällainen lause on puolittuus. Totta on, että kilpailukyky paranee, jos työntekijät saadaan tinkimään palkankorotuksista ja sijoittamaan osa palkastaan voittoeran nimisenä rahaston kautta takaisin työnantajan käyttöön. Todellista taloudellista demokratiaa esitys ei lisää. Vaikka tällainen rahastojärjestelmä pyörisi aina kasvihuoneilmion jälkeiseen seuraavaan jääkauteen, ei tällä keinoin lisättäisi olennaisesti demokratiaa. Työnantajan isäntävaltaa rahastot eivät horjuta. Työntekijöiden omistus ja sitä myötä valta jää vähäiseksi. Tämä demokratiasta ja demokratian lisäämisestä.

Hallitus näyttää ajattelevan, että henkilöstörahasto olisi tapa lisätä säästämistä. Työntekijät suostuteltaisiin ottamaan osa palkasta rahaston kautta, jolloin tämä osa ei menisi välittömästi kulutukseen. Tätä ajatellee pääministeri Holkeri, kun hän on vastikään puhunut uusista säästämisen malleista. Rahastosta voisi nostaa vuosittain korkeintaan määräosan sen jälkeen, kun ensin on ollut kymmenen vuotta rahaston jäsenenä. Ehdotuksen mukaan korkeintaan kymmenesosa olisi henkilön rahasto-osuudesta siirrettävissä nostettavaan osuuteen.

Taloudellisen demokratian asemesta ollaan nyt luomassa uudenlaista puolittain pakollista säästämisen järjestelmää. Vapaaehtoista tämä on osittain sikäli, että siitä sopivat työnantaja ja henkilöstöryhmät. Pakollista se on kuitenkin, koska päätökseen riittää henkilöstöryhmien enemmistö. Moni saattaa sitä paitsi tuntea voitavansa tässä jotakin. Tässä ei palkasta pidetä mitään, vaan työntekijä saa muka osuuden voitosta. Todellisuudessa se raha, mikä ohjautuu henkilöstörahastoon, ei ole käytettävissä palkan tarkistuksiin.

Entäpä, jos firma tekee turot. Turo Oy:n konkurssin yhteydessä erälle sijoittajalle jäi kouraan tukku arvottomia Turo Oy:n osakkeita, joita hän kaupittelee lehdistä mm. lahjaksi anopille tai toimitusjohtajan wc-paperiksi. Mitä sanoisivat Turo Oy:n työntekijät, joiden voittopalkkioerät, se, mitä ei palkasta ollut aikanaan palkkana maksettu, olisivat olleet sijoitettuina oman yhtiön osakkeisiin. Heidän rahastonsa saisi nyt kaupitella, ei tapettipaperia eli vähäisiä osakkeita, vaan suorastaan sitäkin alemmantasoista paperia. Konkurssissa olisi siis mennyt, ei ainoastaan lisäeläkkeet säätiön myötä, vaan myös säästetty palkka henkilörahaston myötä.

Arvoisa puhemies! Ed. Almgren on täällä edellisellä kerralla iloinnut siitä, että henkilöstörahasot antaisivat liialliselle lakkoherkkyydelle puuduttavan piikin, kuten hän on todennut. Häntä on syytä rauhoittaa. Henkilöstörahasot eivät tule olemaan se piikki, jota ed. Almgren toivoo.

Ministeri Ilkka Kanervalla on myös harhaluulo, harhaluulo siitä, että henkilöstörahasojen myötä työelämän uudistus etenisi merkittävästi, kuten hän edellisellä kerralla on täällä todennut. Työelämässä todellinen demokratia ei juurikaan etene henkilöstörahasoesityksellä.

Tärkeintä, arvoisa puhemies, on se, että keskustelu taloudellisesta vallasta jatkuu, että todella päädytään laajentamaan työntekijöiden demokraattisia oikeuksia myös työelämässä. Tärkeintä on kansalaisten vaikutusmahdollisuuksien laajentaminen myös työelämässä.

Sanotaan, että ketju on niin vahva kuin sen heikoin rengas. Demokratian ketju on meillä vielä varsin heikko. Työntekijät eivät pääse osallistumaan taloudelliseen demokratiaan. Siksi demokratian ketju meillä on tältä osin vielä varsin hauras. Sitä on pyrittävä vahvistamaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaalivaliokuntaan.

14) Hallituksen esitys n:o 46 laiksi yksityisestä terveydenhuollosta ja laeiksi eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin talousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Kuuskoski-Vikmaa: Arvoisa puhemies! Tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan, että yksityistä terveydenhuoltoa koskeva lainsäädäntö uudistettaisiin ja ajanmukaistettaisiin ja että tavoitteena on luoda puitteet yksityisen terveydenhuollon laatutason jatkuvalla kehittämiselle. Tässä painotetaan myös, että on tärkeätä, että yksityisen terveydenhuollon pal-

velujen laajuudesta ja kehittämissuunnasta on olemassa tarkka tieto.

Minä yhdyin siihen, että on tärkeätä, että yksityistä terveydenhuoltotoimintaa valvotaan ja on ollut tarpeellista myös koko tätä valvontatekniikkaa uudistaa, mutta tässä samassa yhteydessä on tietysti välttämätöntä keskustella hukan laajemmin yksityisen terveydenhuollon asemasta ja tehtävästä suomalaisen terveydenhuollon kokonaisuudessa. Jossain puhutaan myös siitä, että ainakin osittain siirryttäisiin joittenkin tehtävien osalta lupamenettelystä ilmoitusmenettelyyn, mikä edelleen nostaa esiin sen kysymyksen, miten on tarkoitus tämä yhteinen kokonaisuus sitten hahmotella.

Terveydenhuollon ammatti-ihmisten määrä ja laatu on tietysti joka suhteessa terveystalvelujen tärkein voimavara, toteutetaan sitten palveluja yksityisellä sektorilla tai julkisella sektorilla. Se on myös rajallinen voimavara, ja sen vuoksi terveystalveluorganisaatioilla täytyy olla selkeä käsitys, kuinka tätä voimavaraa käytetään, ja myös mahdollisuus ohjata kehitystä, että tämän voimavaran käyttö on mahdollisimman tarkoituksenmukaista. Tässä suhteessa toivon, että kun tätä lakiesitystä käsitellään valiokunnassa, valiokunnalla ja sitten myöhemmin koko eduskunnalla olisi mahdollisuus keskustella tarkemmin, miten yksityisen terveydenhuollon osuus meidän terveydenhuoltomme kokonaisuudessa hahmottuu.

Keskustan kanta on ollut aina se, että yksityistä terveydenhuoltotoimintaa on voitava maassa harjoittaa ja että yksityiset palvelut täydentävät julkista järjestelmää. Perusvastuu on julkisella vallalla, kunnalla ja valtiolla siitä, että hyvät palvelut terveydenhuollon osalta ovat saatavissa ja että niitä jatkuvasti kehitetään. Tällä hetkellä yksityisten palvelujen osuus vaihtelee melko paljon. Joillakin aloilla, esimerkiksi fysikaalisen hoidon ja hammashoidon osalta, yksityisen terveydenhuollon osuus on melko suuri, arviolta ehkä puolet ammattihenkilökunnasta toimii ns. yksityisen sektorin puitteissa ja toinen puoli julkisella sektorilla. Sen sijaan taas jossain yleislääkäritoiminnassa palvelujen osuus on melko pieni.

Toinen kysymys, joka liittyy tähän kokonaisuuteen, on, miten yksityinen sektori saa rahoituksen. Tällä hetkellä meidän yksityinen terveydenhuoltomme ei ole puhtaasti yksityistä, vaan julkinen valta rahoittaa mm. sairausvakuutuksen ja verovähennysten kautta yksityistä terveydenhuoltoa. Kunnat myös ostavat yksityisiä pal-

veluja. On olemassa aivan hyviä ostosopimuk-
sia. Niitä ostetaan myös valtakunnallisten palve-
lujen tuottajilta, ja tästä syystä kysymys ei ole
yksinomaan siitä, että palvelut ovat hyvänlaatu-
isia, vaan siitä, millä tavalla rahoitus näitten pal-
velujärjestelmien kesken jakautuu.

Tällä hetkellä julkisella sektorilla on pulaa
henkilökunnasta. Joillakin alueilla tämä pula
on todella kipeä. Täälläkin on puhuttu paljon
lääkäripulasta. Aikaisemmin me tiedämme, että
on pulaa ollut lääkintävoimisteliijoista, ja sen
vuoksi tämän lainsäädännön yhteydessä on
välttämätöntä myös hallituksen puolelta vastata
kysymykseen, miten julkista järjestelmää kehi-
tetään, tartutaanko niihin ongelmiin, joita tänä
päivänä julkisen terveydenhuollon piirissä on,
mikä on yksityisen terveydenhuollon tehtävä ja
miten sitä tulevaisuudessa subventoidaan.

Arvoisa puhemies! On hyvä, että on tekniika,
jolla yksityisen terveydenhuollon hyvää laa-
tutasoa valvotaan ja jolla selvitetään, minkälai-
sia palveluja sillä puolella tuotetaan. Se ei kui-
tenkaan riitä, vaan tässä samassa yhteydessä on
voitava saada tarkempi kuva siitä linjasta, mi-
ten yksityistä terveydenhuoltotoimintaa tullaan
maassa kehittämään.

Ed. R a j a m ä k i : Herra puhemies! On to-
sin selvää, että talousvaliokunta tulee varmasti
syvällisesti asiaan paneutumaan, mutta olisin
kyllä toivonut, että terveydenhuollosta olisi to-
della saatu syntymään hyvä lähetekeskustelu
juuri sen takia, että pitkälti niin kuin ed. Kuus-
koski-Vikatmaa totesi, kysymys on hyvin laaja-
alaisista asioista. Samaan aikaan kun maassa
keskustellaan vakavasti terveyskeskuspalvelui-
hin liittyvistä palveluongelmista ja kaivattaisiin
toimia perusterveydenhuollon aseman turvaa-
miseksi ja kehittämiseksi, tuntuu ilkeästi sanot-
tuna siltä, että hallitus antaa palautteeksi Vaa-
san läänin lääkäripulaa ja koko maan terveys-
keskuspalvelupulaan yksityisen terveydenhuol-
lon kehittämistä ja voimistamista tarkoittavan
esityksensä.

Yksityisten terveyspalvelulaitosten toiminta
on toki saatava paremmin valvotuksi ja niiden
toiminnasta paremmin tietoja yhteiskunnallisen
terveydenhuollon piiriin, mutta tämä tavoite on
mielestäni kuitenkin silmälumetta sille, että
yksityisten laitosten perustamiselle luodaan nyt
helppo ilmoitusmenettely. Perustavoite siitä,
että saataisiin paremmin tietoja, on toki tar-
peen. Sehän näkyy mm. siinä, että kun yllättäen
ja käsittämättömästi laajennettiin mm. sairas-

vakuutusjärjestelmän puolelle ja sen avulla yk-
sityiselle sektorille kansanterveyslain hammas-
huoltopalvelut, niin on selvästi käynyt ilmi, että
näistä yksityishammaslääkäripalveluista eivät
terveyskeskukset saa tietoja eikä tämä puoli
pelaa.

Joka tapauksessa terveydenhuollon kokonai-
suutta ja keskinäisiä riippuvuussuhteita ei ole
tässä yhteydessä tarkasteltu. Yksityisten tervey-
denhuoltolaitosten keveän perustamisenmettel-
lyn rinnalla vaikuttaa sairausvakuutusjärjestel-
mä eikä se, poiketen julkisesta terveydenhuol-
lostä, aseta mitään esteitä yksityisen terveyden-
huollon laajentumiselle. Kun lisäksi samaan ai-
kaan suunnataan paineita sairausvakuutusjär-
jestelmän laajentamiselle ja korvaustason tun-
tuvalle nostamiselle, ollaan tietoisesti tuhoaa-
massa kansanterveystyötä.

Sairausvakuutusjärjestelmän varaan rakentu-
vaa yksityistä terveydenhuoltoa olisi myös sää-
deltävä ottaen huomioon terveyskeskusten vir-
ka- ja palvelutilanteet, päivästoin kuin halli-
tuksen esityksen perusteluissa mainitaan. Siellä
todetaan, että sitä ei ole tarkoituksenmukaista
kytkeä samanlaiseen suunnittelu- ja valvonta-
järjestelmään kuin julkista terveydenhuoltoa.
On muistettava, että koko ajan kuitenkin yhe-
teiskunnallisen terveydenhuollon, niin kansan-
terveystyön kuin sairaanhoidon, resurssit ovat
erinomaisen tiukasti kiintiöidyt ja jo pelkästään
paikallisten tarpeiden mukaiset järjestelyt valta-
kunnallisten suunnitelmien välillä vaativat tässä
maassa, vapaakunta-aikaan kun ollaan menos-
sa, valtioneuvoston kokouksen.

On toki totta, että sairausvakuutusjärjestel-
mää sinänsä on myös kehitettävä, ja sairausva-
kuutuksen lisäpanokset on vain suunnattava sillä
tavalla, että täydennetään perusterveydenhuol-
toa ja poistetaan sairaanhoidon niitä puutteita,
mitä yhteiskunnallisissa palveluissa on. Ehkä
juuri aikuisten hammashoidon ja erityisesti las-
ten erikoislääkäripalvelujen korvaamisen tulisi
olla eräitä esimerkkejä painopisteistä, joissa
vihdoin viimein päästäisiin sairausvakuutuslain
tarkoittamaan korvausasteeseen eli 60 %:iin.
Tämä jo senkin takia, että kun on tutkittu sv-
korvausten piiriin kuuluvia erikoislääkärikäyn-
tejä, niin yli 15-vuotiaiden ikäryhmissä ei ollut
kasvua esimerkiksi vuosina 1986-87, mutta alle
15-vuotiaiden osalta kasvu oli peräti 34 %. Tie-
tysti tämä kuvaa sitä, että meillä on terveyden-
huollossa puutteita, joita nimenomaan sairaus-
vakuutusjärjestelmän ja yksityis- ja erikoislää-
kärijärjestelmänkin on sitten täydennettävä.

Tämä kokonaistarkastelu ja riippuvuussuhteet, jotka äsken lyhyesti mainitsin, olisi pitänyt käydä hallituksen valmistelussa laajemmin läpi eikä lähteä ilmoitusmenettelyn yksinkertaistamisesta ja yksityisistä laitoksista liikkeelle. Tuntuu, että kun tähän laittaa viime päivien puheet ja ministeri Pesolan suuren halun terveyskeskumak-sun palauttamisesta rinnalle, niin se vain täyden-tää sitä kuvaa, jossa kansanterveystyön ihmiset kentällä, ne lääkärit, jotka uskovat 1.4.1972 voi-maan tulleen kansanterveyslain periaatteisiin, et-tä tässä maassa on asuinpaikasta ja varallisuudesta riippumatta kaikille taattava perustervey-denhuollon palvelut, kokevat olevansa yksin jät-tettyjä ja tuntevat, että jostain syystä tässä maas-sa on nyt semmoinen terveystaloudellinen virtaus, joka haluaa romuttaa ne tärkeät kansanterveys-työn ja kansanterveyslain arvot, jotka aikanaan luotiin. Toivon todella, että ainakaan sosia-lidemokraattinen liike näin ei ole tekemässä. Kokoo-muksen tavoitteet ovat yksityislääkärijärjestel-mään tähtääviä, ja se on kovin paljastavasti tul-lut esille.

Nyt olisi todella paneuduttava koulutusjär-jestelmään, hoitoalan palkkauskysymyksiin, vastaanottotoiminnan puutteisiin ja koko suun-nittelujärjestelmän kankeuteen. Se on ollut al-kuvaiheessa juuri alueellisen tasa-arvoisuuden takia ja palvelujen kehittämisen takia tarpeen. Nyt brezhneviläisestä järjestelmästä voitaisiin jo luopua ja lähteä katsomaan paikallista tar-vetta. Myös on saatava nimenomaan luvan ja harkinnan piiriin sairausvakuutusjärjestelmän soveltaminen sellaisiin palveluihin, joita antaa yhteiskunnallinen terveydenhuolto, ettei vaa-ranneta yhteiskunnan palveluja.

Olen samaa mieltä ed. Kuuskoski-Vikatmaan kanssa siitä, että sana "yksityinen" on kyllä ko-vin haettu. Yhteiskunnan panoksilla on koulu-tettu, yhteiskunnan laitoksissa saatetaan jopa harrastaa yksityisvastaanottotoimintaa ja eri-tyisesti sairausvakuutusjärjestelmän kautta yh-teiskunta vielä panostaa rahaa. Eli kyllä tämä jos mikä korostaa sitä, että yksityinen tervey-denhuolto ja sairaanhoito on kytkettävä yhteis-kunnan palveluihin. Se on oikeudenmukaisuus-asia, mutta se tarkoittaa myös, että ihmisen on saatava sairautensa edellyttämä apu nopeasti, edullisesti ja taloudellisesti ja hänen on päästävä sujuvasti sille hoidonporrastuksen ja sairaanhoid-on asteelle, jota hänen tilansa edellyttää.

Kun yksityinen järjestelmä voimakkaasti ve-tää aukkoja yhteiskunnalliseen terveydenhuol-toon, ihminen joutuu jopa yleislääkärin nuhati-

lanteessa menemään erikoislääkärin vastaan-otolle. Se sopii erikoislääkärille, mutta hän-tä voitaisiin tarvita sairaanhoidossa jossain muuallakin sillä hetkellä, esimerkiksi jonkin jo-non purkamiseen leikkauspuolella. Kokonai-suus on myös sellainen asia, jota pitäisi tarkis-tella. Ennalta ehkäisyä ei myöskään yksityinen sairaanhoito sv-järjestelmän turvin tee. Sen toi-mintaidea perustuu ihan muuhun.

Toivon todella, että talousvaliokunnassa hy-vin vakavasti paneudutaan asiaan ja edellyte-tään myös koko yhteiskunnalliselta keskustelul-ta terveydenhuollon laajempaa tarkastelua, että nimenomaan yksityisten palvelujen tulee olla kontrolloidusti täydentämässä, mutta ei kor-vaamassa ja että tässä maassa ei nähtäisi sitä ai-kaa, jolloin lain perusteella ihmisten terveys on bisneksen kohteena.

Ed. Kuuskoski-Vikatmaa: Arvoisa puhemies! Ed. Rajamäki puuttui juuri niihin ongelmiin, joita julkisen terveydenhuollon pii-rissä tällä hetkellä on, ja niihin pitäisi pikaisesti tarttua. Tätä tarttumisen tarvetta lisää vielä se, että tällä hetkellä nämä yksityiset sairausvakuu-tukset ovat laajalti lisääntymässä, ja ne tietysti johtavat useinkin aika hallitsemattomaan pal-velujen käyttöön, ja kuitenkin myös näiden osalta sairausvakuutus korvaa vakuutusyhtiölle tietyn osuuden. Siinäkin ei ole kysymys yksi-tyisestä terveydenhuollosta ja yksityisestä va-kuutuksesta, vaan siellä on myös aika vahvasti yhteiskunnan subventiota.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään talousvaliokuntaan.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

sosiaalivaliokuntaan

15) Hallituksen esitys n:o 43 laiksi evankelis-lu-terilaisen kirkon eläkelain muuttamisesta

sivistysvaliokuntaan

16) Hallituksen esitys n:o 44 ammatillisia eri-tyisoppilaitoksia koskevan lainsäädännön muuttamisesta

17) Ed. Juhantalon ym. lakialoite n:o 27 laeiksi lasten kotihoidon tuesta annetun lain muuttamisesta ja lasten kotihoidon tuesta annetun lain voimaannpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaalivaliokuntaan.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 18) ja 19 asiasta.

Keskustelu jatkuu:

Ed. Väyrynen: Puhemies! Keskustan eduskuntaryhmän perhepoliittinen lakialoittepaketti nostaa kissan pöydälle lasten päivähoitoasiassa. Asia taitaa olla hallitukselle ja hallituspuolueille kovin kiusallinen, kun täällä eduskunnassa ei näy asiasta vastaavia ministereitä eikä juuri hallituspuolueiden kansanedustajiaakaan.

Lasten päivähoidon järjestäminen on yksi niistä kysymyksistä, joissa sosialidemokraattien ideologinen järeäpäisyys on johtanut umpikujaan. Alusta alkaen sosialidemokraatit ovat johdonmukaisesti vastustaneet sitä, että kunnallisen päivähoidon rinnalla tuettaisiin myös muita hoitomuotoja. Jokainen edistysaskel lasten hoidon vaihtoehtojen kehittämisessä on ollut tulosta taistelusta, jossa sosialidemokraatit ovat viimeiseen saakka vastustaneet tehtyjä päätöksiä. Lakisääteiseen kotihoidon tukeen päästiin vain siten, että keskusta teki siitä kesälä 1984 hallituskysymyksen. Ilmoitimme, ettemme tule budjettiriiheen, ellei tätä asiaa ole sitä ennen sovittu. Näin saatiin aikaan nykyinen lasten päivähoitolaki, joka turvaa vuoden 1990 alusta jokaiselle alle 3-vuotiaalle kotihoidon tuen tai kunnallisen päivähoidon perheen valinnan mukaan. Lapsenhoitajan palkkauskustannusten osittainen verovähennysoikeus voitiin saada aikaan vain keskustan eduskuntaaloitteen pohjalta siten, että keskiryhmät rikkoivat eduskunnassa hallitusrintaman ja tukeutuivat oppositiossa olleen kokoomuksen tukeen.

Ensi vuoden alusta alkaen kuntien on lain mukaan turvattava päivähoitopaikka kaikille sitä tarvitseville alle 3-vuotiaille lapsille. Lain toteuttaminen tuottaa suuria vaikeuksia pääkaupunkiseudun kunnille ja myös eräille muille suurille kaupungeille. Näissä kunnissa näyttä-

kävän niin, että yli 3-vuotiaat lapset ja heidän vanhempansa joutuvat tästä syystä kärsimään. Tällä perusteella on esitetty, mm. eduskuntaaloitteiden muodossa, että lain voimaantuloa olisi näillä alueilla lykättävä.

Lasten päivähoidon umpikuja on harvinaisen selvästi sosialidemokraattien ja kokoomuksen vastuulla. Nämä puolueet ovat vastuussa siitä, ettei suurkaupungeissa ole perustettu riittävästi kunnallisia päivähoitopaikkoja. Nämä puolueet ovat sekä kunnallisella että hallitustasolla vastuussa siitä, ettei päivähoitopaikkojen kysyntää ryhdytty vaihtoehtoisia hoitomuotoja kehittämällä ajoissa pienentämään. Poistamalla lastenhoitajan palkkauskustannusten verovähennysoikeuden hallitus on jopa heikentänyt vaihtoehtoja ja lisännyt päivähoitopaikkojen puutetta. Nyt, kun päivähoito-ongelma on kaatunut suurkaupunkien päättäjien syliin, on hätäännytty etsimään ratkaisuja. Ainoa nopeasti vaikuttava keino on kotihoidon tuen tuntuva korottaminen, vanhempainrahakauden jatkaminen ja muut sellaiset toimenpiteet, jotka vähentävät kunnallisen päivähoidon paikkojen tarvetta. Kysynnän pienentyessä kunnallisia hoitopaikkoja riittää paremmin niille, jotka tätä hoitomuotoa välttämättä tarvitsevat. Niinpä mm. Helsingin kaupunki on tehnyt valtiotavallalle esityksen kotihoidon tuen korottamisesta, vanhempainrahan maksukauden pidentämisestä ja eräistä muista päivähoitotilannetta helpottavista toimenpiteistä. Kaupunki on jo päättänyt, että se maksaa omista varoistaan tähänastista suurempaa kunnallista kotihoidon tukea.

Keskustan eduskuntaryhmä on nyt uudistanut jo viime vuoden puolella tekemänsä eduskuntaaloitteen kotihoidon tuen korottamisesta. Aloitteessa esitetään kotihoidon tuen korotuksen toteuttamista alueellisesti porrastaen ja sen yhteyteen on liitetty myös muita päivähoito-ongelman ratkaisemiseksi tarvittavia toimenpiteitä. Aloitteepaketissa on otettu huomioon Helsingin kaupungin esitykset, mutta se menee vielä pidemmälle. Keskusta esittää myös vanhempainrahan vähimmäistason korottamista, lastaan kotona hoitavan vanhemman sosiaaliturvan parantamista sekä lapsenhoitajan palkkauskustannusten verovähennysoikeuden palauttamista. Keskusta esittää, että kotihoidon tuen korotus toteutetaan ensimmäiseksi pääkaupunkiseudulla ja muilla sellaisilla alueilla, joilla päivähoitotilanne on vaikein, jolloin lisäkustannukset jakautuvat pidemmälle ajanjak-

solle. Keskustan aloitteen toteuttaminen antaisi mahdollisuuden nostaa kotihoidon tuki Helsingissä noin 5 000 markkaan kuukaudessa ilman, että kaupungin omien varojen käyttö sanottavasti jo päätetystä tasosta lisääntyisi. Kaiken kaikkiaan keskustan aloitepaketin toteutuminen vähentäisi sekä valtion että kuntien menoja, sillä kunnallisen päivähoiton järjestäminen tulee kalliimmaksi kuin vaihtoehtoisten hoitomuotojen edistäminen ja tukeminen.

Lasten päivähoitokysymys on yksi niistä asioista, joissa sosialidemokraattien ylivalta-asema on estänyt kansan ja eduskunnan enemmistön tahdon toteutumisen. Kokoomus on tässäkin asiassa alistunut sosialidemokraattien tahtoon. Tämän olen voinut havaita sekä täällä eduskunnassa että Helsingin kaupunginvaltuustossa. Kokoomuksen nöyrystyä on mahdotonta ymmärtää. Nyt kun Suomessa on enää näytöksen vahva ei-sosialistinen enemmistö, kokoomus antaa sosialidemokraattisen ideologian määrätä tahdin sellaisissakin äärimmäisen tärkeissä kysymyksissä kuin lasten päivähoitoasiassa. Hinnan tästä maksavat lapset ja lapsiperheet. Pääkaupunkiseudun ja koko maan päivähoito-ongelmien ratkaisun avaimet ovat kokoomuksen ja sosialidemokraattien käsissä.

Keskustan eduskuntaryhmän esittämä aloitepaketti on taloudellisesti edullisin ja samalla ainoa toteuttamiskelpoinen vaihtoehto. Aloitepaketti on sisällöltään samanlainen kuin Helsingin kaupungin esittämä ratkaisumalli. Aloitteilla on takanaan kansan enemmistön vankka tuki. Eikö kokoomus voisi ryhdistäytyä edes tässä asiassa ja edellyttää, että hallitus tekee välittömästi päätökset niistä toimenpiteistä, jotka sisältyvät keskustan eduskuntaryhmän laatimaan ja nyt eduskunnalle esiteltävään aloitepakettiin? Ellei hallitus anna tarvittavia esityksiä, voidaan päivähoito-ongelma ratkaista ottamalla käsiteltäväksi nyt esiteltävät eduskunta-aloitteet. Keskusta tukee ja edellyttää sellaisia valtiovalan ja kuntien ratkaisuja, joilla turvataan päivähoitolain toteutuminen ilman, että yli kolmivuotiaiden päivähoitotilanne samalla vaikeutuu. Tarvitaan poliittista tahtoa. Keskustalla sitä on. Kysyn, herra puhemies, onko sitä hallituksella.

Ed. R a j a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Päivähoidosta on puhuttu ja tullaan puhumaan hyvin vakavissa yhteyksissä edelleenkin. Näin ollen ehkä juuri tässä keskus-

tapualueen propaganda-aloitteiden lähetekeskustelussa siihen ei kovin paljon tarvitsisi syventyä. Erityisesti on kiinnitettävä huomio siihen, että todella vaihtoehtojen tarjoaminen on ollutkin keskustapuolueelle se ongelma. Hyvin monissa keskustapuoluelaisissa kunnissa törmää jatkuvasti siihen, että palkansaajat ja pienipalkkaiset ihmiset ottavat yhteyttä ja ilmoittavat, että keskustapuoluelainen kunnanjohto ei esimerkiksi halua rakentaa päivähoitopaikkoja, ja todellinen vaihtoehto vanhemmille esimerkiksi äidin osallistua myös työhön on näin estetty.

Sosialidemokraatit samoin kuin ministeri Halonen ovat mm. kaikkien pöydille jaetuissa eduskuntavastauksissa kirjallisiin kyselyihin tuoneet esille sen linjan, jota ajetaan. On lisäbudjetissa osoitettava lisää voimavaroja päiväkotien rakentamiseen. Kuntien halua on oltava, mutta valtion on vastattava päivähoitolain tavoitteiden toteuttamisesta. Perhepäivähoidon työntekijöiden etuja on parannettava, ja kunnallista kodinhoitotukea on myös käytettävä. Se on Helsingissä, jossa ei 100 uutta täyttämättä päiväkotivirkkaa ratkaise mitään, päivähoitotarjontaan erinomainen keino, mutta sitä se ei välttämättä ole muualla maassa. Kaikkia keinoja tulee kokonaisuudessaan käyttää.

Sosialidemokraatit ovat myös edellyttäneet vanhempainrahan maksukauden pidentämistä vuoteen ja lapsilisien korottamista, joka myös osaltaan tulee vaikuttamaan päivähoitopalvelujen tarjontaan. Asiallista keskustelua tarvitaan enemmän kuin tällaisia propaganda-aloitteita, koska tässä tilanteessa hallitus minun käsittääkseni on erinomaisen hyvin ottanut hallituspuolueiden kansanedustajien kuin myös sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän vaatimuksen päivähoitolain toteutumisesta huomioon. Syksyn lisäbudjetissa on näyttävä myös konkreettisten tulosten.

Ed. V ä y r y n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kaksi vastausta.

Ensinnäkin niissä kunnissa, joissa keskustalla on vahva asema, kunnallisia päivähoitopaikkoja yleensä on varsin tyydyttävästi tarjolla.

Toiseksi meidän aloitteemme ovat sisällöllisesti lähes identtiset niiden ehdotusten kanssa, jotka Helsingin kaupunki on hallitukselle tehnyt. Ainoa nopea tapa lievittää päivähoito-ongelmaa suurissa kaupungeissa on se, että parannetaan kotihoidon tukea niin tuntuvasti ja parannetaan vanhempainrahajärjestelmää niin

tuntuvasti, että paikkojen kysyntä pienenee ja sitä tietä ne, jotka välttämättä paikan tarvitsevat, voivat sen saada. Nämä esitykset, jotka olemme tehneet, eivät ole mitään propagandaa, vaan ne ovat vahvaan asiantuntemukseen perustuvia realistisia esityksiä, joitten toteuttaminen ratkaisee päivähoito-ongelman. Ellei näitä toteuteta, päivähoito-ongelmaa ei kyetä ratkaisemaan.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kun ed. Rajamäki puheenvuorossaan syytti keskustalaisia kunnanjohtajia ja keskustaenemmistöisiä kuntia päiväkotien rakentamisen jarruttamisesta, niin haluaisin lukea tässä yhteydessä hallituksen esityksen eduskunnalle pienten lasten hoidon kehittämistä koskevaksi lainsäädännöksi ja sen ensimmäisen kappaleen, jossa todetaan näin: "Lastenhoitoa ehdotetaan kehitettäväksi niin, että vuonna 1990 voidaan kaikille alle 3-vuotiaille lapsille järjestää vanhempainrahakauden päättymisen jälkeen joko kunnallinen päivähoitopaikka tai kotihoidon tuki perheen valinnan mukaan. Ratkaisun siinä, minkälaisia päivähoitopaikkoja tarvitaan, tekee perhe." Minusta ydinkysymys onkin se, että kunnissa suoritetaan riittävät kyselyt ja kartoitukset, jotta perheiden valinnat ja tarpeet tulevat oikeassa suhteessa esille. Sen mukaan pitää toimia.

Ed. Väistö (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Rajamäki syytti suotta keskustaa siitä, että keskusta ei ole kantanut vastuuta lapsiperheiden aseman parantamisesta ja on lähtenyt propagandaa lietsomaan. Asia on vakava ja hyvin kiireellinen niin kuin ed. Rajamäki tietää. Toisaalta juuri keskustan ansiosta näitä vaihtoehtoja on määrätietoisesti kehitetty. Jos maakunnissa liikkuu ja siellä eritoten niissä kunnissa, missä keskustan asema on ollut vahva, siellä on kannettu jo vastuuta perhepäivähoidon, päiväkotipaikkojen tai muun lastenhoidon paikkojen järjestämisestä. Ongelmat kasautuvat niihin kuntiin, missä keskustan asema toistaiseksi on ollut heikoin.

Me toivomme, että tämä asia osaltaan on havahduttamassa myös lapsiperheitä ja tuomassa lisää pontta sitä kautta nykyisenkin hallituksen päätöksiin ja esityksiin. Paljon on pidetty puheita, mutta käytännön tekoja ei ole viety riittävällä vauhdilla eteenpäin eivätkä ne toimenpiteet riitä, joita erityisesti päiväkotirakentamisen

osalle yksinomaan suunnataan. Tarvitaan välttämättä vaihtoehtoja niin, että todella lapsiperheet itse voivat oman elämäntilanteensa perusteella valita parhaan vaihtoehdon.

Ed. Renko: Arvoisa herra puhemies! Päivähoitolaki on ollut voimassa vuodesta 1973 ja asetuksen 1 § edellyttää, että kaikilla päivähoitoa tarvitsevilla tulisi olla mahdollisuus kunnalliseen päivähoitoon. Tämänhetkinen hallitus on lisäksi hallitusohjelmassaan sitoutunut takaamaan kaikille alle kouluikäisille kunnallisen päivähoitopaikan.

Niin kuin edellisessä puheenvuorossa kävi ilmi, niin on suuria alueellisia, paikkakunta-kohtaisia, eroja. Ne kunnat, joissa on vastuullisesti ollut demokratia laajalle hajautettuna ja eri poliittiset ryhmät olleet suhteellisen tasaväkisesti edustettuina, ovat kyenneet hoitamaan lastenhoitokysymykset paremmin kuntoon kuin kasvukeskukset, jotka ovat lähinnä kokoomuksen ja sosialidemokraattien vallankäytön alla.

Tämä on tietenkin valitettavaa, koska syitä tähän on hyvin monia. Ei se ole pelkästään poliittisesta tahdosta kiinni. Ensinnäkin on jarrutettu virkojen saantia valtakunnan tasoisilla kiintiöillä. Toisaalta ei ole ollut halua nostaa kotihoidon tuen ja perhepäivähoitajien palkkauksen markkamääräistä tasoa, ja lisäksi investoinnit ovat laahanneet jäljessä. Kunnat ja kaupungit vuosi vuodelta ovat uskoneet, että jospa ensi vuonna, jospa ensi vuonna tulisi valtionosuudet.

Näin on ajaututtu tilanteeseen, että myös henkilöstöarviot ovat lähes joka läänissä alakanntiin mitoitettuja. Nyt voidaan kysyä, mistä apu siihen tilanteeseen, että yli kolmivuotiaitten kokopäivähoitopaikkojen vaje viime vuoden tilastojen mukaan on yli 23 000 tässä maassa ja alle kolmivuotiaille noin 8 000.

Valtiovalta säätelee lastenhoitomahdollisuuksien kehittämistä omalla viisivuotissuunnitelmallaan, joka annetaan sosiaali- ja terveysministeriön toimesta, ja katsotaanpa mitä siellä on tapahtunut.

Muutama viikko sitten kansa kohahti mielihyvystä, kun saimme tietoon, että sosiaaliministeri on antamassa lisää virkoja lähinnä Uudellemaalle, missä on suurimmat ja vaikeimmat lastenhoito-ongelmat. No, tämä herätti jo epäilyksen tietenkin muualla maassa, että mistäs se lottovoitto nyt yhtäkkiä tuli ja veromiljardit lähtivät liikkeelle sinne, minne ne pitäisikin panna liikkeelle. Mutta tämä on silmänkääntötempu,

sillä näyttää siltä, että Uudenmaan läänin osalle luvutetut lisävirat kerätään muualta maasta.

Uusien virkojen määräksi vuonna 1990 Uudellemaalle on asetettu vuonna 1987 551 virkaa, mikä nyt kuitenkin ollaan nostamassa lähes 800 virkaan. Samanaikaisesti mm. Oulun läänille on ministeriö vuonna 1987 luvannut 143 virkaa, mutta nyt se ollaan pudottamassa 38 virkaan. Samanlaista keruuta Uudellemaalle on tapahtunut myös muitten läänien virkakiintiöistä. Ei ole kysymys siitä, että nykyhallitus olisi aktiivisesti lisäämässä hoitopaikkojen määrää ja sitä kautta myös virkakiintiötä, vaan on kysymys tämän maan sisällä olevien virkakiintiöitten erilaisesta painotuksesta. Hätä osoitetaan muulle maalle ja pyritään näin silmankääntötempulla hoitamaan Uudenmaan läänin ongelmatiikka. Kun tässä yhteydessä otan Oulun läänin esimerkiksi, teen sen tietoisesti, koska Oulun läänin syntyvyys on huomattavasti suurempi kuin maan keskiarvo. Kun virkakiintiötä ja hoitopaikkatarvetta lasketaan valtakunnan viisivuotissuunnitelmiin, niin aina pelataan keskiarvosyntyvyyksillä. Oulun läänissä syntyvyys on lähes kaksi kertaa suurempi kuin maan keskiarvoluku on. Lisäksi meillä on kuntia, joissa on yli 35 % väkimäärästä alle 15-vuotiaita, mikä osoittaa sen hoitotarpeitten katastrofaalisuuden, mikä meillä on edessä.

Keskusta on jättämässä nyt lakipakettiloitteen, jolla nimenomaan pyrittäisiin muuhunkin kuin laitospaikkojen lisäämiseen. On selvää, että hätä on niin suuri, että me joudumme nopeuttamaan toimenpiteitä kaikilla sektoreilla. Mutta laitospaikat eivät tule lisääntymään, ellei tosiasiaissa tässä maassa myös saada lisää virkoja, ja virkojen tarvetta on muuallakin kuin Uudellemaalla. Se on kaikissa maakuntien kasvukeskuksissa pienoislokoissa ja vähintäänkin yhtä huutava kuin se täällä Suur-Helsingin alueella on. Kunnat eivät yksin korkeilla veroäyri-lukemillaan kykene palkkaamaan kunnallisiin virkoihin henkilöitä. Näin ollen vaikka ne olisi perustettukin, ne jäävät täyttämättä, ja tämä täytyisi ottaa huomioon. Toivoa sopii, että niistä lähes 8 miljoonasta markasta, jotka kerätään verouudistuksesta, pantaisiin tänne pienten ihmisten hoitoon ja kasvuun ja osoitettaisiin myös virkoja huomattavasti enemmän kuin on osoittanut.

Mutta sen lisäksi perheitten tarpeet ovat hyvin moninaiset. Keskustan lakialoitepaketti tähtää siihen, että ne perheet, jotka voivat valita myös muun kuin laitospaikat lastensa hoitopai-

kaksi, voisivat niitä käyttää. Tietoisesti tässä maassa on jarrutettu perhepäivähoidon kehittämistä. Ei se ole pelkästään palkkakysymys, vaan se on myös sosiaalietuuskysymys ja verovähennysetuuskysymys. Meille on tänäänkin jaettu pöydille useita kirjallisia kyselyjä, joissa hallitus pyrkii pyöreästi vastailemaan, millä tavalla perhepäivähoitoa lisätään, mutta niistä ei kyllä mitään lohtua tähän kiireeseen saada. Ollisi syytä ryhtyä tuumasta toimeen ja myös veä-tää nopeammalla aikataululla eteenpäin.

Kotihoidon tuki on asia, joka on inhimillisistä syistä saanut perheitten myötätunnon, ja keskustan perhepolitiikka on aina nojannut tähän. Kotihoidon tukea on keskusta ajanut äidinpalkka-nimikkeellä opetusneuvos Kerttu Saalastin ajoista lähtien. Se on vaihteittain nykytellyt itsensä lakisääteiseksi, joka sinänsä on hyvä asia, mutta elinkustannusten noustessa luonnollisesti sen markkamäärä ei tyydytä kaikkia perheitä. Kun asunnon maksun tiukkuus nuorilla perheillä on erittäin suuri, niin näin ollen joudutaan valitsemaan muita hoitomuotoja ensisijaisesti niin kauan kuin kotihoidon tuki ei saa tasokorotusta.

On selvää, että ne kunnat, joissa on katastrofaalisin lasten hoitotilanne, mielellään maksavat ns. kunnan omaa kotihoidon tukea. Näin tulisi-kin sallia, mutta on oikein ja kohtuullista vaatia, että myös kunnan itsensä maksamaan kotihoidon tukeen saadaan valtionavustusta. Keskusta esittää tätä myös näissä omissa lakialoitteissaan.

Sosialidemokraattien perhepoliittinen ohjelma on hyvin pitkälti tukeutunut laitostinjaan. Niin kuin ed. Väyrynen tuossa totesi, niin se on ajautunut umpikujaan, ja nyt pitäisi sosialidemokraattien löytää lusikka oikeaan käteen. On ilo lukea ministeri Halosen vastauksia tänään jaetuista kyselyistäkin, joissa tasavertaisesti luetellaan kaikki nämä toimenpiteet, myös ne, jotka keskustan lakipaketti nyt sisältää. Jos hänellä on arvovaltaa omassa ryhmässään ja valtioneuvostossa, niin lykyä tykö. Kyllä näillä toimenpiteillä jotain saadaan aikaan, mutta toivottavasti ne eivät ole kauniita puheita ja virkeitä, vaan myös saavat valtiovarainministeriön kautta rahoitustuen.

Kokoomuksen veroministeri Puolanteen haastatteluja on vaikea lukea lehdestä sen takia, että hän ensin sanoo, että asian pitäisi olla näin, mutta sitten toteaa, että se ei kuitenkaan ole niin. Ja näin hän mm. totesi verouudistusta laatiessaan, että suuri omantunnon kysymys on

ollut lapsenhoitajan verovähennyshuojennuksen poisottaminen, koska hän itse oli sitä määrätietoisesti pitkään ajanut ja kuitenkin nyt tämä lapsenhoitajan verovähennysoikeus on pyyhitty pois. Jos ihminen istuu veroministerin palilla ja itse laatii lainsäädäntöä ja on vakaumussellisesti sitä mieltä, että tämä on yksi varteenotettava vaihtoehto monista lastenhoitomuodoista, niin minkä takia ei sitten tätä asiaa hoideta niin, että se olisi säilynyt siellä yhtenä vaihtoehtona.

Keskusta oli mukana tätä viemässä eteenpäin viime hallituskaudella ja oletan, että meillä on tahto palauttaa tuo verovähennysoikeus edelleenkin niille perheille, joilla on mahdollisuus sitä käyttää. Onpa esitetty jo sitä, että sosiaalipuolen opiskelijoille voitaisiin kehittää jonkinlainen työpaikkaharjoittelu mm. hyväksikäyttämällä tätä lainsäädäntöä ja sitä edelleen kehittämällä. Nyt kuitenkin nämä kehittelymahdollisuudet on lyöty jäihin sen takia, että tämä pieniinkin alku evättiin verouudistuksen yhteydessä.

Arvoisa puhemies! Lastenhoitokysymys osoittaa nykyisen kiireisen, rahan perässä juoksevan yhteiskunnan välinpitämättömyyttä lapsia ja perheitä kohtaan. Perheet ovat kriisissä. Perhepolitiikan kokonaishoidosta ei huolehdi kukaan, ja näyttää siltä, että vasta sen jälkeen kun koulumaailmasta opettajat alkavat paeta helpompiin ammatteihin, koska eivät jaksakaan tehdä sitä kasvatustyötä, joka suurelta osin kuuluisi kodeille, niin yhteiskunta alkaa kuunnella. Sen sijaan meidän olisi pitänyt kuunnella jo vuosia sitten lasta sekä lapsen kautta palkkansa saavia henkilöitä, mutta näin pitkälle signaalikielelle on täytynyt mennä ennen kuin todetaan, että perheitten aseman korjaaminen ja lastenhoitokysymysten järjestäminen ei ole vain väestöpoliittinen kysymys, vaan se on myös inhimillisyyskysymys.

Tässä suhteessa yhteiskunta ei voi antaa periksi väkivallalle, vaan me joudumme ottamaan vastuun lähimmäisistä ja tässä tapauksessa ennen kaikkea lapsista ja nuorista, joilla ei ole vanhempien kasvatus- ja holhoavaa silmää länänä. Tämä koulumaailman ongelmatiikka, mikä on karneilla tavalla tullut esille viime aikoina, niin pitkälti hoituu sillä, että lapset hoidetaan huolella ennen kouluikää, ja kotona tapahtuva lapsen hoito on kaikkien tutkimuksien mukaan paras ja ensisijainen, pysyvä, kiinteä hoitosuhde, joka tukee lapsen itseminäkehitystä ja tätä kautta myös antaa hänelle parhaat eväät rasakalle koulutaipaleelle.

Keskustan lakialoiteneppu tähtää näillä eri toimenpiteillä juuri siihen, että perhepoliittisilla toimilla vähitellen myös saataisiin tämä varhaislasten hoito-ongelmatiikka ratkaistua.

Ed. R y y n ä n e n : Arvoisa puhemies! Lapsiperheiden hyvinvointi ja valinnanvapaus ovat poliitikkojen puheiden lempiaiheita, tässäkin salissa hyvin usein toistettuja tavoitteita. Jos teot vastaisivat puheita, olisivat lapsiperheiden asiat todella hyvin. Me kaikki kuitenkin tiedämme, että näin ei ole. Lapsiperheiden ahdinko on entisestään pahentunut epäonnistuneen asuntopolitiikan ja verouudistuksen seurauksena. Ensi vuoden alusta voimaan tuleva laki alle kolmi-vuotiaiden lasten päivähoidosta aiheuttaa suuria paineita yli kolmi-vuotiaiden hoitopaikkoja kohtaan.

Monien vanhempien mieltä painaa epätietoisuus ja hätä lastensa tulevasta hoitojärjestelyistä taloudellisten paineiden lisäksi. Työ- ja velka-kierteessä on vaikea olla täysipainoisesti isä tai äiti, antaa aikaansa ja hellyyttää lasten kasvun ja kehittymisen kannalta korvaamattoman tärkeinä ensimmäisinä vuosina. Sukulaisia, lähimmäisapua on usein vaikea saada. Isovanhemmat ovat kaukana. Työn perässä muuttanut nuori perhe ei ole ehtinyt tai osannut solmia yhteyksiä ympäristöönsä ja on kasaantuvine ongelmineen hyvin usein yksin ja neuvoton. Perheen kriisi on valmis.

En väitä, että keskustan eduskuntaryhmän esittämät perhepoliittiset lakialoitteet olisivat koko ongelmavyöhyden ratkaisu, joka auttaisi joka tilanteessa, mutta ne merkitsevät nopeasti toteuttamiskelpoista, kustannuksiltaan varsin kohtuullista, reaalista ensiapua, askelta oikeaan suuntaan pyrittäessä vaikean päivähoitotilanteen helpottamiseen ja lapsiperheiden valinnan vapauden ja tasa-arvon lisäämiseen. Tässä vaiheessa on parempi esittää konkreettinen aloitepaketti kuin suuria suunnitelmia ja toiveita, jotka sitten torjutaan vetoamalla suuriin kustannuksiin tai asettamalla toimikunta asiaa tutkimaan.

Lakialoitteiden sisältö on täällä jo aika yksityiskohtaisesti esitelty, joten en puutu siihen sen tarkemmin. Haluan kuitenkin korostaa kotona hoitotyötä tekevän sosiaaliturvan parantamisen tärkeyttä kansaneläkkeeseen suoritettavan lapsenhoitolisän avulla. On uskomatonta, että jopa eläketurvassa näkyy se, että tämä yhteiskunta ei arvosta omien lasten ja muiden läheisten hoitamista. Tosin tuo hoitotyö ei saa kovin

suurta arvostusta laitoksessakaan tehtynä palkkauksesta päätellen, mutta antaa toki silloin työntekijän ansiosidonnaisen sosiaaliturvan. Yleensä läheisestään hoitovastuun ottanut jää kaiken tuen ulkopuolelle vastuutaan kantaamaan. Hänestä otetaan kaikki irti.

Aivan pienen lapsen paras hoitopaikka on oma koti ja paras hoitaja jompikumpi vanhemmista. Tähän järjestelyyn pitäisi myös kotihoiton tuen kannustaa aina, kun se on mahdollista. Nykyinen kotihoidon tuen taso ei riitä tätä mahdollisuutta monellekaan lapsiperheelle antamaan. Korotetunkaan tuen turvin eivät kaikki lapsiperheet voi tai halua kotiin jäämistä valita. Monen työn nopea muuttuminen voi olla este parinkin vuoden poissaololle. Pitempi aika merkitsee ehkä kokonaan uudelleen koulutuksen tarvetta, ja usein se voi merkitä sosiaalista eristäytymistä monelle hyvin tärkeästä työyhteisöstä. Siksi vaihtoehdot ja valinnan vapaus ovat ensisijaisia tavoitteita.

Tältä pohjalta on perusteltu myös lastenhoitajan sosiaalikulustannusten verovähennysoikeuden palauttaminen, vaikka lastenhoitajan palkkaaminen ei olekaan jokaisen lapsiperheen ulottuvilla oleva mahdollisuus. Kun hoitopaikoista kuitenkin on kova pula, on perusteltua tukea halukkaiden mahdollisuuksia hoitajan palkkaamiseen verosta tehtävällä vähennyksellä. Tämä järjestely lisäisi lastenhoitajan työn arvostusta ja parantaisi sosiaaliturvaa ja näin voisi olla monelle hoitoalalle aikovalle nuorelle hyvä harjoittelupaikka tai valmistautumista omaan kasvattajan ja vanhemman rooliin.

Mahdollisuus hoitovapaaseen ja lyhennettyyn työaikaan ovat merkinneet edistystä meillä niin kovin kaavamaisessa työelämän putkiajattelussa. Samalla ne ovat, ikävä kyllä, merkinneet myöskin nuorten naisten piilosyrjintää hyvin monissa työelämän tilanteissa. Asenteiden toivoisi muuttuvan niin, että perhepoliittisia hoitovapaita käyttäisivät tasavertaisesti myös miehet, että myös miehet huolehtisivat kotona lapsista, vanhuksista ja vammaisista. Se lisäisi merkittävästi sukupuolten välistä tasa-arvoa työelämässä ja muutenkin. Minä uskon, että läheisen hoitamiseen käytetty aika antaisi myös miehelle merkittävän kasvun mahdollisuuden tunne-elämän alueella.

Arvoisa puhemies! Minä uskon vahvasti siihen, että me etenemme kohti uutta, joustavaa yhteiskuntaa, jossa otetaan uudella tavalla huomioon koko ihmisen elämänsäkaari, ihmisen hyvin erilaiset tarpeet elämän eri vaiheissa. Tässä

korkean koulutus- ja elintason yhteiskunnassa me voimme järjestää joustavia mahdollisuuksia ja yhdistää eri tavalla työ-, perhe- ja hoitotehtävät kunkin elämäntilanteen vaatimusten mukaan. Puuttuu vain mielikuvitusta, puuttuu joustavuutta ja ennen kaikkea tahtoa. On kyse arvostuksesta, siitä mitä pidämme todella tärkeänä.

Sosiaalihallituksen pääjohtaja Vappu Taipale näkee keskeiseksi tulevaisuuden kysymykseksi hoivan ja huolenpidon uudelleen organisoinnin yhteiskunnassa. Hänen mielestään hoitotehtävään suostuneita olisi tuettava kunnon palkalla. Sosiaalihallitus on pääjohtajansa suulla jo aikojen sitten esittänyt kotihoidon tuen korottamista todelliseksi vaihtoehdoksi ja todennut, että poliittiset sotakirveet tässä asiassa on korkea aika haudata. Tätä samaa valmiutta toivoisi nyt erikoisesti sosialidemokraattien taholta.

Nuorten perheiden hyvinvointi on liian tärkeä asia poliittisen kiistelyn välineeksi. Nyt tarvitaan yhteistyötä ja tekoja, jotka luovat vaihtoehtoja ja turvallisuutta.

Ed. Kauppinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyysin edellisen puheenvuoron jälkeen vastauspuheenvuoroa, mutta jostain syystä sitä ei huomattu. Joka tapauksessa puheenvuoroni sopii myös tähän.

Haluaisin korostaa nimenomaan sitä, mitä edellisissäkin puheenvuoroissa on tullut esille, että se, miten lasten hoitokysymyksiin on meillä niinsanottujen päättäjien toimesta suhtauduttu, ottamatta huomioon perheiden todellisia tarpeita ja toiveita, osoittaa varsin selvästi sen, että päättämässä ovat olleet lapsettomat naiset, siis tarkoitan lähinnä totaalisen lapsettomat, tai ne naiset, joiden lapset ovat jo aikuistuneet, tai niinsanotusti lapselliset miehet, joihin sopivat sitten kaikki miehet. Toivoisin kyllä, että vihdoin nähtäisiin käytännön teoissa huoli lastemme tulevaisuudesta sekä heidän henkisestä tasapainostaan ja kotien kasvatusmahdollisuuksien luomisesta mahdollisimman hyviksi ja nimenomaan kotien ja perheitten toivomalle tasolle.

Toisaalta, mitä edellisessä puheenvuorossa tuli esiin, nuorten naisten piilosyrjintä on valitettava tosiasia, jota tulee tapahtumaan tulevaisuudessa vielä enemmänkin, ei niinkään lasten hoidon takia vaan sen kokonaisprosessin ja työnantajalle koituvien kustannusten valossa, mitä yksi syntymätapahtuma merkitsee työnantajalle.

Ed. Alaranta: Herra puhemies! Yhtenä lapsellisena miehenä rohkenen käyttää meidän yhteistä aikaamme lyhyehkön puheenvuoron verran tässä keskustelussa, joka koskee keskustan eduskuntaryhmän perhepoliittisia lakialoitteita.

Hallitusohjelmassahan on hallitus ilmoittanut, että sen sosiaalipolitiikan painopiste on lapsiperheiden aseman parantaminen. Toivoisin, että meidän viestimme voitaisiin ottaa aivan myönteisenä kädenojennuksena ja avunantona, ei nyrkiniskuna eikä taisteluhuutona hallitusta vastaan, sillä myönteiseksi rakennusaineeksi nämä aloitteet on yhteisten asioiden hoitamises- sa tarkoitettu.

Lakialoitteen n:o 29 perusteluissa todetaan, että meidän mielestämme perhepolitiikan lähtökohtana tulee olla lasten ja perheiden tarpeet. Lasten hoidossa vanhemmilla tulee olla mahdollisuus valita juuri se hoitomuoto, jota he pitävät parhaana vaihtoehtona, aivan niin kuin ed. Anttila edellä hallituksen erään esityksen perustelua lainasi. Aloitteiden perusteluissa myös todetaan, että keskustan tavoitteena on tukea tasapuolisesti eri hoitomuotoja, jotta vanhemmille turvattaisiin tuo valinnan mahdollisuus, mistä täällä on moneen kertaan jo puhuttu.

Monet kasvattajat ovat valmiit myöntämään, että yleensä oma koti on lapselle paras kasvupaikka. Siksi me esitämme, että lasten kotihoidon tukijärjestelmää edelleen kehitettäisiin todelliseksi vaihtoehdoksi muiden hoitomuotojen rinnalle.

Minusta on tärkeää alleviivata sanaa ”yleensä”, siis yleensä oma koti on paras hoitopaikka. Tietysti toivoisimme, että kaikille lapsille oma koti olisi paras hoitopaikka. Järkyttävää on se, että olemme eläneet sellaiseen aikaan, ettei oma koti ole enää kaikille lapsille paras hoitopaikka.

Suomen liike- ja virkanaisten liitto nimesi jokin päivä sitten maaherra Pirkko Työläjärven vuoden naiseksi. Onnittelut Turkuun! Tässä yhteydessä liiton puheenjohtaja Lea Peltomäki lausui julkisuuteen kannanoton, että lasten päivähoito tulisi järjestää siten, että myös naisilla olisi entistä paremmat mahdollisuudet kehittyä urallaan ja osallistua koulutukseen. Peltomäen mukaan kotihoidon tuen lisääminen saattaa johtaa siihen, että nainen taas herkästi sidotaan kotirouvaksi. Näin lehtiutiset tuon kannanoton välittivät.

Tämä kannanotto kuvastaa mielestäni sitä melko yleistäkin ajattelua, jolla kotihoidon

tuen kehittämistä on vastustettu. Kysymyshän ei ole kuitenkaan kenenkään sitomisesta mihinkään, vaan valinnan vapauden ja mahdollisuuden turvaamisesta. Se on siis vapautta eikä vankeutta.

Mikäli nämä lakialoitteet tulisivat hyväksytyiksi, moni sellainen lasten äiti tai isä, niin kuin itsekin mielelläni ed. Ryytäsen tavalla tuota asiaa korostan, sellainen vanhempi, joka haluaisi jäädä hoitamaan itse omia lapsiaan, voisi tehdä tämän valinnan esimerkiksi lasten ollessa pieniä. Tästähän kotihoidon tuen kehittämisessä vain on kysymys.

Helsingin Sanomien yleisönosastossa kirjoitti kaksi äitiä seitsemän muun äidin nimissä pääkaupunkiseudun kuntien päätöksistä maksaa kuntakohtaisesti korotettua kotihoidon tukea pienten lasten hoidon turvaamiseksi lain edellyttämällä tavalla. Nämä yliopiston viroissa toimivat äidit kirjoittivat mm. näin: ”Uudistus on monessa mielessä myönteinen. Jotkut vanhemmat haluavat joka tapauksessa hoitaa lapsiaan kotona, ja korotettu tuki vähentää riippuvuutta puolison tuloista. Tosin parannus jää puolittiehen. Kotiin jäävän eläketurvaa ei ole korjattu.” — Näissä lakialoitteissa on esitys, jolla tuo mainittu epäkohta tulisi korjatuksi.

Lakialoite n:o 27 korjaisi myös sen epäkohdan, mikä syntyy silloin, kun perheeseen ale- taan odottaa uutta perheenjäsentä ja perheessä on nautittu kotihoidon tukea. Kun äidin on ilmoitettava raskaudesta, ilmoituksesta seuraa äitiyspäivärahakauden alkaminen, mikä on tietysti aivan hyvä ja myönteinen asia, yleensä. Se tuo kuitenkin ikävän yllätyksen sellaiselle perheelle, joka on saanut aikaisemmasta tai aikaisemmista lapsista kotihoidon tukea. Nimittäin tällaisen perheen tulot nykyoloissa pienentyvät vaiheessa, jossa perhe on kasvamassa, vaikka asian pitäisi tietysti olla juuri päinvastoin. Nyt tämä tilanne vain entisestään kärjistyy, kun kunnat rupeavat maksamaan kunnallista lisättyä kotihoidon tukea. Siksi näissä aloitteissa on esitys tuon lain 7 §:n korjaamisesta, jolla voitaisiin näin syntyvä epäkohta poistaa. Tämä epäkohtahan ei poistunut, vaikka kotihoidon tuesta säädettiin laki.

Muistan viime eduskuntakaudelta, kun kotihoidon tuki ei ollut vielä lakisääteistä ja tätä asiaa tiedusteltiin tässä salissa ja virkamieskunnaltakin, niin silloin näihin tiedusteluihin vastattiin, että kun kotihoidon tuki saadaan lakisääteiseksi, silloin perheet voivat valita kahdesta lakisääteisestä edusta: äitiyspäivärahasta tai

kotihoitoon tuesta. Nämä lupaukset eivät ole kuitenkaan toteutuneet. Käytäntö on se, että äitiyspäiväraha on ensisijainen ja kotihoitoon tuki toissijainen, ja tästä periaatteesta tuo edellä kuvattu epäkohta syntyy.

Herra puhemies! Nämä ovat hyviä aloitteita ja hyviä asioita. Haluaisin kuitenkin rohjeta vielä todeta, että mielestäni näissä on se vanha epäkohta, josta olen joskus ennenkin tältä paikalta puhunut, ja se on se, että valitettavasti tällaisissa aloitteissa lasta mitataan vain rahalla, markoissa. Lapsihan on kuitenkin arvo sinänsä, ja paljon pitäisi tapahtua muutoksia meidän suomalaisten asenteissa, että tämä asia taas tulisi huomatuksi ja arvostetuksi ja osaksi meidän suomalaisten ihmisten arkielämää. Ihmisten oma mukavuudenhalu on johtanut siihen, että jatkuvasti tehdään laskelmia siitä, mitä lapset maksavat perheelle ja yhteiskunnalle. Nämä laskelmat ovat kuitenkin valitettavan yksipuolisia, koska vastapainoksi on vaikea arvioida sitä, mitä lapset tuovat. Näissä laskelmissa on aina vain menopuoli, ei tulopuolta.

Arkkiaatri Arvo Ylppö totesi satavuotissyntymäpäivänään: "Lapsi tuo ilon elämään." Sitä on valitettavasti mahdoton markoilla mitata.

Lääkintöhallitus julkaisi viime viikolla suurta kohua herättäneen raportin Erotiikka ja terveys. Jos suomalaiset alkavat elää tuon raportin ohjeiden mukaan, on pelättävissä, että syntyvyys vain entisestään vähenee. Ei siinäkään ole tilaa lapsille.

Filosofian tohtori Keijo Korhonen, joka on entinen YK-suurlähettiläs ja nykyinen pääministerin ulkopoliittinen avustaja, ilmaisi huolensa suomalaisten syntyvyydestä Porvoon valtiopäivien symposiumissa pidettäväksi tarkoitettussa puheessa, joka julkaistiin Helsingin Sanomissa. Korhonen päättää puheen näin:

"Nykyinen suuntaus ei voi jatkua. Suomessa on syntyvyys saatava tasolle, joka takaa kansan uusiutumisen. Pienenevä, ukkoontuva ja akkaantuva kansa ei voi muuttuvassa Euroopassa pitää omassa vallassaan ja hallussaan väljää maataan. Sosiaalipoliittiset keinot syntyvyyteen vaikuttamiseksi ovat olemassa. Resursseista ei näin varakkaassa maassa saa olla pulaa. Jos terveen väestöpolitiikan takia on siirrettävä sosiaalipoliitiikan painopistettä, vaadittakoon uhrauksia siltä väestöryhmältä, johon itsekin pian liityn, nimittäin työelämästä eläkkeelle siirtyneiltä. Lapsiperheiden ja lasten tukemiseen on löydettävä varat. Sen on tapahduttava nopeasti ja tehokkaasti. Muuten Suomen kansalla ei ole tu-

levaisuutta. Kukaan poliitikko, yksikään kansanedustaja, joka ei tätä ymmärrä eikä halua tehdä työtä voimakkaasti lapsimyönteisen yhteiskuntapolitiikan hyväksi, ei ole suolansa arvoinen."

Tohtori Korhosen puheen pitäisi saada lisää painavuutta tässä talossa sen takia, että täällä parhaillaan suunnitellaan kansanedustajien palkan ja muiden etuisuuksien korjauksia. Tämä tohtori Korhosen kannanotto on ajankohdainen myös sen takia, että pakolaisten vastaanottamista on perusteltu Suomen pienellä syntyvyydellä. En missään tapauksessa vastusta pakolaisten vastaanottamista enkä kiintiöiden kasvattamistakaan varovaisesti, mutta jotakin erikoista on siinä, että suomalaiset eivät itse halua hankkia lapsia vaan antaisivat synnyttämisen vaivan muille. Meidän täytyy hoitaa oma osuutemme kansakuntamme uusiutumisessa ja uuden suomalaisen sukupolven synnyttämisessä ja kasvattamisessa. Toivottavasti maan hallitus ottaa näiden aloitteiden sisältämän viestin vastaan ja toteuttaa omaa ohjelmaansa lasten, lapsiperheiden ja Suomen tulevaisuuden hyväksi.

Ed. Väänänen: Herra puhemies! Kaikkein ensimmäiseksi haluan kiittää ryhmätoveriani ed. Alarantaa siitä puheenvuorosta, jonka hän juuri käytti tältä samalta paikalta ja joka oli elävän humanismin elähdyttämä. Kovin harvoin me saamme tässä salissa kuulla tämän laatuista korkeatasoista puheenvuoroa. Olen hyvin pahoillani siitä, että hallituspuolueidenkaan edustajia täällä salissa ei nyt juuri näy.

Ed. Alaranta puuttui puheenvuorossaan piekeen syntyvyyteen, joka on ominaista tämän päivän Suomelle. Tulin iltapäivällä katsoneeksi tilastoja sadan viime vuoden ajalta syntyvyyden osalta. Aloitin vuodesta 1861 ja päätin vuoteen 1987, jolta vuodelta minulla oli viimeiset tilastot. Kolme kertaa yli sadan vuoden aikana syntyvyys on Suomessa pudonnut alle 60 000:n. Se tapahtui ensimmäisen kerran vuonna 1972, jolloin syntyvyys oli 59 000, seuraavan kerran 1973, ja se oli 57 000. Uskokaa tai älkää, mutta syntyvyysluvut vuonna 1987 olivat yhtä alhaiset, 59 000. Luku on siis pudonnut nyt taas alle 60 000:n. Meidän väestötieteilijämme ovat hyvin huolissaan.

Syntyneiden määrän tulisi olla riittävän suuri yhteiskunnan tulevaisuuden vuoksi, mutta me myös tiedämme, että valtiovalta ei voi käskellä tai velvoittamalla vedota kansalaisiin ja

vaatia heitä perheellistymään. Asia on mitä suurimmassa määrässä kansalaisten omassa harkinnassa ja päätösvallassa. Mitä valtiovalta voi asiassa tehdä, on se, että se luo olosuhteet perheellistymiselle ja perheelliselle sellaisiksi, että ne eivät joudu kohtuuttomasti kärsimään tästä vaiheesta. Tulisi siis huolehtia siitä, että talouden ja lasten päivähoidon osalta ei syntyisi yhteiskunnan toimesta esteitä perheellistymiselle ja lapsiperheiden olemassaololle.

Mitä meidän hallituksemme sitten on tehnyt? Hallitusohjelmassa todetaan: "Erilaisia lastenhoitomuotoja kehitetään päämääränä luoda perheille todellinen valinnanvapaus. Kunnallisia päivähoitopaikkoja lisätään tavoitteena turvata hoitopaikka jokaiselle sitä tarvitsevalle. Kotihoidon tukea kehitetään. Selvitetään mahdollisuudet vanhempainlomakauden pidentämiseksi ja isyysloman vanhempainlomaa vähentävän vaikutuksen poistamiseksi sekä ryhdytään toimenpiteisiin." Me oppositiolaiset olemme tietysti hyvin iloisia siitä, että esimerkiksi lasten laitosmainen päivähoito ei nyt ollut yksin hallituksen edellyttämä ja ajama hoitomuoto vaan että nyt oli mukaan otettu myös sosialidemokraattien tähänastisesta vastustuksesta huolimatta esimerkiksi kotihoidon tuki. Me odotimme tietysti nyt reippaita toimenpiteitä.

Mikä on tilanne nyt tänä päivänä? Meidän sosiaaliministerimme on antanut vastauksen kirjalliseen eduskuntakyselyyn, jossa tiedustellaan, onko hallitus tietoinen päivähoitolain muutoksen aiheuttamista vaikeuksista ja mihin toimenpiteisiin hallitus aikoo ryhtyä, jotta yli kolmivuotiaat lapset eivät joudu ulos päiväkodeista. Tähän kysymykseen sosiaaliministerimme vastaa toteamalla, että on todellakin vajeesta lasten päivähoitopaikoissa. Vuoden 1990 alussa yli kolmivuotiaiden kokopäiväisiä hoitopaikkoja puuttuu 23 600, ja kuntien ilmoittama vajea tämän vuoden lopussa, kun on kyse alle kolmivuotiaista, on lähes 8 000 hoitopaikkaa. Toisin sanoen yli 30 000 hoitopaikkaa tarvittaisiin välttämättä tässä tilanteessa, jotta lasten päivähoito saataisiin kuntoon.

Oppositiossa olemme toivoneet, että hallitus olisi ryhtynyt kiireisiin toimenpiteisiin. Kun me tiedämme, että lastenhoidon järjestäminen laitosmaisena maksaa tavattoman paljon yhteiskunnalle perustamiskustannuksina, ylläpitokustannuksina, henkilökunnan kouluttamisena ja henkilökunnan palkkoina, ymmärrämme hyvin, että yli 30 000 laitospaikkaa on mahdotonta saada aikaan vuoden parin sisällä. Tämän

vuoksi me olemme toivoneet, että hallitus erityisesti olisi nyt tässä hätätilanteessa lähtenyt tukemaan muita hoitomuotoja tähänastista runsaammin. Me olemme edellyttäneet, että panostettaisiin lasten kotihoidon, annettaisiin kotihoidon tukea markkamääräisesti runsaammin, että se todellakin olisi vaihtoehto laitoshoidolle. Me olemme edellyttäneet, että vanhempainrahakautta pidennettäisiin, koska sekin auttaisi vaikeata lastenhoitotilannetta. Me olemme olleet sitä mieltä, että lastenhoitajavähennys tulisi aikaan saada verotukseen, jotta ne perheet, jotka käyttävät palkattua lastenhoitajaa, voisivat saada myös tukea osakseen. Näistä me olemme tehneet aloitteet, koska hallitus ei ole vielä ryhtynyt riittäviin toimenpiteisiin asioiden hoitamiseksi.

On todettava, että lastenhoidon järjestäminen ei perheille ole mitään improvisointia. Ei voida lähteä siitä, että jos perheeseen odotetaan ensimmäistä lasta tai odotetaan järjestyksessä seuraavia, lasten synnyttyä äiti voi luottaa siihen, että jostakin löytyy hoitopaikka. Tämä on pitkän tähtäimen toimintaa. Perheiden on hyvässä ajoin etukäteen ennen lapsen syntymää saatava tietää, miten he voivat hoitaa tai hoitattaa lapsensa.

Yhä suurempi osa naisista on ansiotyössä, ja he haluavat jatkaa eläketurvansa kartuttamista. He haluavat viedä uransa nousuun. Tämän vuoksi entistä useammat edellyttävät, että yhteiskunta todellakin tulee heitä lastenhoitotukaisissa vastaan. Näin ei ole kuitenkaan riittävästi tapahtunut. Minusta tuntuu hyvin hankalta se, että ministeri vastaa, että mahdollisia toimenpiteitä, joita voitaisiin ajatella, ovat lähinnä päivähoitopaikkojen lisäämisen nopeuttaminen, vanhempainrahakauden pidentäminen, kotihoidon tuen korottaminen ja tarveharkinnan lieventäminen sekä perhepäivähoitajien ja muun päivähoidon henkilöstön palkkauksen parantaminen ja että myös lapsilisien korotus tulee olemaan esillä — mutta huom! — vasta budjettineuvotteluissa.

Mielestäni mainitut asiat ovat niin tärkeitä ja niin varhaisvaiheessa ratkaisuun pantavia, että ei tule odottaa, niin kuin ministeri sanoo, kuluva kevättä ja kesää, kun lisätoimenpiteitä harkitaan, vaan pitäisi hallituksessa olla jo selvät pasmat ja suunnitelmat siitä, miten asiat tullaan hoitamaan, jotta puheena oleva yhteiskunnan erittäin polttava kysymys saataisiin ratkaistuksi.

1970-luvun alussa, kun syntyvyys putosi niin

kuin kerroin, ensimmäisen kerran Suomen historiassa alle 60 000:n — näiden yli sadan vuoden aikana — kerrottiin tarinaa siitä, miten jo syntymättömät lapset tuntevat stressiä. Kerrottiin, että ensin syntyy syntymättömälle lapselle stressi siitä, ottaako äiti edes hänet vastaan. Jos äiti ottaa hänet vastaan, on ongelmana, tunnustaako isä hänet. Jos tämäkin stressin vaihe vielä poistuu, kolmas stressin aihe on jo odottamassa, ja se on se, suostuuko mummo ottamaan hänet päivähoitoon.

Kansanhuumori on näin osuvasti ja ehkä vähän karkeastikin pukenut sanoiksi viime vuosikymmenten ja myös tämän päivän perhepoliittisen keskeisen ongelman. Pieni lapsi on hätää kärsimässä tässä hyvinvointiyhteiskunnassa. Päätäjät eduskunnassa kyselevät ja ministerit vastaavat hoitokysymyksiin. Oppositio tekee aloitteita ongelman poistamiseksi. Hallituspuolueet loistavat silloin poissaolollaan salista. Kokoomuskin, joka on ollut usein tukemassa mm. keskustaa myönteisissä perhepoliittisissa aloitteissa, on kääntänyt hallitukseen päästyään täysin kelkkansa, kuten lastenhoitovähennyksessä. Polot pienet lapsemme!

Ed. Kuuskoski-Vikatra: Arvoisa puhemies! Minun täytyy yhtyä kyllä ed. Ryynäsen puheenvuoroon siinäkin suhteessa, että jos puheella olisi lastenhoitokysymys suomalaisessa yhteiskunnassa ratkaistu, ei meillä olisi enää mitään tehtävää. Tästä asiasta me olemme todella tässä yhteiskunnassa keskustelleet hyvin paljon siitä lähtien, kun päivähoito-ongelmat 60-luvulta kärjistyivät. Vasta nyt voidaan sanoa, että erilaiset vaihtoehdot ovat idulla, ja kuitenkin päivähoitotilanne tuntuu yhä kipeämmältä.

Päivähoitolaki on todella ollut voimassa jo vuodesta 1973 lähtien, ja sillä tavalla taaksepäin katsoen tuntuu, että yhteiskunnalla olisi ollut runsaasti aikaa vastata niihin tarpeisiin, joita perheissä on, rakentaa yhtä hyvin kunnallisen päivähoiton vaihtoehtoja kuin myös kodin piirissä tapahtuvien hoitomuotojen tukemista. Me kuitenkin olemme tässä päivässä, jolloin perheet jälleen miettivät, miten heidän lastensa hoito seuraavan vuoden aikana järjestetään. Ehkä mietitään niitä uusiakin lapsia. Tästä syystä nämä keskustan eduskuntaryhmän aloitteet ajoittuvat juuri tähän kevääseen.

Niin kuin on useassa puheenvuorossa jo toistettu, ministeri Halonen on omilla vastauksissaan kyllä kartoittanut erilaisia mahdollisuuksia, joita ehkä voitaisiin tässä tilanteessa käyttää,

mutta mitään selvää vastausta siihen, minkä linjan hallitus valitsee, emme ole saaneet. Kuitenkin siitä olen iloinen, että hallitus on selvästi ilmoittanut, että alle kolmivuotiaiden hoitoa koskevan lainmuutoksen voimaantuloa ei tulla lykäämään, eli laki tulee voimaan ensi vuoden alusta. Mutta miten tästä vaikeasta tilanteesta selvitään, on vielä täysin avointa. Kuitenkin perheet joutuvat nyt ottamaan kysymykseen kantaa.

Täällä on jo aikaisemmissa puheenvuoroissa painotettu sitä, että näissä kolmessa aloitteessa esitetyt toimenpiteet eivät ratkaise kaikkien suomalaisten lasten hoito-ongelmaa. Mutta näitten aloitteitten toimenpiteet sisältävät, niin uskomme, selkeät ensiaputoimenpiteet, joilla tilanne oleellisesti helpottuu ja on edes jollain tavalla mahdollista päästä yli ensi syksyn, ensi vuoden vaihteen. Siksi aivan lyhyesti vielä kertaan aloitteitten sisällöt.

Nyt kun kotihoidon tuki on ollut lailla voimassa muutaman vuoden, on havaittu, että erityisesti niissä perheissä, joissa toinen vanhemmista jää kotiin, kotihoidon tuen taso, perusosa ja siihen mahdollisesti saatava lisäosa, ei riitä, kun taloudellinen tilanne näissä perheissä usein on jo muuten aika tiukka. Eli erityisesti näitten perheitten kohdalla tarvitaan lisää apua. Siksi lakialoitteessa ehdotetaan, että tarveharkinta kokonaan poistettaisiin.

Sen lisäksi on aivan selvää, että erityisesti Etelä-Suomen kaupungeissa asumis- ja elinkustannukset ovat niin suuret, että se ei vielä riitä toisen kotiinjäämisen vaihtoehdoksi, ja kuntien esittämät erilaiset lisät ovat hyvin tarpeellisia ja tervetulleita. Sen vuoksi on kohtuullista, että valtiolta menee tukemaan näitä kuntia valtionosueella silloin, kun 2 600 markan päälle maksetaan kuntakohtaista lisää. Tietysti täytyy muistaa, että perusosan, noin 1 300 markkaa, saavat kaikki alle kolmevuotiaitten lasten perheet, joissa ei käytetä kunnallisia hoitopalveluja.

Toinen kysymys liittyy sitten sosiaaliturvaongelmiin. Niitä on selvitetty, mutta niistä ei ole syntynyt minkäänlaisia ratkaisuja. Kun hiukan pitempään vanhemmat ovat työelämästä poissa, syntyy aivan oleellisia lovia sosiaaliturvaan. Silloin tällöin myös sattuu, että kotona hoitotyötä tekevä vanhempi saattaa sairastua aika vakavastikin ja silloin tämä merkitsee todella hankalaa ja kovaa tilannetta sosiaaliturvan osalta.

Lakialoitteiden pohjalta esitetään, että siirryttäisiin kansaneläkelainsäädännössä lastenhoitolisäkäytäntöön ja tällä tavalla kompensoi-

taisiin edes jotenkin sitä sosiaaliturvan puutetta, joka heikon työn arvostuksen ja pienen korvauksen vuoksi jää puuttumaan.

Erittäin hankala ongelma syntyy, kun perheeseen odotetaan uutta vauvaa ja toinen vanhemmista, silloin tietysti äiti, on kotihoidon tuella. Kun hän siirtyy äitiyslomalle, kotihoidon tuki siitä pienestä tasosta entisestään tipahtaa. Sen vuoksi ehdotetaan, että äitiysrahan, vanhempainrahan ja isyysrahan taso nousisi sairausvakuutuslain muutoksen myötä kotihoidon tuen tasolle.

Täällä on puhuttu jo myös verovähennysjärjestelystä. Lastenhoitajien saanti on ollut hyvin vaikeata ja osittain se on sidoksissa siihen, että tätä työtä ei ole arvostettu. Palkka on ollut niin pieni. Tältä osin voitaisiin jonkin verran tulla perheitä vastaan ja ehkä jonkin verran myös luoda työmahdollisuuksia lastenhoidon alalla.

Mutta, arvoisa puhemies, niin kuin sanoin, nämä ovat toimenpiteitä, jotka välittömästi helpottaisivat tilannetta, mutta yhä tärkeämmäksi nousee se, että lasten päivähoitokysymystä täytyy tarkastella kokonaisuutena. Tällainen tilanne, että alle 3-vuotiaat ja yli 3-vuotiaat lapset ja heidän perheensä joutuvat eräällä tavalla vastakkain ja heidät pannaan käymään jonkinäköistä keskinäistä sotaa, ei missään mielessä ole kohtuullista eikä oikeudenmukaista.

Se, että kotihoidon tukimahdollisuutta jatketaisiin koskemaan kaikkia alle 7-vuotiaita lapsia, antaisi varmasti jonkin verran lisää joustoa ja osittain ratkaisisi myös sitä kysymystä, josta alan ammattilaiset tällä hetkellä ovat hyvin huolissaan. On tietysti aivan huono kehityssuunta, jos meidän nuorimpien ja pienimpien lapsiemme, alle 2-, alle 3-vuotiaiden, hoitopaikaksi muodostuvat päiväkodit. Heidän paras hoitopaikkansa varmasti ovat kodinomaiset olosuhteet, on se sitten perhepäivähoito tai oma koti. Vähän suuremmille lapsille päiväkotityyppinen hoitomuoto on monessa tapauksessa hyvä ratkaisu.

Sen vuoksi tässä kysymyksessä pitäisi nyt pikaisesti päästä sellaiseen kehittämissuunnitelmaan, että päivähoitopaikkoja syntyy riittävästi, mutta että myös eri-ikäiset lapset ja erilaiset perheet voisivat saada sen hoitomuodon, jota omalla kohdallaan ja oman lapsen kohdalla pitävät parhaimpana. Tästähän me olemme kaikki hyvin yksimielisiä, mutta jostain syystä emme saa vain sen tyyppisiä päätöksiä syntymään.

Tämän lisäksi toivon, että hallitus nyt nopeasti tähän kokonaisuuteen paneutuisi, koska tällä

hetkellä on myös monia aivan käytännön kysymyksiä. Aivan viime päivinä on tullut esiin mm. sellainen, että työsopimuslain soveltamisessa, kun hoitovapaa on tullut asteittain voimaan vuodenvaihteessa, on tietty väliinpuotoajien ryhmä. He kyllä saavat kotihoidon tukea silloin, kun toinen vanhemmista on kotona, mutta eivät enää kuulu hoitovapaalainsäädännön piiriin. Heitä esimerkiksi Helsingin kaupungissa on arviolta noin 1 600. Tämä tietysti merkitsisi, jos näistä vanhemmista edes osa haluaisi käyttää hoitovapaavaihtoehtoa, taas tiettyä eteenpäin menoa.

Sen lisäksi on varmasti syytä perusteellisemminkin tarkastella meidän kotihoidontukikokonaisuuttamme. Välttämättä syntynyt ratkaisu, 1 300 markan perusosa, muutaman sadan markan sisaruskorotus ja sitten tarveharkinnan poistaminen, ei ole tulevaisuuden vaihtoehto. Meidän pitäisi arvioida myös esimerkiksi sisaruskorotuksen suuruutta. Henkilökohtaisesti arvioin, että se tällä hetkellä on aivan liian pieni.

Arvoisa puhemies! Minä yhdyn ed. Alarannan näkemyksiin siitä, että nämä aloitteet on tehty siinä mielessä, että me saisimme nyt jonkinlaisen keskustelun käyntiin, niin että ratkaisut syntyisivät todella tänä keväänä. Nyt perheet suunnittelevat omaa toimintaansa, tekevät varmaan aika pitkälle myös ratkaisuja siitä, miten voi mahdollisesti toinen vanhemmista olla ehkä jonkin aikaa työstä poissa. Jos ratkaisut sitten ovat käytettävissä vuoden lopussa, se huomattavasti kaventaa tulevan vuoden osalta perheiden valinnan mahdollisuuksia.

Ed. Anttila: Arvoisa herra puhemies! Se, että puheenvuoroni ajoittuu näin keskustelun loppupuolelle, kun myöhästyin alkuun lähdössä, lyhentää puheenvuoroa tavattomasti. Siinä mielessä haluaisin kiinnittääkin huomiota käytyyn hyvään keskusteluun ja siinä yhteen seikkaan, josta mielestäni ei vielä ole keskusteltu, ja se on kustannuspuoli.

Nythän on päivähoitolaki, joka on edellisen eduskuntakauden tuote, kiitos silloisen hallituksen, jossa keskusta ja sosialidemokraatit olivat kantavina voimina. Sen lähtökohta on se, kuten vastauspuheenvuorossani jo luinkin, että perheen valinnan mukaan pitää kunnallinen päivähoitopaikka taikka kotihoidontukimahdollisuus perheille järjestää. Ja tässä ydinkysymys onkin se, miten kunnassa kartoitetaan perheiden tarpeet. Tulevatko ne riittävän selvästi ilmi? Joka kevät kunnissa on päivähoitopaikat

haettavana, ja sitä taustaa vasten ajankohtanaiden lakialoitteiden jättämiselle on tavattoman hyvä. Se ajoittuu juuri siihen ajankohtaan, kun kuntien sosiaalilautakunnissa pohditaan tulevan, syksyllä elokuussa alkavan päivähoitovuoden mahdollisuuksia.

Päivähoitopaikan investointikustannus käsittääkseni tällä hetkellä liikkunee noin 40 000 markassa, saattaa toki ja varmasti täällä pääkaupunkiseudulla onkin huomattavasti kalliimpi. Vastaavasti yhden päiväkotipaikan tai perhepäivähoitopaikan ylläpitokustannukset kuukaudessa lienevät 5 000—7 000 markan haarukassa, kokonaiskustannukset. Samanaikaisesti edessäni on tilasto lasten kotihoidon tuen markkamääristä: Perusosa vuonna 1988 on ollut 1 210 markkaa kuukaudessa, siis vain noin runsas viidesosa siitä, mitä olemme valmiita sijoittamaan päiväkotipaikkaan tai perhepäivähoitopaikkaan. Sisarkorotus kotihoidon tukeen on 242 markkaa kuukaudessa ja lisäosa 968 markkaa kuukaudessa.

Perusosaa on viime vuonna saanut, kotihoidontuen perusosaa, 52 000 perhettä, sisarkorotuksen 36 000 perhettä ja lisäosaa on saanut 21 000 perhettä. Yksityishoidon piirissä on ollut 16 000 perhettä. Kokonaismenot ovat viime vuonna olleet 945 miljoonaa markkaa ja siitä valtionosuus 540 miljoonaa markkaa. Jos kotihoidon tuki korotettaisiin 2 500 markkaan kuukaudessa, kustannukset olisivat viime vuoden luvuilla laskettuina noin 1,5 miljardia markkaa vuositasolla, jos korotus koskisi kaikkia perheitä. Jos korotus koskisi vain kotona lasta hoitavia, olisi meno noin 1,3 miljardia markkaa.

Tässä mielessä kysynkin, eikö nyt olisi yhteiskuntataloudenkin kannalta järkevää satsata myös kotihoidon tukeen entistä enemmän, koska se, että maksetaan kotihoidon tukea, ei sido äitiä sen paremmin kuin isääkään kotiin. Ydin-kysymyksen on se, että lapsi hoidetaan kotona tai kodinomaisissa olosuhteissa eikä kunnallisen päivähoitojärjestelmän piirissä. Silloin tällä aivan samalla markkamäärällä, kotihoidon tuella, voitaisiin palkata lapselle hoitaja, ja minusta tätä mahdollisuutta ei ole riittävästi keskustelussa tuotu julki.

Liian usein mennään yli siitä, missä aita on matalin, eli haetaan este kotihoidon tuen kehittämiseksi siitä, että se sitoo isän taikka äidin kotiin. Ei tästä suinkaan ole kyse, vaan kyse on siitä, että kun laki aikanaan viime vaalikaudella hyväksyttiin, sen perusperiaate on se, että niille perheille, joiden lapset hoidetaan ulkopuolella kunnallisella päivähoitojärjestelmällä järjestetyn

päiväkotipaikan tai perhepäivähoidon, maksetaan kotihoidontukea tiettyjen edellytysten täytyessä. Korottamalla lasten kotihoidontukea ja nimenomaan tekemällä tiettäväksi se, että se mahdollistaa lastenhoitajan palkkaamisen, on se sitten mummo tai kuka tahansa, säästetään huomattavasti päiväkotien rakentamiskustannuksia ja samalla sitten mahdollistetaan aivan yhtä hyvin vanhempien työssäkäynti, kunhan vain hoitajia on saatavilla. Totta kai silloin on kysymys myös tämän hoitajan sosiaaliturvasta, ja palkkatasonkin täytyisi olla kohtuullinen, koska se on ainoa keino saada sille alalle ihmisiä.

Ed. Ryyänen aivan oikein perusteli lastenhoitajien palkkaamista mm. sillä, että se antaa myös nuorelle ihmiselle oivan tilaisuuden kasvaa vanhemmuuteen, kasvaa siihen kasvatusvastuuseen, jota se tehtävä edellyttää.

Ed. Siitonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Anttila mainitsi ongelmaksi sen, että on vaikeata tietää, mikä on perheiden lastenhoitotarve. Se nyt mielestäni ei mikään ongelma ole. Kaikki lapset ovat lastenneuvoloissa kirjoilla ja sitä kautta voidaan kaikille kodeille, joissa on alle kouluikäisiä lapsia, toki osoittaa tiedusteluja, miten ne toivovat lastensa päivähoitojärjestettäväksi, ja näin on suurimmassa osassa kuntia tehtykin.

Sitten vielä noihin kustannuksiin. Ne todella ovat korkeat, mutta eivät toki tietääkseni nyt sentään ihan 7 000 markkaa kuussa. Tuo kyllä tuntuu hiukan yliarvoidulta, mutta siitä huolimatta olen ed. Anttilan kanssa täsmälleen samaa mieltä, että kodinhoidon tuki on oiva keino helpottaa lasten päivähoitotilannetta. Mitä tulee siihen, maksetaanko tuo kotihoidon tuki lasta varten silloin, kun vanhemmat hoitavat, vai silloin, kun lasta yleensä ei hoideta kunnallisessa päivähoitossa, niin siinä eri kuntien osalta kyllä vaihtelee tilanne. Valtion maksama kotihoidon tuki on se, mikä se on, mutta kunnissa on erilainen käytäntö kuntien maksaman lisäosan suhteen. Toiset kunnat edellyttävät, että lasta on hoidettava kotona oman äidin tai isän toimesta.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Siitoselle lyhyesti vastaisin, että toki tiedän sen, että on erittäin helppo selvittää perheiden valintatilanne ja se, mitä perheet haluavat. Mutta ydinkysymys onkin se, halutaanko kunnissa tämä ongelma selvittää vai lähdetäänkö siitä, että kunnan päätöksentekijöiden toimesta halutaan ohjata laitoshoidon kehittämistä, per-

hepäivähoidon kehittämistä ja jätetään se kotihoidon tukivaihtoehto vähemmälle, koska koetaan se ideologis-poliittisesti vastenmieliseksi. Tämä on minusta se ydinkysymys, eli mahdollisuudet selvittää meillä on, mutta sitten on poliittisia tarkoituksiperiä, joiden mukaan toimitaan toisella tavalla.

Sitten nämä kustannukset. Saattaa olla, että 7 000 markkaa on korkea luku, mutta olen tällaisen tiedon saanut, ja siinä ovat mukana kokonaiskustannukset. Siinä ei ole valtionavulla vähennettyä kustannusosaa, vaan kokonaiskustannukset, koska niistä meidän pitää puhua. Niin kunnan kuin valtionkin osuus on yhteiskunnan maksettava.

Ed. Jokin en: Herra puhemies! Täällä on käytetty hyviä puheenvuoroja keskustan toimesta useampia, ja useisiin kohtiin niissä voi yhtyä. Miten kansakunta suhtautuu lapsiinsa, sellainen on kansakunnan tulevaisuus. Tämä vanha viisaus on unohdettu tässä suomalaisessa yhteiskunnassa viime vuosina, sillä viime aikoina ovat maan hallituksen toimenpiteet olleet erityisen lapsivihamielisiä. Lapsiperheitä on kohdeltu kaltoin suuressa verouudistuksessa, joka antaa rikkaille ja ottaa varattomilta. Oikein malliesimerkki lapsivihamielisuudesta on lasten päivähoitojärjestelmässä tapahtuneet ns. uudistukset, joilla yli kolmevuotiaat lapset heitetään ulos päiväkodeista. Kenen keksintöä tämä hölmöyden huippu oikein lieneekään? Se kuitenkin osoittaa selväkin selvemmin, miten suurella asiantuntemattomuudella näitäkin lasten kannalta kaikkein tärkeimpiä asioita tässä maassa hoidetaan. Tämä on hallituksen lapsivihamielisuuden konkreettinen ilmaus. Ellei tämä vähennä edelleen syntyvyyttä tässä maassa, niin sitä ei tee mikään.

Mitkään lupaukset ja mainonta eivät lisää lapsilukua, kun se totuus, joka lasta tässä maassa odottaa, tunnetaan ja tiedetään. Totta kai lapsi kärsii stressistä jo ennen syntymäänsä, kuten ed. Väänänen täällä selvitti, koska äiti kokee epätoivoa lasta odottaessaan. On turhaa myös vastustaa aborttien lisääntymistä, jos lapselle ei löydy paikkaa suomalaisessa yhteiskunnassa. On turhaa myös mainostaa suomalaista kulutusjuhlaa ja hyvinvointimme lisääntymistä, kun tuo hyvinvointi kasaantuu kovin harvoille. Eivät tuosta kulutusjuhlasta ole päässeet osallisiksi raskaan asunto- ja opintovelkataakan alla elävät nuoret perheet. Vauvalle ei ole tilaa, jos se tuo tullessaan kestäättömän tilanteen. Kun työpaikka

on jätettävä hoitopaikan puuttuessa, on myös velkainen asunto myytävä. Koska vuokra-asuntoja ei ole, ovat vaihtoehdot todella vähissä. Se tarkoittaa, että lasta ei voida ottaa vastaan.

Näin on tämä suomalainen todellisuus lapsivihamielinen huolestuttavan monilta osin. Kuinka kauan se aikoo tätä vastuutonta suuntaustaan jatkaa? Näin on kysyttävä. Ilmeisesti pitkään, koska ministerit eivät ole tästä keskustelusta lainkaan kiinnostuneita. Heitä ei täällä ole näkynyt.

1960- ja 70-lukujen taitteessa, kun päivähoitolakia valmisteltiin, eivät Suomen taloudelliset mahdollisuudet olleet yhtä hyvät kuin nyt, mutta vasemmiston ja erityisesti SKDL:n voima oli silloin paljon suurempi. Silloin saatiin aikaan hyvä laki. Mutta myöhemmin sitä on vesitetty kerta kerran jälkeen ja muutettu sen periaatteita ja käytäntöä, ja nimenomaan oikeiston vahvistumisen mukana. Tässä ollaan sellaisen kysymyksen kanssa tekemisissä, josta olisi pitänyt keskustella salin ollessa täynnä edustajia.

Ed. Pekkarinen: Herra puhemies! Tässä on ollut puhetta keskustelun aikana siitä, miten julkinen valta tällä hetkellä tukee eri päivähoitomuotoja ja ovatko nämä tuet edes likimain saman mittaiset ja suuruiset. Nythän, niin kuin tunnetaan ja tiedetään, ensi vuoden alusta lukien pitää alle kolmevuotiaille lapsille kyetä osoittamaan hoitopaikka perheen subjektiivisen valinnan mukaan. Jotta subjektiivinen valinta voisi tapahtua edes kutakuinkin tasavertaisesti eri vaihtoehtojen välillä, olisi toki loogista, että eri hoitomuotoja tuetaan suurin piirtein saman verran. Tämän päivän käytäntö on kuitenkin kaukana tuosta periaatteesta, että saman verran tuettaisiin. Pari esimerkkiä Jyväskylän kaupungista.

Jyväskylän uusimmissa päivähoitopaikoissa päiväkodeissa viimeksi valmistuneiden hoitopaikkojen osalta yhden paikan vuosikustannus on tarkkaan sanottuna 49 111 markkaa lasta kohti. Samaan aikaan sellainen perhe, joka ei saa lisäosaa kotihoidon tukeen ja jolla on yksi alle kolmevuotias lapsi, saa kotihoidon tukea julkiselta vallalta vähän yli 1 300 markkaa. Minun perheessäni esimerkiksi vähän yli 1 300 markkaa ja siitä verot, jää 850 markkaa prikulleen ja tarkalleen.

Herra puhemies! Haluan tällä esimerkillä vain osoittaa, että todellakin keskustaryhmän aloitteiden mukaista korjausta välttämättä pitäisi kotihoidon tukeen saada, selvää tasokoro-

tusta, että edes likimain ja kutakuinkin vähitellen päästäisiin eri hoitomuotojen tukemisessa tasavertaiseen asemaan.

Ed. Siitonen: Arvoisa herra puhemies! Ed. Pekkarisen esimerkki oli sinänsä aivan hyvä, mutta eräs tosiasia siihen on kuitenkin liittävä. Hän totesi, että päiväkodissa olevan lapsen osalta tuki on 49 111 markkaa. Siihen todennäköisesti liittyy myös Jyväskylän kaupungin tukea, jota sitten ei valitettavasti tähän kotihoidon tukeen tule. Siltä osin hän on aivan oikeassa, mutta tuo toivomus täytyy tietysti myös esittää Jyväskylän kaupungille, että sekin tukisi kaupungin osuudella yhtä hyvin kotona tapahtuvaa hoitoa kuin päiväkodissa tapahtuvaa hoitoa.

Ed. Pekkarinen: Herra puhemies! Ed. Siitonen on aivan oikeassa, että ne numerot, jotka äsken luin, sisältävät myös kaupungin osuuden. Puhuin julkisesta tuesta, ed. Siitonen, ja kaupungin tuki on myös julkista tukea ymmärtämykseni mukaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaalivaliokuntaan.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

sosiaalivaliokuntaan

18) Ed. Juhantalon ym. lakialoite n:o 28 laiksi sairausvakuutuslain 23 §:n muuttamisesta

valtiovarainvaliokuntaan

19) Ed. Juhantalon ym. lakialoite n:o 29 laiksi tulo- ja varallisuusverolain 146 §:n muuttamisesta

20) Ed. Jääskeläisen lakialoite n:o 32 laiksi liikevaihtoverolain 3 §:n muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Jääskeläinen: Herra puhemies! Tässä tapauksessa lakialoitteen taustalla on eräs yrittäjä Pohjois-Suomesta, joka valmistaa kevytrakenteisia lentokoneita. Sikäli harvinainen yrittäjä maassamme, että on hyvin harvinaisella alalla toimiva. Hän on joutunut tekemisiin liikevaihtoverolainsäädäntömme kanssa siinä mielessä, että hänen valmistamansa lentokonesarjat ovat liikevaihtoverollisia, kun taas vastaavasti muualta tuotavat koneet ovat liikevaihtoverottomia. Näin tämän valmistajan koneille tulee liikevaihtoverorasitus, joka nostaa koneiden hintaa ja vaikuttaa niiden menekkiin haittaavasti. Haluan kiinnittää tässä huomiota tällaiseen meidän ja naapurimaiden väliseen lainsäädännön eroavaisuuteen ja toivon, että tämä tältä osin korjataan ja saatetaan kilpailijat liikevaihtoverotuksellisesti samaan asemaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon

21) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 13 (HE n:o 242/1988 vp.)

22) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 14 (HE n:o 5)

23) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 15 (HE n:o 29)

24) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 16 (K n:o 2)

25) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 4

Puhemies: Eduskunnan seuraava varsinainen täysistunto on ensi perjantaina kello 13 ja kyselytunti ensi torstaina kello 17.

Täysistunto lopetetaan kello 20.38.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Erkki Ketola